

RECENZIE

ENGLUND, Peter. *SCHÖNHEIT UND SCHRECKEN. EINE GESCHICHTE DES ERSTEN WELTKRIEGS, ERZÄHLT IN NEUNZEHN SCHICKSALEN.* Berlin : Rowohlt, 2011, 700 s., ISBN 978 3 87134 670 5.

Knihy o prvej svetovej vojne sa rátaajú vyslovene na stovky a človek sa len ťažko ubráni dojmu, že priniesť nový syntetický pohľad tradičným spôsobom je už viac-menej vyčerpanou alternatívou. Jedinú šancu môže poskytnúť originálny prístup a nová metodika. Práve to sa podarilo švédskemu autorovi Svenovi Englundovi, ktorý napísal knihu ležiacu na hranici medzi literatúrou faktu a klasickým vedeckým dielom.

Ako píše autor v úvode, jeho kniha nie je o vojne, jej príčinách, priebehu a dôsledkoch, ale o všednom dni vojny a o človeku v nej. Prvú svetovú vojnu Englund prerozprával na devätnástich ľudských osudoch. Vybral si ľudí z rôznych bojujúcich táborov, rôzneho veku, pohlavia, sociálneho pôvodu i profesného zamerania. Títo ľudia mali spoločnú a z hľadiska použitej metódy jednu dôležitú vec – všetci si počas vojny písali denníky, ktoré potom po vojne vyšli a sú pre špecialistov bežne prístupné. Hoci dnes už, pravdu povediac, aj špecialistami často zabudnuté.

Tieto denníky autor využil spôsobom, že celú vojnu rozbil na kaleidoskop krátkych chronologicky radených vstupov, v ktorých prerozprával osudy hrdinov a nechal ich prehovoriť vlastnými textami. Z denníkov vybral záznamy, ktoré boli skôr postrehmi, krátkymi úvahami, neraz sa navzájom doplňujúcimi a konfrontujúcimi. V ich celku však čitateľ dostal komplexný obraz nie o politických rozhodnutiach a vojenskom priebehu operácií a bojov, ale o každodennosti, o vnímaní vojny rôznymi ľuďmi, ich pocitovom svete a o dopadoch vojny na ich život. Ak autor hovorí o svojom texte ako o anti-dejinách, myslí práve na tento aspekt. Výsledkom sa stal mimoriadne presvedčivý a plastický obraz o vojne v jej až každodennom a ťaživom plynutí, kde bezprostredné hrôzy sú neraz zastreté zdanlivo všednými postrehmi. Práve tie pôsobia mimoriadne presvedčivo a niekedy až obľudne, lebo z vojny robia obligátnu súčasť života človeka, neraz už neodmysliteľnú a často práve vojna predstavuje dokonca priestor na sebarealizáciu a životnú náplň jednotlivých ľudí. Aj tí, ktorí bojovali bezprostredne na fronte, písali svoje denníkové záznamy nie uprostred bojov, ale až po ich skončení a dramatické udalosti preto veľmi stručne a neosobne zachytáva autor, čím posúva dej a vysvetľuje udalosti, ktoré sa odohrali medzi dvoma vybranými záznamami. S písaním denníkov súvisí aj ďalšia okolnosť spájajúca všetkých 19 „hrdinov“ rozprávania – ide o ľudí, ktorí minimálne disponovali istým vzdelaním a mali potrebu uvažovať o udalostiach okolo seba. Tým rastie výpovedná hodnota ich textov, na druhej strane menej vypovedá o väčšine tých, ktorí bojovali bez rozpakov a potreby väčšieho rozmyšľania.

Devätnásť vybraných osudov tvorí na strane (alebo v priestore) Ústredných mocností nemecká školáčka v zázemí, nemecký delostrelec na západnom fronte, nemecký námorník v Kielí, ktorý celú vojnu strávil v prístave, uprostred vojenského drilu a bez jediného výstrelu, a nakoniec pre nás asi najzaujímavejší uhorský jazdecký dôstojník Pál Kelemen. Tí všetci vidia vo vojne nevyhnutný a legitímny spôsob konania, ku ktorému boli Ústredné mocnosti donútené okolnosťami a nepriateľským táborom. Proces, ako postupne dospievajú od schvaľovania vojny, ba až od vojnového nadšenia k dezilúzií, sklamaniu, ba až

k odporu voči vojne, bol individuálny a skôr k nemu napríklad dospelo uvedené dievča ako frontový vojak, ktorý ešte v lete roku 1918 neochvejne veril vo víťazstvo. Túto skupinu dopĺňal venezuelský dobrodruh a kozmopolita v radoch osmanskej armády, človek s dramatickým životopisom hodným aj desiatich ľudí, ktorý vo vojne hľadal skôr dobrodružstvo ako jej zmysel. Posledným bol Dán bojujúci v nemeckej armáde ako predstaviteľ menšiny, ktorý vojnu nechápal a nepovažoval ju za svoju. Ako jediný napokon z tohto tábora vo vojne aj padol. Bol mu síce úplne cudzí nemecký nacionalizmus, sám však pri sebe uchovával dánsku vlajku.

Na druhej strane stálo 12 rovnako pestrých osudov z dohodového tábora. Reprezentuje ich ruský aristokrat a dôstojník, Angličanka slúžiaca ako dobrovoľná zdravotná sestra v ruskej armáde, Austrálčanka slúžiaca ako vodička ambulatného vozidla najprv vo Francúzsku a potom v srbskej armáde, intelektuál a vysoký francúzsky štátny úradník na Ministerstve obchodu a pošty, ktorý sprostredkúva nálady a postoje parížskej verejnosti k štátnej propagande a priebehu vojny. Stretáva sa však aj s francúzskymi politickými (napr. Aristid Briand) a intelektuálnymi špičkami (napr. Anatole France). Jeho postoj k vojne bol od začiatku veľmi ambivalentný, ak už nechceme napísať odmietavý, lebo k tomu by sa ani on nemohol priznať. Na západnom fronte bojovali z „hrdinov“ knihy francúzsky vojak, anglický dôstojník a belgický letec. Najmä poslední dvaja urobili počas vojny pozoruhodnú kariéru a stali sa jej skutočnými hrdinami. Belgické letecké eso však na sklonku vojny – v polovici októbra 1918 – prišlo v dôsledku bojového zranenia o nohu a jeho život sa tak náhle zosypal ako domček z karát. Bezprostredne vo frontovom tyle na západnom fronte pôsobil aj špičkový americký chirurg. Západný front máme zdokumentovaný z oboch strán, neraz dokonca z rovnakého priestoru. Osudy jednotlivých hrdinov sa križujú, ba niekedy sa takmer stretávajú.

Na talianskom fronte zase sledujeme osudy talianskeho vlastenca a dôstojníka jednotky horských strelcov spolu s talianskym dobrovoľníkom z USA. Ten akoby reprezentuje všetkých, ktorých vojna poznačila trvalými psychickými následkami. Na druhej strane talianskeho frontu sa nám v závere vojny mihne už spomínaný uhorský dôstojník. Ten pôsobil istý čas aj na Balkáne, rovnako ako na druhej strane frontu už spomenutý ruský dôstojník, ktorý po uzavretí Brestlitovského mieru v obavách z návratu do občianskou vojnou zmietaného Ruska, sa radšej rozhodol bojovať v Európe až do konca. Najdlhšie pôsobila na juhu Balkánu austrálska zdravotníčka a jej postrehom je venovaná pomerne veľká pozornosť. Veľa času strávila v meste Solún a bola svedkom katastrofálneho požiaru, ktorý zrovnal celé mesto so zemou. Po požiaru sem prichádza aj spomínaný ruský dôstojník.

Svetový charakter vojny je demonštrovaný na obrovskom množstve vojakov z celého sveta, ktorých stretávame v Egypte, Turecku, vo francúzskom vlaku, na fronte, ale i ako objekt pozorovania Pála Kelemena. S rešpektom a údivom hľadá na spojenecké elitné a divo vyzerajúce moslimské bosniacke jednotky, ale i na amerických zajatcov, ktorí ho zaujmú svojim sebavedomím a perfektným výstrojom. To bolo v príkrom kontraste s rýchlo klesajúcou kvalitou uniforiem a obuvi rakúsko-uhorských vojakov.

Svetový charakter vojny reprezentuje nielen národnosť niektorých hrdinov, ale napokon aj ich mimoeurópske osudy a opis mimoeurópskych frontov. Tak pôsobí Austrálčanka v Európe, ale Angličanka sa v Rusku dostane napríklad až do Vladivostoku. V džungli a buši východnej Afriky bojuje proti Nemcom britský dôstojník. Dramatické osudy sprevádzajú Novozélandčana a Angličana bojujúcich proti osmanským armádam. Prvý po strastiplnej ceste cez Suez a Egypt prišiel o život na tureckom pobreží už v máji 1915, druhý bojoval v Perzii a po neúspešnom ťažení na Bagdad prežil obliehanie Kut Al-Amary pri Tigrise,

aby po dobytí mesta padol do zajatia a ako zajatec prežil posledné roky vojny internovaný vo veľkých tureckých mestách. Turecké reálie sú veľmi dobre zachytené aj postrehmi spomínaného juhoamerického dobrodruha, ktorý podal svedectvo o neschopnosti tureckej armády a obrovskej korupcii v každodennom tureckom živote, ako aj o arménskej genocíde, vrátane vypálenia starobylého arménskeho mesta Van. Z iných výpovedí sa dozvedáme o maďarských atrocitách voči civilnému obyvateľstvu v Srbsku alebo o rovnakej krutosti ruských kozákov či o ruskej taktike spálenej zeme pri ústupoch. Z poznámok zase vyplýva, že prvé výstrely vo vojne Nemecka s Veľkou Britániou padli v Austrálii.

Ak mnohí z hrdinov prežili celú vojnu v pekle na fronte, iní okúsili aj situáciu v zázemí a mnohí pozorovali vojnu len z diaľky. Nemecký námorník strávil vojnu na palube vojrovej lode zakotvenej celé roky v prístavoch v Kielí a Wilhelmshavene, aby najdramatickejšie okamžiky prežil v úplnom závere vojny, keď po vojenskej porážke bol svedkom vzbury námorníkov a vojakov, iskra ktorej postupne preskočila do celého Nemecka. Mimoriadne presvedčivé sú postrehy dospievajúceho nemeckého dievčaťa, ktoré od nadšenia v rodine, na uliciach i v škole a bezhraničnej viery vo víťazstvo dospieva aj mentálne a po porážkach, mŕtvych – neznámych i blízkych a všeobecnom nedostatku všetkého už monitoruje celospoločenskú agóniu a začína pracovať v nemocnici pre najmenšie deti. Stretáva sa so smrťou z podvýživy a hladu a v závere vojny si už kladie zásadné otázky a dospieva k poznaniu jej nezmyselnosti. Protiklad názorového vyzrievania tohto dievčaťa vynikne o to viac, keď v úplnom závere svojich vojnových zápiskov číta list od matky ešte stále veriacej, že toľko nemeckej krvi sa jednoducho nemohlo preliať pre nič za nič.

Odhliadnuc od rôznych osudov majú všetky postavy jedno spoločné – vojna im zobrala významnú časť života (v dvoch prípadoch im dokonca zobrala aj život), zväčša celú mladosť a celoživotne ich aj poznačila. Austrálska zdravotníčka išla do vojny dobrovoľne a s cieľom nájsť vlastný zmysel života, nebránila sa ani obyčajným ľudským vzťahom a hľadaniu si životného partnera, avšak skončenie vojny ju našlo ešte viac poznačenú a ďalej hľadajúcu. Ruský dôstojník so svojim úplne nevojenským postojom, ktorý počas celej vojny hľadal pokoj a odpovede na všetky zásadné otázky v historickej literatúre si na konci vojny už nevedel predstaviť život bez uniformy.

Pre slovenského čitateľa je najzaujímavejší osud Pála Kelemena (Maďari boli v žargóne dohodových vojakov nazývaní Hunmi), ktorý sa cestou do Haliče dotkne aj dnešného východoslovenského územia. Kelemen je dôstojníkom jazdeckta, ktoré napriek krásnym uniformám a bohatej histórii bolo v roku 1917 ako nemoderný, nefunkčný a nebojaschopný druh armády rozpustené a premenené na obyčajnú pechotu. To sa týkalo aj Kelemena. Ten bol vo svojich zápiskoch skôr pozorovateľom, hlbšie úvahy o vojne v jeho textoch nenájdem. Neskôr bojoval v Rumunsku a na jeseň roku 1917 ho dislokovali do severného Talianska. V samom závere vojny patril k tým štyrom divíziám, ktoré ako prejav solidarity a „vdácnosti“ voči Nemecku poslalo Rakúsko-Uhorsko na západný front. Tam zastihol Kelemena aj koniec vojny. Začiatkom novembra 1918 ho šokovalo zrušenie cenzúry v Uhorsku a potom nastúpil cez Belgicko, Francúzsko, Nemecko a Rakúsko strastiplnú cestu vlakom domov. Všade panovala svojvôľa a anarchia, opití a zádrapčiví vojaci. Nočná Budapešť ho privítala úplnou tmou a revolučným chaosom, keď sa „hlboko deprimovaný“ Kelemen konečne dostal k rodičovskému domu.

Najmä na nemeckom a francúzskom príklade sa demonštruje obrovská sila vtedajšej propagandy a cenzúry, ktorá umožňovala napr. Nemcom do poslednej chvíle veriť vo víťazstvo. O to väčší bol nakoniec šok a poníženie z porážky.

Autorova metóda je dôsledne chronologická. Najprv predstaví všetkých 19 hrdinov knihy, ako vstúpili do vojny, s akými ideálmi a cieľmi. Začne príslušným rokom, v chronologickom prehľade uvedie jeho hlavné vojenské a politické udalosti, nasleduje fotografická príloha a potom už sleduje a strieda chronologicky radené zápisky jednotlivých hrdinov. Sú kombináciou autorského umeleckého textu, keď prerozpráva udalosť i čo jej predchádzalo od posledného stretnutia a pritom dáva priestor príslušným autentickým denníkovým záznamom. Využíva aj korešpondenciu písanú zväčša rodičom. Takýmto spôsobom postupuje rok za rokom, od 4. augusta 1914 až po 13. november 1918. V závere ešte súhrnne dopovie bezprostredné povojnové osudy jednotlivých postáv.

Významnou súčasťou textu je poznámkový aparát, ktorý pútavým spôsobom vysvetľuje kontext a jednotlivé udalosti. Nejde o klasický odkaz na pramene či literatúru, ale o vysvetľujúce poznámky, pričom ani tu autor nerezignuje na vlastný autorský jazyk. Ak hlavný text reprezentuje názorový a emocionálny svet toho-ktorého hrdinu, poznámkový aparát je vyslovene autorský a jeho výpovedná hodnota mimoriadne vysoká. Je svedectvom toho, že autor nie je obyčajným sprostredkovateľom vybraných textov, ale má za sebou roky štúdia, diskusií a úvah. Ani tu nie je nič definitívne, ale v podobe impulzov pre náročnejších čitateľov tu nájdeme otvorené otázky a tvrdenia predložené vyslovene na diskusiu: napr. už tradičnú tézu, či vylodenie spojencov v Grécku nebolo identické s obsadením Belgicka Nemcami, o maďarsko-srbských animozitách na úrovni obyčajných vojakov alebo o inštrumentalizácii dejín v historickej pamäti. Neraz pracuje autor s paralelami k druhej svetovej vojne. Vôbec nie náhodná bola napríklad nechť veľkej časti britskej politiky vstúpiť do vojny po boku Ruska a proti Nemecku, ktoré vystupovalo v mnohých smeroch ako vzor. Existoval dokonca vysoký prah tolerancie na nemecké porušenie belgickej neutrality.

Na texte doplnenom o fundovaný poznámkový aparát veľmi dobre vidieť, že inak sa javí vojna na veliteľských mapách a inak v reálnej situácii. Vypovedá o tom chaos na železniciach vzniknutý zdanlivo sofistickým presúvaním veľkého počtu jednotiek alebo skutočnosť, ako jednotlivé rozkazy ignorovali ročnú dobu, počasie i ľudské možnosti. Dozvedáme sa o histórii ostnatého drôtu, signalizácii na frontoch, o znižovaní prahu citlivosti na smrť človeka, o reakciách jazykového purizmu na nepriateľský tábor, o nástrojoch vojnovnej propagandy, ba o strategickom význame slov vo svetovej vojne, ako ideológia a propaganda ovplyvňovali frontovú každodennosť, o nedostatkoch v materiálno-technickom zabezpečení v ruskej armáde, o problémoch logistiky, ktoré sa podpísali pod vznik pozíçnej zákopovej vojny, ale aj o rozhodujúcom význame logistiky pre vedenie vojny. Armády jednotlivých ruských frontov tvorili úplne samostatné jednotky, čo spolu s egom ich veliteľov neumožňovalo žiadne vzájomné dopĺňanie vojakmi i materiálom. Rýchlosť transportov musela byť na oboch stranách konštantná a nevyhnutne veľmi nízka. Význam železnice pre pohyb armád bol mimoriadnym strategickým prvkom, napr. ruská armáda mala v roku 1910 pre potreby mobilizácie k dispozícii len 250 vlakov, zatiaľ čo len región Kolína nad Rýnom bol obsluhovaný 700 vlakmi. Poznámky vypovedajú o špiónovaní v zázemí bojujúcich strán, ale i o tom, ako sa v záujme dobytia bezvýznamnej kóty či lesika obetovali tisícky vojakov a vlastne, akú nízku cenu mal z hľadiska „strategických“, „globálnych“ a „geopolitických záujmov“ život človeka (kvôli dobytíu Bagdadu Briti obetovali celú armádu), o prežívaní kultúry a ľudskosti vo frontových zákopoch, o pomerne humánnych podmienkach zajatcov v tejto vojne (ďalšia paralela k druhej svetovej vojne), o „význame“ infikovaných prostitútok pre „prežitie“ vojaka (z toho pramenili tresty pri nepoužití kondómov v rakúsko-uhorskej armáde), o posunoch v chápaní morálky v zázemí, o absolútnom zákaze alkoholu v amerických jednotkách, o zvyklostiach na fronte a nakoniec aj o úva-

hách, ako jednotlivé pramene z vojny (denníky, listy) sprostredkujú budúim generáciám jej úplne falošný obraz. To je nakoniec aj výzva pre čitateľa, aby sa aj po prečítaní knihy zamyslel nad tým, či to v skutočnosti nebolo všetko ešte horšie, len ľudia o tom jednoducho nechceli písať...

Zo zaujímavých poznatkov na záver uvádzam železné pravidlo japonskej armády z druhej svetovej vojny o šanciach hladujúcich na prežitie: „*Kto môže vstať, má ešte 30 dní života, kto sa môže posadiť, ešte 20. Kto musí močiť poležiaci, tomu zostávajú ešte 3 dni. Kto už nevládze hovoriť, má ešte 2 dni. Kto už nevládze ani zažmurkať, bude na druhý deň ráno už mŕtvy.*“ (s. 659). Podobných zaujímavostí je v texte poznámok neúrekom.

Knihy je v každom prípade priťažlivým čítaním, súčasne výborným návodom a jednou z možných ciest ako sprístupňovať historicky závažné posolstvá najširšej čitateľskej verejnosti bez toho, aby bolo treba zľavovať z kvality historického textu.

Roman Holec

WALTERS, Guy. *HON NA VÁLEČNÉ ZLOČINCE*. Praha : Slovart, 2010. 480 s. ISBN 978-80-7391-448-6.

Začiatkom tohto roka priniesli viaceré svetové médiá správu, že László Csizsik-Csatáry, tretí najhľadanejší človek na zozname nacistických vojnových zločincov Centra Simona Wiesenthala, sa stále teší pomerne dobrému zdraviu a vídať ho v uliciach maďarského hlavného mesta. Csizsik-Csatáry, v čase písania tohto príspevku už 97-ročný, sa ako policajný veliteľ v Košiciach podieľal v roku 1944 na deportáciách Židov do nacistických koncentračných táborov v Poľsku. Odhaduje sa, že sadistický Csizsik-Csatáry nahnal do „vlakov smrti“ vyše 15 000 Židov z Košíc a okolia, väčšina z nich v Poľsku zahynula. Košický policajný veliteľ bol odsúdený na trest smrti už v roku 1948 československou justíciou, ale skrýval sa v Kanade a trestu sa vyhol. V júli tohto roku publikoval denník *SME* článok o tom, že slovenský minister spravodlivosti Tomáš Borec už požiadal príslušný súd, aby začal konať vo veci vydania Csizsik-Csatáryho na Slovensko.

Hoci sa maďarský policajný dôstojník aktívne spolupodieľal na holokauste a pričínal sa o deportáciu vyše 15 000 Židov z Košíc, jeho zločiny vyznievajú pomerne bezvýznamne, ak ich porovnáme s tým, čo spáchal Ernst Kaltenbrunner, Adolf Eichmann, Josef Mengele, Franz Stangl, alebo Viktors Arajs. Práve príbehy známych, ale aj menej známych nacistických vojnových zločincov a ich unikanie pred spravodlivosťou sú námietkou recenzovanej publikácie, ktorej autorom je Brit Guy Walters. Jeho kniha *Hon na válečné zločince* (v angličtine *Hunting Evil*) je druhou autorovou knihou preloženou do českého jazyka. Publikácia tohto druhu na českom i slovenskom trhu už dlhé obdobie absentovala, k dispozícii boli väčšinou len diela zaoberajúce sa osudmi jedného konkrétneho vojnového zločince, najmä Adolfa Eichmanna a Josefa Mengeleho.¹

Recenzovaná kniha však prináša oveľa viac ako len životný príbeh niektorého z hľadaných nacistov. Čitateľ v nej nájde zaujímavé informácie o tom, čoho presne sa títo zločinci dopustili počas vojny, ako unikali pred spravodlivosťou, kto im pomáhal, kto ich ukrýval, ako nakoniec boli vypátraní a aký trest dostali za svoje činy, ak sa ich podarilo dostať pred

¹ Pozri CESARANI, David. *Eichmann. Jeho život a zločiny*. Praha : Argo, 2008; HAREL, Isser. *Dům v Garibaldiho ulici*. Praha : Paseka, 2003; POSNER, Gerald J. – WARE, John. *Mengele – Anděl smrti. Úplný životný příběh*. Praha : XYZ, 2008.

súd. Autor nevynechal ani profily najslávnejších lovcov nacistov (Simon Wiesenthal, Serge a Beate Klarsfeldovci, Tuviah Friedman) a takisto tých, ktorí nacistom na úteku pomáhali (Alois Hudal, Krunoslav Draganovič). Jedna celá kapitola je venovaná údajnej nacistickej organizácii ODESSA, ktorá vraj, okrem iného, pomáhala organizovať úteky bývalých členov SS do Južnej Ameriky a na Blízky východ.

Publikácia je napísaná nesmierne pútavým štýlom, čo nie je úplne všedný jav pri odborných monografiách, prepĺnených poznámkami pod čiarou, tabuľkami a prílohami. Waltersov sloh je na vysokej úrovni a hoci autor píše o závažných záležitostiach, na niektorých miestach vhodne zakomponoval aj štipku satiry a irónie. To všetko, samozrejme, bez toho, aby nejako zľahčoval nacistické zločiny, alebo znevažoval pamiatku ich obetí. Výsledný efekt je ten, že kniha prináša nielen historickú pravdu podloženú bádáním v amerických, britských, nemeckých, rakúskych a talianskych archívoch, ale ponúka ju vo forme čitateľsky prítiažlivej. V tom je jej nesporná výhoda napríklad oproti novinke z pera Geralda Steinachera, ktorý síce spracoval rovnakú problematiku ako Walters, ale podal ju pomerne nezáživne, až nudne.² V prípade Waltersovho diela si dovoľíme skonštatovať, že sa nájde len málo čitateľov, ktorí by ho so zatajeným dychom (ale niekedy aj s pocitom hnusu z ľudskej krutosti) nedočítali až do konca.

Kniha *Hon na válečné zločince* je rozdelená na dvanásť kapitol, ktoré dopĺňa Predhovor, Epilóg a rozsiahly poznámkový aparát so súpisom prameňov a literatúry k danej téme. V prvej kapitole s názvom *Pročistil se vzduch* autor zobrazuje osudy vybraných nacistov v posledných dňoch vojny a tesne po jej skončení. Popisuje, ako a kde sa ukrývali pred postupujúcimi spojeneckými vojskami, aj to, s akou úspešnosťou sa im darilo uniknúť zatknutiu. Nesmierne pútavo je zobrazený útek šéfa RSHA (Hlavného ríšskeho bezpečnostného úradu) SS-Obergruppenführera Ernsta Kaltenbrunnera spolu s tromi príslušníkmi SS a horskými vodcami do malej loveckej chaty neďaleko Wildensee Alm v Rakúsku. Kým sa americký oddiel dostal k chate, aby mohol Kaltenbrunnera zatknúť, musel za pomoci rakúskych lesníkov absolvovať nočný pochod v snehu nehostinným vysokohorským terénom, počas ktorého sa traja vojaci zranili a nemohli pokračovať v ceste.

Nemenej zaujímavý je aj príbeh ukrývania sa iného nacistického zločinca, SS-Hauptsturmführera Dr. Josefa Mengeleho, lekára z koncentračného tábora Osvienčim. Walters opisuje, ako sa sadistický doktor Mengele spolu s ďalšími nemeckými vojakmi vydal do rúk Američanom, ktorí ho väznili v zajateckom tábore Schauenstein bez toho, aby vedeli, kto sa skutočne skrýva pod falošným menom Josef Memling. Podobne ako v prípade Kaltenbrunnera a Mengeleho autor prináša pohľad na posledné dni vojny očami ďalších nacistov, s ktorými sa budeme stretávať v celej publikácii – Adolfa Eichmanna, Franza Stangla a Klaua Barbieho. V tejto kapitole sa autor dopustil chyby, keď o SS-Hauptsturmführerovi Klausovi Barbiem na strane 45 napísal: „...sloužil u lyonského Gestapa od 11. listopadu 1942“. V poznámke 138 na s. 397 svoje predchádzajúce tvrdenie neguje vyjadrením: „Není známo, kdy přesně nastoupil Barbie službu u Gestapa v Lyonu.“ Predpokladá sa, že Klaus Barbie prišiel do Lyonu v decembri 1942 a slúžil tu do augusta 1944. Istú slabinu vidíme aj pri opisovaní skrývania sa iného Hauptsturmführera SS, Franza Stangla, ktoré autor rozvádza na stranách 31 – 35. Stangl bol v rokoch 1942 – 1943 veliteľom nacistického vyhladzovacieho tábora Treblinka, čo Walters uvádza správne, ale nikde v celej publikácii nespomenul fakt, že predtým Stangl pôsobil ako veliteľ iného tábora smrti, Sobiboru.

² Pozri STEINACHER, Gerald. *Nazis on the Run: How Hitler's Henchmen Fled Justice*. New York : Oxford University Press, 2012.

Práve preto, že sa Stangl v Sobibore nesmierne osvedčil, dostal na starosť Treblinku, ktorú doviedol takmer k dokonalosti, čo sa týka masového vraždenia ľudí. Počas Stanglovho pôsobenia v Sobibore a Treblinke zomrelo vyše 900 000 ľudí (!), väčšinou Židov, čo tu autor dostatočne nezodraznil.

V kapitole *Muž, ktorý nikdy nezapomíná* prináša Walters kontroverzný pohľad na najslávnejšieho lovca nacistov Simona Wiesenthala, ktorého podrobil ostrej kritike. Na jednej strane síce nespochybňuje pozitívnu úlohu, ktorú zohral pri pátraní po nacistoch, na strane druhej však odmieta ničím nepodložené vyjadrenia, že Wiesenthal pomohol usvedčiť vyše 1 100 nacistických vojnových zločincov. Podľa Waltersa Wiesenthal často verejnosť i úradu klamal, aby sám seba ukázal v pozitívnom svetle, resp. aby zvýraznil svoju úlohu pri pátraní po nacistoch. Najzjavnejšie to bolo pri hľadaní Adolfa Eichmanna, kde Wiesenthal v skutočnosti zohral len minimálnu úlohu, ale po jeho chytení a odsúdení si za to prisvojil takmer všetku slávu. Walters k osobe Wiesenthala na strane 83 napísal: „*Byl to lhář a navíc nešikovný. Od konce války až do své smrti v roce 2005 opakovaně lhal jak o svém údajném honu na Eichmanna, tak i o svých ostatných úspěších při pronásledování nacistických zločinců. Údaje, které uvedl ve svých třech nejvýznamnějších memoárech, si v tolika případech vzájemně odporují, stejně jako odporují i příslušným dobovým dokumentům, že se jenom z těchto pramenů prostě nedá vyvodit spolehlivá, ucelená výpověď. Wiesenthalova neúcta k pravdě dává navíc možnost zpochybnit všechno, co kdy napsal nebo řekl.*“

Walters si dal skutočne záležať, aby Wiesenthalove tvrdenia konfrontoval so záznamami v jeho pamätiach i v dobových dokumentoch a dospel k záveru, že je vo väčšine prípadov takmer nemožné dopátrať sa historickej pravdy. Otvorená kritika takejto významnej osobnosti, akou Simon Wiesenthal nepochybne bol, nie je úplne všedný jav a treba ho oceniť, keďže sa jedná o kritiku podloženú serióznym bádáním a úprimným autorovým úsilím dopátrať sa k čo najpresnejšej rekonštrukcii Wiesenthalovho životopisu a jeho skutočnému podielu na odhaľovaní nacistických vojnových zločincov.

Podobne kritický ako k Wiesenthalovi je autor aj k duchovným katolíckej cirkvi, ktorí po roku 1945 pomáhali nacistom a ich kolaborantom unikať pred spravodlivosťou. Venuje sa tomu v štvrtej kapitole nazvanej *Pomoc kryšám*, ktorej hlavnou náplňou je plasticky čitateľovi zobrazit' fungovanie týchto únikových ciest, predstaviť osoby zodpovedné za ich prevádzkovanie, aj tých, ktorí využívali služby „kryšých ciest“. Walters popisuje hlavne taliansku únikovú cestu, spojenú najmä s dvoma vysokopostavenými katolíckymi duchovnými – Krunoslavom Draganovičom a Aloisom Hudalom. Obaja páni pomohli tisícom vojnových zločincov dostať sa cez Janov a Rím do Južnej Ameriky, kde mohli začať nový život. Medzi ich „zákazníkov“ patrili dobre známe mená – Adolf Eichmann, Josef Mengele, Franz Stangl, Klaus Barbie a mnohí ďalší. Z riadkov tejto kapitoly cítiť autorovo hlboké rozčarovanie nad činnosťou týchto duchovných, ktorí s obrovským úsilím pomáhali dostať sa na slobodu najhorším masovým vrahom modernej doby typu Stangla a Mengeleho.

Piata kapitola s názvom *Mýtus Odessa* pojednáva najmä o bytí či nebytí tajnej nacistickej organizácie ODESSA (Organisation der ehemaligen SS-Angehörigen – Organizácia bývalých príslušníkov SS), verejnosti známej najmä z románu Fredericka Forsytha *The Odessa File* (*Spis Odessa*), ktorý bol v 70. rokoch minulého storočia aj sfilmovaný.³ Guy Walters na základe vlastného výskumu dospel k názoru, že žiadna organizácia bývalých esesákov reálne fungujúca pod týmto označením schopná potichu premiestňovať svojich príslušníkov z Európy do Južnej Ameriky, respektíve do iných kútov sveta, v skutočnosti

³ Pozri FORSYTH, Frederick. *Spis Odessa*. Bratislava : Ikar, 2009.

neexistovala. Rovnako odmieta hypotézu, že by na jej čele stál SS-Obersturmbannführer Otto Skorzeny, Hitlerov obľúbenec a veliteľ špeciálnych operácií nemeckých jednotiek. Walters považuje tieto tvrdenia len za zámerné dezinformácie sovietskych tajných služieb. Rovnako nepredpokladá ani to, že by bol Skorzeny hlavou organizácie Die Spinne (Pavúk), ktorej poslanie bolo podobné – pomáhať bývalým nacistom uniknúť pred spravodlivosťou. Walters pripúšťa, že niekoľko takýchto tajných organizácií skutočne existovalo (Scharnhorst, Sechsgestirn...), ale rázne odmieta existenciu jednej obrovskej tajnej všemocnej nacistickej spoločnosti známej pod názvom Odessa. Dáva pre to aj dobré argumenty. Ak by takáto organizácia naozaj existovala a dokázala by sa postarať o bývalých esesákov, potom by sa asi Adolf Eichmann nemusel päť rokov po vojne skrývať v rakúskych a nemeckých horách a žiť sa ako drevorubač. Josef Mengele by nemusel tri roky okopávať zemiaky na jednom statku v Nemecku a žiť sa ako poľnohospodársky robotník.

Ako ďalší dôkaz pridáva Walters vyjadrenie bývalého dôstojníka SS, Hauptsturmführera Ericha Priebkeho, s ktorým sa osobne stretol v júni 2007 v Ríme, kde si Priebke v domácom väzení odpykával doživotný trest za vojnové zločiny, ktoré spáchal na území Talianska. Na tému jeho situácie po skončení vojny a úniku do Južnej Ameriky Priebke poznamenal (s. 177): „*Já osobně bych byl šťastný, kdyby mi tehdy někdo pomohl, ale nic takového jako Odessa neexistovalo. Vždycky říkám, že si to celé vymyslel jeden Angličan (Frederick Forsyth, pozn. autora).*“ Na rozdiel od Waltersa bol Simon Wiesenthal presvedčený o existencii Odessy a tento názor vytrvalo obhajoval vo svojich publikáciách. V tejto kapitole sa autor nevyhol dvom faktografickým chybám, zle prepisuje nacistickú organizáciu Werwolf ako Wehrwolf (s. 142) a nesprávne uviedol meno bývalého dôstojníka Abwehru Reinharda Kopsa, ktorého „premenoval“ na Reinholda (s. 155).

Veľmi dôležitá a podrobná je šiesta kapitola (*Zvláštní cestovní náležitosti*), v ktorej autor precízne opísal, ako konkrétne utiekli z Európy najznámejší nacistickí vojnoví zločinci – Eichmann, Mengele, Stangl, Priebke a iní. Nepomáhala im Odessa, ale iná skutočne mocná organizácia - katolícka cirkev. Všetci štyria vyššie spomenutí zločinci sa dostali z Európy za pomoci katolíckych duchovných, najmä biskupa Aloisa Hudala. Walters takúto formu akejkoľvek pomýlenej kresťanskej lásky k blížnemu otvorene kritizuje a píše, že „*někteří kněží skutečně mají klapky na očích, když konají dobré skutky.*“ (s. 180).

V siedmej časti, nazvanej *Mimořádně delikátní osoby*, autor vykresľuje životné osudy tých, ktorí po vojne nemuseli utekať z Európy, pretože boli chránení západnými alebo aj sovietskymi tajnými službami. Pracovali pre nich ako agenti, a tak sa nemuseli obávať, že ich postavia pred súd, aby sa zodpovedali zo svojich zločinov. Walters popisuje, ako Spojenci, najmä Briti a Američania neváhali medzi svojich agentov a spolupracovníkov najímať aj nacistických masových vrahov, ak sa im ich schopnosti a znalosti hodili v špioňáckom boji proti komunizmu. Okrem už spomínaného Klauza Barbieho poukazuje Walters na ďalších vrahov, ktorí takouto cestou dočasne, alebo natrvalo unikli spravodlivosti. Za najťažšieho nacistického vojnového zločinca, ktorý unikol trestu vďaka spolupráci s Britmi a Američanmi, považuje autor SS-Obersturmbannführera Dr. Fridricha Buchardta, jedného z vysokých predstaviteľov vraždiacich kománd Einsatzgruppen. Buchardt sa na území okupovaných Nemeckom podieľal na masovom vraždení Židov, Cigánov, komunistov a iných nepohodlných osôb a odhaduje sa, že jeho komando má na svedomí životy niekoľko desiatok tisíc ľudí! Ani to nevedilo Britom a neskôr Američanom, aby tohto masového vraha kryli a nechali navždy uniknúť spravodlivému trestu. Pri čítaní týchto riadkov sa určite veľa čitateľov v duchu vráti k slovám, ktoré autor napísal ešte v Predhovore knihy na strane 13: „*...hledím se vyvarovat naivních a zjednodušujících morálních soudů, přesto občas*

přicházeli chvíle, kdy moc nescházelo k tomu, abych začal bít hlavou o zed' v zoufalství nad nesmírným cynismem lidí, kteří se nerozpakovali zaměstnávat masové vrahy.“

Kapitola s výstižným názvom *Eichmann* je celá venovaná osudom Adolfa Eichmanna v Argentíne, kam utiekol v roku 1950 a desať rokov tam nerušene žil. V roku 1960 ho z Argentíny uniesli agenti Mossadu a dopravili ho do Izraela, kde bol postavený pred súd a v roku 1962 popravený za zločiny proti ľudskosti a židovskému národu. Walters podrobne mapuje nielen samotné Eichmannovo pôsobenie v Južnej Amerike, ale aj skutočnosti, ktoré viedli k jeho odhaleniu a priebeh operácie Mossadu, ukončenej úspešným únosom Eichmanna do Izraela. Autor tu porovnáva a hodnotí dve verzie vypátrania Eichmanna, tú od Simona Wiesenthala (opäť nesprávna a zavádzajúca) a tú od Issara Harela, šéfa Mossadu.

Nie všetci nacistickí vojnoví zločinci sa dostali pred riadny súd, niektorých za ich činy potrestali samozvaní sudcovia. Aj to rozoberá Walters v kapitole *Drsná spravodlnosť*. Asi najznámejší je prípad bývalého lotyšského príslušníka SS a člena Aräjsovho komanda Herbertsa Cukursa, ktorého v roku 1965 surovo zavraždili v Brazílii agenti Mossadu. Popisuje aj vypátranie a zatknutie Franza Stangla, ktorý bol v roku 1970 odsúdený na doživotie, no už o niekoľko mesiacov neskôr zomrel vo väzení na infarkt.

Vyskytli sa aj prípady, keď sa do rúk justície dostali ľudia, ktorí žiadne vojnové zločiny nespáchali, no napriek tomu z nich boli obvinení. Walters sa tomu venuje v kapitole *Celé to pronásledování nacistů* a vybral konkrétny príklad Američana poľského pôvodu Franka Walusa. Toho v roku 1975 Simon Wiesenthal vo svojom bulletine obvinil, že za vojny spolupracoval s Gestapom a podieľal sa na vraždách Židov v Poľsku. Wiesenthal bez riadnych dôkazov (napísal to len na základe anonymného udania) obvinil človeka, ktorý nemal s Gestapom nič spoločného a za vojny sa živil ako poľnohospodársky robotník v južnom Nemecku. Americké úrady však brali Wiesenthalovo renomé vyhláseného lovca nacistov vážne, a preto prekvapeného Walusa už vopred považovali za vinného. Prípad Franka Walusa pokladá Walters za jeden z najväčších Wiesenthalových prešľapov, ktorý kompletne zničil život nevinného človeka, dovtedy si užívajúceho dôchodok v americkom Chicagu. Hoci sa napokon potvrdilo, že Walus nič nespáchal a celý čas hovoril pravdu, Wiesenthal sa mu nikdy neospravedlnil a neprejavil ani štipku ľútosti nad tým, čo mu spôsobil.

Publikáciu Guya Waltera *Hon na válečné zločince* považujeme za veľmi dôležité dielo na našom knižnom trhu, ktoré prináša čitateľovi možnosť podrobne sa zoznámiť s problematikou nacistických vojnových zločincov a úsilím lovcov nacistov a štátnych orgánov dostať ich pred súd. Nájde tu nielen neslávne známe postavy ako Adolf Eichmann alebo Josef Mengele, ale aj mediálne menej známe mená, ktorých životné osudy však často nie sú o nič menej zaujímavé. Obrovskou pomôckou je podrobný poznámkový aparát a súpis prameňov, literatúry, internetových zdrojov a dokonca aj beletrie a kinematografie k tejto problematike. Bez váhania odporúčame každému priaznivcovi histórie.

Martin Konečný

HRUBOŇ, Anton. *HLINKOVA GARDA NA ÚZEMÍ POHRONSKEJ ŽUPY. ORGANIZÁCIA A AKTIVITY 1938 – 1945.* Ružomberok: Historia nostra – Ústav pamäti národa, 2012, 181 s., ISBN 978-80-970 080-5-5.

Občianske združenie Historia nostra v spolupráci s Ústavom pamäti národa vydalo ďalšiu (v poradí už druhú) monografiu mladého historika Antona Hruboňa. Autor, ktorý je zároveň zakladateľom spomenutého občianskeho združenia, sa rozhodol spracovať dejiny Hlinkovej gardy na vymedzenom priestore Pohronskej župy (ide najmä o okresy Banská Bystrica, Zvolen, Brezno nad Hronom, Banská Štiavnica, Krupina, Revúca a ďalšie).

Anton Hruboň svoju prácu rozdelil na štyri časti. Prvé tri sa venujú politicko-spoločenskému pôsobeniu gardy v chronologickej postupnosti, štvrtý mapuje dosiaľ opomínanú kultúrno-osvetovú, sociálnu, športovú a brannú činnosť HG na Pohroní.

Prvá časť sa venuje etablovaníu HG v jednotlivých okresoch, autor nezabúda ani na jej programovú a ideovú predchodkyňu – Rodobranu. Jej vznik v januári 1923 bol spojený s obavou československých policajných orgánov a dôsledným monitorovaním jej činnosti. Obavy vyvolávala hlavne inšpirácia Rodobranou fašistickým Talianskom a občasné pouličné roztržky s centralistickými a ľavicovými stranami. Hoci bola Rodobrana v septembri 1923 zakázaná, jej rozmach to nezastavilo. V roku 1926 sa stala súčasťou HSLS, čím fakticky získala opäť legálnu pôsobnosť.

HG sa v Pohronskej župe začala vytvárať na jeseň 1938. Krajinský rozkaz z 22. októbra 1938 ustanovil oblastné veliteľstvá v troch mestách – Zvolene, Lučenci a Rimavskej Sobote. Oklieštenie územia Slovenskej krajiny po Viedenskej arbitráži so sebou prinieslo zmenu v členení, vznikli nové oblastné veliteľstvá (Banská Bystrica, Brezno, Krupina a i.). Proces konštituovania HG prebiehal najmä v októbri a novembri 1938. Do tohto obdobia spadajú prvé prejavy nespokojnosti s HG. Autor dôsledne analyzuje príčiny opozície; na jednej strane si garda spôsobovala ťažkosti sama, keď sa pasovala do úlohy „strážcu slovenského majetku“ a niekedy zachádzala až nad rámec svojich kompetencií, na strane druhej jej činnosť bola trňom v oku nielen ústredným českým orgánom, ale aj poľskej a maďarskej iredente. Prvú časť autor zakončil reakciou niektorých miestnych a oblastných veliteľstiev na tzv. Homolov puč. Väčšina ostala v neistote, z tohto rámca sa však vymykajú gardisti z Detvy na čele so Sidorovým priateľom Martinom Valentom, ktorí strážili sídlo posledného ministerského predsedu autonómnej vlády počas nepokojných marcových dní, ba dokonca sa im podarilo zabrániť pokusu o atentát na Karola Sidora. Tento málo známy fakt historiografia dosiaľ obchádzala, respektíve nevenovala mu náležitú pozornosť.

Ďalšia časť práce sa zaoberá pôsobením HG od vzniku Slovenského štátu až po vypuknutie SNP. Tento časový úsek isto nie je náhodný, Anton Hruboň v ňom presvedčivo približuje vzostup organizácie, jej najväčší rozmach v roku 1942 a následnú stagnáciu a ústup popularity.

Mladý štát musel hneď v začiatkoch čeliť akútnej hrozbe zo strany južných susedov. Do Malej vojny sa zapojili i príslušníci HG. Alexander Mach nariadil 15. marca 1939 celoštátnu brannú pohotovosť, na ktorú reagovali gardisti z jednotlivých veliteľstiev takmer okamžite. Počas nepokojných marcových dní reagovalo na výzvu množstvo dobrovoľníkov, ktorí boli pričlenení k HG. Prevažná väčšina brancov do bojov nezasiahla. Historiografia na regionálnej úrovni účasť HG na Malej vojne dosiaľ zväčša nereflektovala, hoci štúdie J. Korčeka, M. Lacka a M. Uhrina v posledných rokoch priniesli v tejto otázke mnohé nové impulzy. Anton Hruboň účasť na strane 42 zhodnotil „ako vôbec najpozitívnejšiu stránku činnosti Hlinkovej gardy počas jej vyše šesťročnej existencie“, avšak jej rolu vníma so všetkými dô-

sledkami, pretože „treba priznať, že gloriola, ktorou sa HG neskôr ovenčila, určite nezodpovedala reálnym zásluhám“. Toto triezve hodnotenie treba vyzdvihnúť, autor sa nepúšťa do žiadnych sentimentálnych zjednodušení alebo, naopak, znevažovaní. Krátko po vzniku Slovenského štátu sa zmenila organizačná štruktúra HG, rušilo sa pôvodných 22 oblastných veliteľstiev a vzniklo 12 gardistických žúp (neskôr zredukovaných na konečných 6).

Veľmi prínosnou je stať *Politický zápas o moc*, kde Anton Hruboň na základe prameného materiálu analyzuje rozkol medzi HSLS a HG v Pohronskej župe. Katalyzátorom nezhôd a peripetií bolo odvolanie A. Macha z funkcie hlavného veliteľa HG 21. mája 1940. Na jeho miesto bol dosadený František Galan. Na Pohroní vyvolala zmena vo vedení v niektorých okresoch veľký ohlas (Kremnica), inde ostala takmer bez povšimnutia (Dobšiná). Autor zaujímavo ilustroval spory medzi príslušníkmi HSLS a HG v Lovinobani a Dobšinej. Z uvedených príkladov dokazuje, že politická „prestrelka“ medzi stranou a gardou bola naozaj živá aj na regionálnej úrovni.

Stať *Konflikty s oponentmi* sa venuje všetkým skutočným a domnelým oponentom HG. Anton Hruboň tento konflikt vidí v troch základných rovinách. V prvom rade ide o konfesionálny spor. V okresoch s prevažujúcim počtom občanov evanjelického vierovyznania mala HG, prirodzene, ťažšie podmienky na činnosť. Problém vypukol hlavne v okresoch so silným evanjelickým zastúpením – Modrý Kameň a Revúca. Jablkom sváru sa stalo malé zastúpenie evanjelikov v samospráve a straníckych organizáciách.

K ďalším oponentom patrili Česi, pretože tvorili tzv. „nestabilnú“ zložku obyvateľstva. HG sa v plnej miere zasadovala za ich odchod zo Slovenska, v kmeňovom periodiku *Gardista* na nich neuvážene útočila. Autor zároveň konštatuje, že „olej do ohňa prilievali svojimi nedbalými komentármi Česi“. Ako príklad uvádza správcu harmaneckých papierňí Aloisa Schneiderka, ktorý sa hanlivo vyjadroval na adresu Andreja Hlinku i slovenskej vlády. Z uvedeného vyplýva, že Hruboň sa naďalej drží osvedčeného vyváženého prístupu.

Tretím veľkým protivníkom boli pre HG – gardistickou rétorikou povedané – „cudzopasné elementy a podvrtné živly“. V tých najextrémnejších prípadoch garda brojila aj proti neslovenským svätcom a jej úsilie zachádzalo až do takých absurdít, akou bola akcia poslovenčovania priezvisk. Napriek týmto výstrelkom sa HG, paradoxne, na veľkých akciách (napr. odhalenie pomníka Andrejovi Sládkovičovi) nezúčastňovala v hojnom počte, ako by sa mohlo zdať. I v tomto prípade propaganda ďaleko predstihovala realitu. Z organizácie sa mal vykoreniť typický slovenský fenomén – alkoholizmus. Na jeho potlačenie mali slúžiť protialkoholické prednášky, ktoré veliteľstvám odporúčal organizovať náčelník štábu Otomar Kubala. Rozpor medzi deklarovaným entuziazmom a skutočnosťou autor dokladá chuťou, respektíve nechuťou niektorých príslušníkov HG nastúpiť na mobilizácie v júni 1941 proti ZSSR.

Židovskej otázke, prirodzene, autor venuje veľkú časť priestoru. HG so svojím protizidovským radikalizmom opäť narazila pri snahách o „očistu“ na neochotu straníckych štruktúr kvôli dôkladnej „očiste“ verejného života od židovského vplyvu; v tomto prípade išlo viac-menej o rivalitu medzi straníckymi príslušníkmi a gardou. Vzájomná averzia bola evidentná, došlo dokonca k takému paradoxu, akým bolo povolenie osláv židovských sviatkov v Banskej Bystrici v roku 1940. Túto „nehoráznosť“ okresný veliteľ J. Kollár znášal len veľmi ťažko, nepomohli ani ponosy hlavnému veliteľstvu HG. Evidentný rozpor medzi mešťanostom – členom HSLS – K. Bullom a HG na čele s J. Kollárom, garda nebola schopná vyriešiť. Spor medzi HSLS a HG tak aspoň čiastočne otupil protizidovský osten. Problémy dokonca vyústili do ničenia súkromného majetku verejných činiteľov zo strany HG. Za zmienku stojí ďalší paradox, v Hnúšti miestni Židia formou finančných príspevkov

udržiavali gardistov určitú dobu v „nevšímavosti“. Tragédia Židov sa začala naplňovať po vydaní tzv. Židovského kódexu 9. septembra 1941. Tragický podiel HG na riešení židovskej otázky autor vôbec neobchádza, smutnou sa stala hlavne asistencia príslušníkov gardy pri transportoch Židov do koncentračných táborov. Hruboň i v tomto prípade dokazuje, že zaužívaný obraz o všemocnej garde neobstojí; bádateľ musí k problematike pristupovať zodpovedne a bez paušálnych súdov, čo sa autorovi úspešne darí plniť.

Úpadok HG predznamenal viaceré zmeny na domácej a zahraničnej politickej scéne. Išlo najmä o posilnenie prezidentovho postavenia na úkor radikálneho krídla na čele s A. Machom a V. Tukom, Sznackého aféry a obrat vojenskej situácie v prospech Sovietov na východnom fronte. Táto situácia, prirodzene, vplývala na celú organizáciu. Disciplína povážlivo klesala vo všetkých okresoch. Úpadok HG Hruboň ilustruje na viacerých príkladoch; širil sa nezaujem a pasivita v jednotlivých veliteľstvách, od roku 1941 do r. 1943 rapídne poklesol záujem o členstvo v organizácii, činnosť gardy sa minimalizovala a čoraz viac sa začali objavovať alibistické snahy jednotlivých predstaviteľov. V mnohých obciach boli zlikvidované miestne veliteľstvá HG z dôvodu rapidného poklesu členstva. Do HG sa darilo infiltrovať i najväčším oponentom režimu – komunistom. Tento fakt tiež rúca zaužívanú predstavu o silnej garde, ktorá bola v marxistickej historiografii onálepkovaná ako symbol najväčšieho zla. Organizácia sa dostávala do vnútorného marazmu, z ktorého sa už nedokázala vymaniť. Výnimkou bolo snáď len OVHG v Novej Bani. Letargiu režimu asi najviac demonštroval A. Mach na kurze veliteľskej školy HG v Bojniciach 19. augusta 1944, keď na margo informácií o pripravovanom ozbrojenom vystúpení „*radil nepodnikať žiadne akcie a dať všetkému voľný priebeh*“.

Predposledná časť práce je venovaná pôsobeniu HG od vypuknutia SNP až po zánik 1. Slovenskej republiky. Pre gardu znamenalo vypuknutie Povstania faktický zákaz činnosti, keďže sa Pohronská župa stala súčasťou tzv. slobodného územia. Nariadenie SNR č. 4/1944 z 1. septembra 1944 o rozpustení politických strán a organizácii tento stav potvrdilo. Výzbroj a výstroj zakázaných organizácií, vrátane HG, mala byť odovzdaná na žandárskych staniaciach. Niektorí exponenti HSLS a HG boli internovaní v zaisťovacích strediskách, časť z nich dokonca zaplatila cenu najvyššiu, keď sa stala obeťou partizánskych represíí. Bratislavská vláda na vzniknutú situáciu reagovala vytvorením Pohotovostných oddielov HG 21. septembra 1944. Na území Pohronskej župy začali POHG pôsobiť po potlačení Povstania. Poľná rota sa sformovala z príslušníkov Hlinkovej mládeže a Slovenskej pracovnej služby. Za veliteľa bol zvolený nadzbrojník Jozef Nemsila. 5. poľná rota mala na spacifickovanom území pôsobiť ako garant bezpečnosti a zároveň styčný orgán medzi Nemcami a obyvateľstvom. Jej činnosť sa spočiatku orientovala na zber zanechaných zbraní po povstaleckých jednotkách. Neslávna kapitola z dejín 5. poľnej roty sa začala jej pôsobením v Krupine, kde sa pustila do hromadného zatýkania povstaleckých činiteľov a ich podporovateľov. Jednotka bola známa premysleným kamuflovaním svojich príslušníkov pri zisťovaní a zaisťovaní osôb, ktoré participovali na Povstaní. Najväčšou škvrnou v dejinách 5. poľnej roty sa stali hromadné vraždy civilistov pri Kremničke a Starom Hostinci. Bilancia obetí je strašná – 295 mŕtvych. Hoci gardisti konali pod tlakom, Hruboň správne poukazuje, že týmto činom sa dopustili závažných vojnových zločinov.

„Vzorné“ vystupovanie roty bolo však skôr svetlou výnimkou. V jednotlivých obciach a mestách sa postupne etablovali pohotovostné oddiely, možno spomenúť Kremnicu, Banskú Štiavnicu a ďalšie. Ich činnosť sa sústreďovala najmä na strážnu a bezpečnostnú službu, výpady proti partizánom boli sporadickejšie a málo efektívne. Niet sa čo čudovať, front sa na jeseň 1944 približoval veľmi rýchlo.

Autor na základe zodpovedného regionálneho výskumu potvrdzuje závery novej historiografie, podľa ktorých mala prevažná väčšina príslušníkov POHG skutočne ďaleko od fanatikov národno-socialistického razenia. Materiálne pohnútky boli prvoradá, služba v garde navyše prinášala viac pohodlia ako služba v Domobrane. Veľmi citlivo pristupuje k osobnostiam jednotlivých veliteľov; v priaznivom svetle vystupuje banskoštiavnický veliteľ Štefan Záhoriánsky, ktorý viackrát intervenoval v prospech zaistených občanov. Jeho postoj ostro kontrastuje s osobnosťou nadzbrojníka Vojtecha Horu z Považskej Bystrice. Čata tohto gardistického fanatika mala vypomáhať banskobystrickému POHG. Smutnou kapitolou sa stali vraždy v Nemeckej. Oddiel V. Horu tu surovo povraždil niekoľko stoviek obetí, hoci sám veliteľ sa ich nezúčastnil. Ďalším radikálom, ktorý sa snažil byť pápežskej ako pápež, bol A. Vozár. Jeho zatýkanie „všadeprítomných nepriateľov“ vzbudilo rozruch dokonca i u samotných Nemcov. Anton Hruboň na príklade osobností gardistických veliteľov dokazuje, že organizácia a jej aktivity veľmi záviseli od charakteru jednotlivcov na veliteľských postoch. Osobnosť Š. Záhoriánskeho je najpresvedčivejším dôkazom nezmyselných kategorických hodnotení POHG a jej činnosti.

Na začiatku roka 1945 sa jednotky POHG začali postupne rozkladať. Ako prvá sa evakovala z územia Pohronskej župy 5. poľná rota, vo februári ju nasledoval POHG z Banskej Bystrice. Ako posledný zostal na vymedzenom území POHG Kremnica. Krátka zastávka čakala gardistov v Holíči, kde boli preskupení a následne vyslaní nemeckým velením do priestoru Rabensburgu na rakúsko-moravskej hranici. Časť práporu HG sa dostala do boja s postupujúcimi Sovietmi, čo ju poznačilo natol'ko, že odmietala ďalej bojovať. Gardisti sa vzdali americkej armáde, avšak boli vydaní späť do obnoveného Československa.

Záverečná kapitola diela predstavuje v historickej spisbe o HG novum. Je potešiteľné, že sa autor pustil do zmapovania osvetovej, kultúrnej, brannej a športovej činnosti HG. V oblasti kultúry gardisti usporadúvali výchovné prednášky, kurzy slovenských dejín, ochotnícke predstavenia. Veľký rozmach zaznamenala kinematografická produkcia, počet kín sa na území Pohronskej župy postupne zvyšoval. Športové aktivity boli rôznorodé; Stredoslovákom sa tradične darilo v zimných športoch. Autor dokumentuje výsledky mnohých športových disciplín, za zmienku stojí organizácia celoštátnych športových pretekov vo Zvolene 19. septembra 1942. Športový život pod hlavičkou HG začal upadať na prelome rokov 1942/1943 počas krízy celej organizácie a už sa nepozviechal.

Anton Hruboň napísal vydarenú vedeckú monografiu o činnosti Hlinkovej gardy na strednom Slovensku. Práca z pera mladého historika je o to cennejšia, že prináša prvý ucelený pohľad na regionálne pôsobenie tejto organizácie vo všetkých aspektoch jej činnosti v kontexte celoslovenského vývoja. Interpretácia, dôkladná znalosť pramennej základne a vybrúsený jazykový štýl autora sú zárukou kvalitného čitateľského zážitku pre každého záujemcu historických diel o 1. Slovenskej republike.

Juraj Krištofik

BIBLIOGRAFIA

SLOVENSKO V ROKOCH DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY

*Výberová bibliografia publikovaných prác
v rokoch 2005 – 2009*

BOŽENA ŠEĎOVÁ

Bibliografia je pokračovaním výberových bibliografií publikovaných v rokoch 2000/2001 a 2005, v ktorých bolo spracované obdobie 1990 – 1999 a 2000 – 2004 slovenskej i zahraničnej vojenskej historiografie (uverejnené vo *Vojenskej histórii*, č. 3-4/2000, s. 149-168, č. 1/2001, s. 147-163 a č. 3/2005, s. 133-159). Nadväzujúca výberová bibliografia prináša bibliografický súpis pôvodných vedeckých a odborných prác, ako aj popularizačno-odbornej tvorby k problematike Slovenska a Slovákov v období druhej svetovej vojny s primárnym zameraním na aspekty vojenskej a vojenskopolitickej a dokumentuje výsledky, zameranie, ako aj určitý posun slovenskej a sčasti aj zahraničnej historiografie v skúmaní a spracovaní danej problematiky. Umožňuje tiež sledovať spracovanie určitých dielčích tém z rôznych aspektov a naopak zistiť, ktoré udalosti a problémy neboli v doterajšej odbornej literatúre tematizované.

Bibliografia obsahuje základné informácie o monografiách, syntézach, mono- i polytematických zborníkoch, vedeckých štúdiách, statiach, edíciách prameňov, odborných článkoch i memoároch. Nezahŕňa materiály publicistického a didaktického charakteru, pamätnice, recenzie, medailóny, správy, kroniky, práce dokumentujúce umeleckú reflexiu vojnovnej tematiky a protifašistickej rezistencie. Napriek súvislostiam daného vojnového obdobia s predchádzajúcim vývojom nebolo možné do bibliografie začleniť v očakávanom rozsahu aj príspevky týkajúce sa udalostí, ktoré sa odohrali v kritickom roku 1938, počas autonómnej slovenskej existencie a začiatočného obdobia samostatného Slovenského štátu. Podobne napriek česko-slovenskej previazanosti nemohli byť zahrnuté ani biografie a spomienky českých osobností.

Štúdie jednotlivých autorov v monotematických zborníkoch nie sú v bibliografii rozpisované samostatne, uvádzaný je len obsah zborníka. Štruktúra bibliografie vychádza zo širších alebo užších tematických skupín radených chronologicky, v rámci ktorých sú jednotlivé záznamy radené abecedne. V publikačne početnejšie zastúpených skupinách sú predradené knižné publikácie a potom nasledujú ostatné materiály.

Pri spracovaní výberovej bibliografie boli použité knižné a dokumentografické databázy, interné kartotéky a ďalšie sekundárne zdroje knižnice Vojenského historického ústavu, Slovenská národná bibliografia, *Bibliographie internationale d'histoire militaire*, zoznamy použitej, odporúčanej a citovanej literatúry v predmetných monografiách.

Slovenská republika 1939 – 1945 – všeobecné dejiny, politický systém a režim, vnútorná a zahraničná politika

BYSTRICKÝ, Valerián – LETZ, Róbert – PODOLEC, Ondrej: Vznik Slovenského štátu. 14. marec 1939. Spomienky aktérov historických udalostí 1.-2. diel. Bratislava : AE Press, 2007 – 2008. - 339 s., 362 s. : fotogr., reg.

CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské dejiny Slovenska. V. zväzok 1939 – 1945. Spoluautori: Baka, Igor; Katreba, Zoltán; Klubert, Tomáš; Korček, Ján; Šimunič, Pavel; Štefanský, Václav. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2008. - 285 s. : fotogr., resumé, pram. a lit.

CSÉFALVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica: Slovenská republika 1939 – 1945 : Chronológia najdôležitejších udalostí. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Prodama, 2007. - 182 s. : reg.

HAJKO, Jozef: Nezrelá republika : Slovensko v rokoch 1939 – 1945 / Ed.: Marsinová, Daniela; zodp. red.: Števková, Daniela. Bratislava : Slovart, 2009. - 414 s. : fotogr., lit., reg.

HLŔŠKA, Vlado a kol.: Zamlčovaná pravda o Tisovi a Slovenskom štáte : Kam viedli Tiso a jeho vláda Slovákov v rokoch 1939 – 1945? 2. preprac. vyd. Bratislava : Eko-konzult, 2007. - 134 s. : mp., tabl., lit.

IVANIČKOVÁ, Edita a kol.: Z dejín demokratických a totalitných režimov na Slovensku a v Československu v 20. storočí : Historik Ivan Kamenec 70-ročný. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Prodama, 2008. - 413 s. : bibliogr., reg.

Z obsahu: Paulovičová, Nina: Pokus o komparáciu monografie Ivana Kamenca Po stopách tragédie s niektorými významnými dielami o holokauste v zahraničí, s. 18-29; *Nižňanský, Eduard:* Pogrom v Piešťanoch roku 1939, s. 77-97; *Zavacká, Katarína:* Vymedzenie pojmu žida v právnych normách slovenského štátu, s. 98-114; *Podolec, Ondrej:* Postavenie národnostných menšín v Slovenskej republike (1939 – 1945), s. 115-130; *Čierna-Lantayová, Dagmar:* Záverečné dejstvo diplomatických stykov medzi Bratislavou a Moskvou do júna 1941, s. 131-147; *Prečan, Vilém:* Čtyři dokumenty ke kauze Clementisovy internace ve Francii roku 1939, s. 148-160; *Petruf, Pavol:* Francúzska diplomacia, československá exilová vláda a Slovensko v čase SNP, s. 161-177; *Zavacká, Katarína:* Vojna slov – protiodbojová propaganda v Povstaní a o Povstaní, s. 178-200; *Rychlík, Jan:* Odras Slovenského národného povstání v protektorátním tisku a výprava českých novinářů na Slovensko na podzim 1944, s. 201-214; *Mannová, Elena:* Slovenské národné povstanie a politická pamäť, s. 215-230; *Ivaničková, Edita:* Slovensko v rokoch 1944 – 1948: zahraničnopolitické záujmy, predstavy, možnosti a realita, s. 245-258.

JANAS, Karol: Trenčianska župa (1940 – 1945) : K niektorým otázkam vzniku, existencie a fungovania verejnej správy na Trenčiansku. Trenčín : Trenčianska univerzita A. Dubčeka, 2007. - 141 s.

KAMENEC, Ivan: Slovenský štát v obrazoch (1939 – 1945) / Zodp. red.: Kršák, Pavol – Praha : Ottovo nakladatelství, 2008. - 248 s. : fotogr.

LACKO, Martin: Slovenská republika 1939 – 1945 / Zodp. red.: Linzbothová, Elena. Bratislava : Perfekt, 2008. - 206 s. : fotogr., kalendárium, lit. a pram., reg.

MILLA, Michal: Hlinkova mládež 1938 – 1945. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2008. - 279 s. : fotogr., príl., reg., pram. a lit.

NĚMEČEK, Jan: Soumrak a úsvit československé diplomacie : 15. březen 1939 a česko-

slovenské zastupiteľské úřady. Praha : Academia, 2008. - 636 s. : fotogr., pram. a lit., reg.
PEKÁR, Martin: Východné Slovensko 1939 – 1945. Politické a národnostné pomery v zrkadle agentúry Šarišsko-zemplínskej župy. Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007. - 181 s. : tabl., pram. a lit.

PEKÁR, Martin – PAVLOVIČ, Richard, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VI. Slovensko medzi 14. marcom a salzburskými rokovaniami : Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Historický zborník 9 (AFPhUP 187/269). Prešov : Universum FiF Prešovskej univerzity, 2007. - 471 s.

Obsah: *Pekár, Martin:* Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburskými rokovaniami, s. 11-20; *Podolec, Ondrej:* Ústavné provizórium, s. 23-37; *Dragúň, Stanislav:* Vládne nariadenie o politických zбоhatlíkoch a jeho realizácia v praxi, s. 38-54; *Macko, Martin:* Pôžička hospodárskej obrody Slovenska ako prostriedok prežijomnej mobilizácie obyvateľstva, s. 55-66; *Medvecký, Matej:* Ústredňa štátnej bezpečnosti od jej vzniku po Salzburg, s. 67-76; *Schvarc, Michal:* Pozícia Karmasinovej Deutsche Partei vo vnúropolitckej kríze na jar a v lete 1940, s. 77-92; *Hetényi, Martin:* Postavenie maďarskej menšiny na Slovensku v rokoch 1939 – 1940, s. 93-111; *Koval', Peter:* Otázka slovensko-rusínskych etnických hraníc v čase formovania slovenskej štátnosti, s. 112-126; *Coranič, Jaroslav:* Postavenie gréckokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike v rokoch 1939 – 1940, s. 127-142; *Borza, Peter:* Konflikt prešovského biskupa Pavla Petra Gojdiča, OSBM s režimom Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1940, s. 143-149; *Olejník, Milan:* Rast antisemitizmu na Slovensku v prvom roku existencie slovenského štátu, s. 150-165; *Karcol, Marián:* Strata občianskych práv židovského obyvateľstva na Slovensku v období od marca 1939 do salzburských rokovaní, s. 166-178; *Arpáš, Róbert:* Československo, Česko-Slovensko alebo Slovensko. Československí komunisti medzi slovenskou autonómiou a napadnutím ZSSR, s. 179-184; *Šišjaková, Jana:* 14. marec 1939 v dobovej slovenskej tlači, s. 185-194; *Kuzmová, Dagmar:* Pravda a Čas o výpovediach Jozefa Tisu pred Národným súdom, s. 195-203; *Baka, Igor:* Vznik a výstavba slovenskej armády (marec 1939 – október 1940), s. 207-227; *Lacko, Martin:* Odras vzniku Slovenského štátu vo vojenských kronikách, s. 228-240; *Cséfalvay, František:* Začiatok maďarsko-slovenského ozbrojeného konfliktu v marci 1939 (o mýtoch a nepresnostiach), s. 241-250; *Mičianik, Pavel:* Pokračovanie slovensko-maďarského vojnového konfliktu po oficiálnom skončení maďarskej agresie (marec – apríl 1939), s. 251-267; *Jašek, Peter:* Slovenská armáda po ťažení proti Poľsku, s. 268-278; *Šmigel', Michal:* Ukrajinský legión Romana Suška. Útok zo Slovenska na Poľsko (1939), s. 279-292; *Gniazdowski, Mateusz:* Účasť Slovenska na agresii proti Poľsku v roku 1939 v poľskej historiografii, s. 293-313; *Janas, Karol:* Hlinkova garda v trenčianskom regióne v rokoch 1939 – 1940, s. 314-325; *Sokolovič, Peter:* Vzostup a pád Hlinkovej gardy v Trnave na pozadí pomoci vláde pri konsolidácii režimu, s. 326-341; *Uhrin, Marian:* Výzbroj Hlinkovej gardy v marci 1939, s. 342-352; *Kárpáty, Vojtech:* Hlinkova mládež do leta 1940, s. 353-362; *Garek, Martin:* Slovensko-poľské vzťahy od Mníchova 1938 po inkorporáciu odstúpených území, s. 365-378; *Kredátus, Juraj:* Politika II. poľskej republiky a Karpatská Ukrajina v predvečer vzniku Slovenského štátu, s. 379-401; *Suk, Pavel:* Prezident Emil Hácha a Slovensko v době mezi 9. – 14. březnem 1939, s. 402-418; *Tulkisová, Jana:* Činnosť Nemeckej vojenskej komisie na Slovensku a ohraničenie ochranného pásma, s. 419-433; *Katrebová-Bleková, Beáta:* Pokusy Ríšskeho ministerstva zahraničných vecí o odvolanie Karola Sidora v dôsledku salzburských rokovaní, s. 434-444; *Hallon, Ľudovít:* Zásahy štátu do komerčného bankov-

níctva Slovenska v rokoch 1939 – 1940, s. 447-458; *Mičko, Peter*: Transfer miezd slovenských robotníkov z Nemecka na Slovensko v rokoch 1939 – 1940, s. 459-468.

SCHVARC, Michal: Sicherheitsdienst a Slovensko v rokoch 1938 – 1944. (Od autonómie po Povstanie). Slovenský štát vo vybraných správach SD od jesene 1943 do septembra 1944 : Der Sicherheitsdienst und die Slowakei zwischen 1938 und 1944. (Von Autonomie bis Aufstand). Der slowakische Staat in ausgewählten SD-Berichten von Herbst 1943 bis September 1944. Bratislava : SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov, 2006. – 460 s. : dok., lit., reg.

SOKOLOVIČ, Peter, zost.: Perzekúcie na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VII : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava 21. – 23. apríl 2008. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2008. - 499 s. *Obsah*: *Podolec, Ondrej*: Perzekúcie a právny poriadok na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, s. 23-32; *Baka, Igor*: Bezpečnostné orgány ako prostriedok zostreňných perzekúcií proti potenciálnym a skutočným odporcom režimu SR v roku 1939, s. 33-54; *Syrný, Marek*: K problematike represíí voči slovenským komunistom v rokoch 1939 – 1943, s. 55-79; *Segeš, Dušan*: Casus Peter Prídavok, s. 80-108; *Pihurik, Judit*: Denníky a memoáre o znovupričlenení južnej časti Slovenska k Maďarsku v rokoch 1938 – 1945, s. 111-125; *Hetényi, Martin*: Perzekučné zásahy proti maďarskej menšine na Slovensku 1938 – 1945, s. 126-138; *Majeriková, Milica*: Príspevok k povojnovým perzekúciám Slovákov na severnom Spiši a hornej Orave, s. 139-150; *Gniazdowski, Mateusz*: Spolupracovníci poľskej rozviedky pred slovenskými súdmi v rokoch 1939 – 1945, s. 151-166; *Kinčok, Branislav*: Pôsobenie Červenej armády na dolnom Pohroní v zime 1944/1945, s. 169-192; *Dabrowski, Dariusz*: Slovenskí zajatci v nemeckých táboroch na území Sliezska v rokoch 1944 – 1945. Náčrt problematiky, s. 193-206; *Kux, Jan*: Slováci a Internačný tábor Svatobořice 1942 – 1945, s. 207-211; *Šmigel, Michal*: 14. divízia SS „Galizien“ na Slovensku (1944 – 1945), s. 212-233; *Jašek, Peter*: Perzekúcie vojakov Rýchlej divízie proti sovietskym partizánom na Kaukaze v lete roku 1942, s. 234-251; *Mičianik, Pavel*: Vojnové zločiny slovenských vojakov v rokoch 1941 – 1944, s. 252-272; *Sokolovič, Peter*: Forma a zacielenie gardistických represálií v rokoch 1938 – 1939, s. 273-295; *Lacko, Martin*: Problematika partizánskych násilností 1944 – 1945 a postoj historika, s. 296-304; *Uhrin, Marián*: II. slovenská partizánska brigáda gen. M. R. Štefánika a represálie, s. 305-320; *Súdny, Boris*: Partizánske represie voči príslušníkom žandárstva, s. 321-325; *Janas, Karol*: Organizačná štruktúra pracovných útvarov v rokoch 1941 – 1944, s. 329-341; *Pekár, Martin*: Pracovné útvary pre asociálov 1940 – 1944, s. 342-350; *Klamková, Hana*: Protižidovská propaganda: dehumanizácia Židov na stránkach Gardistu (1939 – 1942), s. 351-360; *Hlavinka, Ján*: Príprava a priebeh deportácií Židov na území Šarišsko-zemplínskej župy v roku 1942, s. 361-388; *Kárpáty, Vojtech*: Perzekúcie židovského obyvateľstva v Košiciach v rokoch 1939 – 1945, s. 389-401; *Matula, Pavol*: Postavenie poľských duchovných z pripojených území severného Spiša a Oravy v rokoch 1939 – 1945, s. 405-416; *Hruboň, Anton*: Partizánske perzekúcie katolíckeho duchovenstva na príklade Liptova, s. 417-423; *Hallon, Eudovít*: Perzekúcie v hospodárskej sfére Slovenska v rokoch 1939 – 1945, s. 443-460; *Schvarc, Michal*: Pokus o arizáciu piešťanských kúpeľov v rokoch 1938 – 1939. (Nemecká ingerencia do vývoja kauzy), s. 461-473; *Mičko, Peter*: Arizácia a zmeny vlastníkov v priemyselných podnikoch (na príkladoch stredoslovenských drevárskych závodov), s. 474-487.

SOKOLOVIČ, Peter, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VIII. Od Salzburgu do vypuknutia Povstania : Zborník z vedeckej konferencie Trnava 20. – 22. apríla 2009. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 523 s.

Obsah: *Hruboň, Anton*: K problematike ideológie slovenského národného socializmu, s. 18-30; *Kárpáty, Vojtech*: Slovenská politická symbolika 1939 – 1945, s. 31-47; *Syrný, Marek*: Politicky motivované trestné činy na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. Pokus o kvantifikáciu a štruktúrnú analýzu, s. 48-62; *Hlavinka, Ján*: Vznik Ústredného hospodárskeho úradu a určenie jeho kompetencií do leta 1942, s. 63-92; *Klamková, Hana*: Náklady a postoje slovenskej spoločnosti k tzv. židovskej otázke v rokoch 1940 – 1943, s. 93-110; *Fiamová, Martina*: Reakcie židovskej komunity na prenasledovanie a možnosti jej záchrany. Analýza problematiky na úrovni obce Zlaté Moravce, s. 111-134; *Maník, Rudolf*: Proskripcia židovských advokátov na Slovensku do vypuknutia Slovenského národného povstania, s. 135-149; *Hetényi, Martin*: Nitrianska župa a politické pomery v rokoch 1940 – 1945, s. 150-167; *Mitáč, Ján*: Bánovce nad Bebravou v rokoch 1943 – 1944, s. 168-182; *Kinčok, Branislav*: Činnosť slovenskej diplomacie pri pohraničnom incidente s Maďarskom pri obci Nová Ves nad Žitavou v septembri 1941, s. 185-197; *Lacko, Martin*: Podivní spojenci: slovensko-maďarské konflikty v dokumentoch slovenskej armády, s. 198-212; *Pejs, Oldřich*: Pracovní útvar pro utečence Ústie nad Oravou (1943 – 1944), s. 213-221; *Suk, Pavel*: Slovenská problematika na stránkach protektorátného tisku na príklade Národní politiky, s. 222-234; *Schvarc, Michal*: Na želanie „führera“. Slovensko a projekt Erweiterte Kinderlandverschickung, s. 235-251; *Kubík, Petr*: Úspěchy a neúspěchy slovenské zahraniční politiky k Itálii 1940 – 1944, s. 252-260; *Jarinkovič, Martin*: Pohľad slovenskej dennej tlače na chorvátsku otázku v rokoch 1941 – 1944, s. 261-288; *Uhrin, Marian*: Slovenské delostrelectvo v roku 1944, s. 291-307; *Balcová, Milena*: Pracovní zbor národnej obrany v rokoch 1940 – 1945, s. 308-327; *Jašek, Peter*: Sociálna starostlivosť o slovenských vojakov v rokoch 1939 – 1944, s. 328-347; *Marciš, Pavol*: Vyznamenané činy príslušníkov Zaisťovacej divízie (1943 – 1944), s. 369-382; *Sokolovič, Peter*: Salzburské rokovania a perzekúcie veliteľov Hlinkovej gardy (na príklade Trnavy), s. 383-396; *Hallon, Ludovít – Sabol, Miroslav*: Zlaté roky hospodárskeho vývoja Slovenskej republiky 1940 – 1943, s. 399-432; *Janas, Karol*: Považskobystrická Zbrojovka v rokoch 1939 – 1945, s. 433-442; *Kubuš, Martin*: K niektorým aspektom rozvoja mesta Prešov v rokoch 1939 – 1945, s. 443-459; *Mičko, Peter*: Pozícia SNB a komerčných bánk na Slovensku do roku 1944, s. 460-470; *Borza, Peter – Mandzák, Daniel Atanáz*: Vznik a činnosť spolku Jednota sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach, s. 471-498; *Benická, Jaroslava*: Podoby slovenského športu a telovýchovy na Slovensku v rokoch 1938 až 1944, s. 499-513.

SUŠKO, Ladislav, zost.: Das Deutsche Reich und die Slowakische Republik 1938 – 1945. Dokumente. Band I. Von München bis Salzburg 1938 – 1940. Bratislava : Lúč, 2008. - 979 s. : reg.

SUŠKO, Ladislav, zost.: Das Deutsche Reich und die Slowakische Republik 1938 – 1945. Dokumente. Buch 2. Slovensko v jeseni 1944. / Spolupr.: Vimmer, Pavel – Bratislava : Lúč, 2008. - 708 s. : reg.

SYRNÝ, Marek a kol.: Kolaborácia a odboj na Slovensku a v krajinách nemeckej sféry vplyvu v rokoch 1939 – 1945. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 468 s., reg., lit., 51 s. príl.

Obsah: *Kárpáty, Vojtech*: Kolaborácia a kolaboranti 1939 – 1945, s. 11-20; *Kamenec, Ivan*: Fenomény strachu a alibizmu v kontexte kolaborácie a odboja na Slovensku v rokoch 1938

– 1945, s. 21-31; *Šmigel, Michal*: Organizácia ukrajinských nacionalistov (OUN) – kolaborácia a odboj na ukrajinských etnických územiach v časoch vojny (1939 – 1945), s. 35-58; *Strunec, Sergej*: Poľskoje naselenije zapadnych oblastej BSSR (byvšich severo-vostočnych vojevodstv II Reči Pospolitoj) vo vremja Vtoroj mirovoj vojny (1939 – 1944). Problema „kollaboracionizma“, s. 59-82; *Jarinkovič, Martin*: Kolaborácia v okupovanom Srbsku v rokoch 1941 - 1944, s. 83-102; *Veres, Timea*: Príčiny 15. októbra 1944 v Maďarsku. Genéza pojmu „váhavý satelit“, s. 103-114; *Vajskebr, Jan*: Protektorátni uniformovaná policie mezi odbojem a kolaboráci, s. 117-122; *Krčmář, Dalibor*: Příklad protektorátního ministra Josefa Kalfuse, s. 123-129; *Něnička, Lubomír*: Kolaboranti, čeští fašisté a poválečné procesy na Ostravsku, s. 130-148; *Getting, Peter*: Náčrt problematiky umeleckej kolaborácie predstaviteľov slovenskej literárnej obce počas totalitného režimu 1939 - 1945, s. 149-180; *Hradská, Katarína*: Kolaborácia alebo spolupráca? (Ústredňa židov ako problém židovskej spoločnosti), s. 181-189; *Zudová-Lešková, Zlatica*: Československý demokratický odboj na Slovensku v rokoch 1939 - 1943 - stály cieľ slovenských a nemeckých bezpečnostných služieb, s. 193-207; *Syrný, Marek*: Od odboja ku kolaborácii. Náčrt problematiky spolupráce príslušníkov odboja so slovenskými a nemeckými orgánmi v rokoch 1939 - 1945 na Slovensku, s. 208-230; *Medvecký, Matej*: Nepohodlný vedúci strany - dobrodružný osud Štefana Handeru, s. 231-252; *Bystrický, Jozef*: Problém zapojenia vyšších dôstojníkov slovenskej armády do protifašistického odboja z hľadiska čs. vojenskej správy v Londýne, s. 255-272; *Mičianik, Pavel*: Veteráni východného frontu v povstaní. Pôsobenie niektorých vyšších povstaleckých dôstojníkov na východnom fronte, s. 273-295; *Uhrin, Marian*: K problematike personálnej a organizačnej výstavby delostrelectva Domobrany, s. 296-310; *Stanislav, Ján*: Ferdinand Čatloš v perimetri kolaborácie a odboja, s. 313-352; *Mičev, Stanislav*: Peter Zafko - persona non grata, s. 353-370; *Sokolovič, Peter*: Dilemy Františka Galana, s. 371-382; *Kinčok, Branislav*: Spravodajský dôstojník Anton Tomeček, s. 383-400; *Hruboň, Anton*: Pohľady Alexandra Macha na udalosti a fenomény rokov 1938 – 1945 v optike jeho rukopisnej pozostalosti, s. 401-406; *Varinský, Vladimír*: Identifikácia protikomunistického odboja a jeho podoby v povojnovom období, s. 409-420; *Kmet, Miroslav*: Problematika kolaborácie a odboja vo výučbe dejepisu, s. 421-430;

ŠMIGEL, Michal – MIČKO, Peter: Evakuácia v znamení úteku. (Utečenci z Ukrajiny a Poľska na Slovensku v roku 1944). Banská Bystrica : Katedra histórie Fakulty humanitných vied UMB, 2006. – 119 s. : pram. a lit.

ŠMIGEL, Michal – MIČKO, Peter, eds.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IV. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Banská Bystrica 14. – 15. apríla 2005 Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB – Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2005. – 479 s.

Obsah: *Arpáš, Róbert*: Od autonómie k samostatnosti, s. 8-19; *Suk, Pavel*: Prezident Emil Hácha na Slovensku v prosinci 1938, s. 20-28; *Hrodek, Dominik*: Cestou k totalitě. Východiska a obrazy vzťahů Slováků a Čechů v předvečer 2. světové války, s. 29-38; *Podolec, Ondrej*: Charakter legislatívnej činnosti v Slovenskej republike 1939 – 1945, s. 39-51; *Mičko, Peter*: Vplyv nacistického Nemecka na slovenské hospodárstvo v rokoch 1939 – 1945, s. 52-63; *Pecník, Marcel*: Peňažníctvo na Slovensku v rokoch 1939 – 1945, s. 64-73; *Neupauer, František*: Školská politika v období Slovenskej republiky 1939 – 1945, s. 74-88; *Kárpáty, Vojtech*: Obnovenie Rodobrany a vývoj jej organizačnej štruktúry v rokoch 1938 – 1945, s. 88-100; *Schvarc, Michal*: Organizačná štruktúra Deutsche Partei 1938 – 1945, s. 101- 118; *Rychlík, Jan*: Perzekúcia odporcov režimu na Slovensku 1938 – 1945. (K proble-

matike charakteru ľudáckeho režimu), s. 119-134; *Vicen, Jozef*: K problematike Zaisťovacieho tábora Ilava v rokoch 1939 – 1945. (Perzekučno-represívny prostriedok), s. 135-143; *Michálek, Slavomír*: Vstup do niektorých problémov slovensko-amerických vzťahov (1939 – 1945), s. 144-155; *Friedl, Jiří*: Slovenská otázka v československej armáde na Západe a Poľsko, s. 156-164; *Syrný, Marek*: Slovenská otázka v občiansko-demokratickom odboji na Slovensku v rokoch 1939 – 1945, s. 165-180; *Mičianik, Pavel*: Sformovanie Rýchlej divízie a jej nasadenie do bitky o Kyjev, s. 181-210; *Kaftan, Oleksij*: Notatki do pitanija pro učať slovackich vijsk u bojach proti Raďanskogo Sojuzu, s. 211-222; *Vajskebr, Jan*: Zásah německých vojenských sil z Protektorátu proti Slovenskému národnému povstání, s. 223-228; *Uhrin, Marian*: Výzbroj, výstroj a dopravné prostriedky 2. slovenskej partizánskej brigády M. R. Štefánika. Ich získavanie, použitie a dodávky, s. 229-237; *Lacko, Martin*: Prípád poručíka Antona Hirnera a spol. (O jednom mýte slovenskej vojenskej historiografie), s. 238-248; *Kaššák, Peter – Hrodegh, Marián – Súdny, Boris*: Zajatecký tábor v Grinave, s. 249-257; *Fedorová, Iveta*: Protifašistické letáky, ich úloha a význam na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, s. 258-270; *Borza, Peter*: Biskup P. P. Gojdič a Gréckokatolícka cirkev v období Slovenskej republiky (1939 – 1945), s. 271-282; *Konečný, Stanislav*: Rusínska a ukrajinská menšina po vzniku prvej Slovenskej republiky, s. 283-291; *Pekár, Martin*: Rusínska otázka na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 a alternatívy jej riešenia, s. 292-302; *Kredátus, Juraj*: Politicko-vojenské akcie II. Rzeczpospolity na Podkarpatskej Rusi a východnom Slovensku na prelome rokov 1938 – 1939, s. 303-316; *Holák, Martin*: Slovensko-poľské vzťahy od marca do septembra 1939, s. 317-333; *Janek, István*: Maďarsko-slovenské diplomatické vzťahy v rokoch 1939 – 1941, s. 334-351; *Janas, Karol*: Rozklad župného zriadenia v rokoch 1944 – 1945 na príklade Trenčianskej župy, s. 352-360; *Rusková-Sučanská, Mária*: Využívanie „národných stereotypov“ a lavírovanie komunistickej strany v otázke česko-slovenského pomeru v období druhej svetovej vojny (krátky exkurz), s. 361-371; *Kmeť, Miroslav*: História 1. slovenskej republiky vo výučbe dejepisu, s. 372-380; *Martuliak, Pavol*: Ukrajinskí utečenci na Slovensku na konci 2. svetovej vojny. (Niekoľko poznámok k realizácii grantového projektu VEGA č. 1/1214/04, s. 382-387; *Fremal, Karol*: 14. Waffen-Grenadier Division der SS (Galizien Nr. 1) v historickej spisbe o slovenskom hnutí odporu v rokoch druhej svetovej vojny, s. 388-399; *Mičko, Peter*: Ukrajinskí, poľskí a ruskí utečenci na Slovensku na konci druhej svetovej vojny, s. 400-413; *Šmigel, Michal*: Príchod ukrajinských utečencov na Slovensko v roku 1944, ich štruktúra a rozmiestnenie na území republiky, s. 414-428; *Hetényi, Martin*: Náčrt problematiky utečencov z Maďarska v okrese Nitra 1938 – 1945, s. 429-442; *Halczak, Bohdan*: Działalność Ukraińskiej Powstańczej Armii na pograniczu polsko-słowackim w latach 1944 - 1947, s. 443-453; *Koutek, Ondřej*: Postup STB proti ukrajinskému nacionalismu a pronásledování ukrajinských běženců v Československu v letech 1945 – 1953, s. 454-463; *Plachý, Jiří*: Československo jako tranzitní země polské emigrace po roce 1945, s. 464-469.

ŠMIGEL, Michal – MIČKO, Peter, ed.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov V. (Slovenská republika medzi Povstaním a zánikom 1944 – 1945). Banská Bystrica : Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, 2006. - 356 s.

Obsah: *Fremal, Karol*: Slovenská republika po 29. auguste 1944, s. 7-14; *Podolec, Ondrej*: Až do poslednej chvíle... (Činnosť vlády Štefana Tisu), s. 15-31; *Arpáš, Róbert*: Slovenská otázka v odboji, s. 32-41; *Koutek, Ondřej*: Činnosť londýnskej vládnej delegácie na slovenském povstaleckém území, s. 42-53; *Medvecký, Matej*: Ústredňa štátnej bezpečnosti a prípravy SNP, s. 54-62; *Plachý, Jiří*: „Mrzli jsme a Šverma kecal o VŘSR...“ (Reflexe porážky

SNP v pamětech náčelníka štábu dělostřelectva 2. československé samostatné paradesantní brigády kpt. Tomáše Sedláčka, s. 63-68; *Uhrin, Marián*: Bojové akcie 2. partizánskej brigády gen. M. R. Štefánika v roku 1944, s. 69-82; *Schvarc, Michal*: Z anonymity k oficialite - organizácia Sicherheitsdienstu na Slovensku v rámci Pohotovostnej skupiny H Sipo a SD, s. 83-95; *Galezowski, Marek*: Sovietske partizánske hnutie na poľskom území počas II. svetovej vojny v poľskej historiografii po roku 1989, s. 96-103; *Lacko, Martin*: Otázky okolo sovietskeho partizánskeho hnutia, s. 104-111; *Gniazdowski, Mateusz*: Skupina gen. Stefana Hubického na Slovensku (1944 - 1945), s. 112-122; *Hrodek, Dominik*: Češi a Slováci ve východní armádě. Příběhy východní fronty. (Příspěvek k otázce identity a každodennosti vojáků československé východní armády), s. 123-134; *Mičko, Peter – Martuliak, Pavol*: Utečenecký prúd z Generálneho gubernátu na Slovensku a tranzitná preprava Kaminského brigády (RONA) v auguste 1944, s. 135-146; *Mičko, Peter – Chladná, Zuzana*: Hospodárska situácia Slovenska v rokoch 1944 - 1945, s. 147-157; *Hallon, Ludovít*: Arizácia a komerčné banky v poslednom období existencie Slovenskej republiky, s. 158-169; *Sabol, Miroslav*: Elektrifikácia v poslednom období existencie Slovenskej republiky (1939 - 1945), s. 170-179; *Pecník, Marcel*: Vybrané problémy slovenského peňažníctva v rokoch 1944 - 1945, s. 180-190; *Sokolovič, Peter*: Hlinkova garda v Trnave od Povstania po jej zánik, s. 191-201; *Hetényi, Martin*: Bombardovanie mesta Nitra a okolia 1944 - 1945, s. 202-214; *Janas, Karol*: Zánik Zaisťovacieho tábora pre Cigánov v Dubnici nad Váhom, s. 215-219; *Karcol, Marián*: Deportácie Židov z Oravy v rokoch 1944 - 1945, s. 220-228; *Majeriková, Milica*: Slovensko-poľský spor o Spiš a Oravu, s. 229-237; *István, Janek*: Pokus ministerského predsedu Miklósa Kállayho o zorganizovanie spoločného vystúpenia z vojny s vedúcimi predstaviteľmi Slovenska v roku 1943, s. 238-258; *Holák, Martin*: Piešťanský zjazd mladej ľudáckej generácie (14. 1. 1945), s. 259-270; *Borza, Peter*: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku a prechod frontu v rokoch 1944 - 1945, s. 271-277; *Pekár, Martin*: Pomery na východnom Slovensku v posledných mesiacoch existencie ľudáckeho režimu, s. 278-292; *Šmigel', Michal*: Hnutie za pričlenenie severovýchodných okresov Slovenska k ZSSR (1944 - 1945). Mýty či realita?, s. 293-307; *Syrný, Marek*: Formovanie stranícko-politického systému na oslobodenom území Slovenska, s. 308-316; *Šišjaková, Jana*: Bytča na prelome dvoch epoch (1944 - 1945/46), s. 317-329; *Bóbová, Mária*: PhDr. František Hrušovský: obraz rokov 1944 - 1945, s. 330-336; *Hronček, Pavel*: Tunely na železničnej trati Brezno - Tisovec - Slavošovce vybudované v období Slovenskej republiky (1939 - 1944) a ich súčasné miesto v krajine, s. 337-348.

TISO, Jozef: Prejavy a články zv. II. (1938 - 1944) / Ed.: Fabricius, Miroslav; Hradská, Katarína - Bratislava : AE Press - Historický ústav SAV, 2007. - 696 s.

ZAVACKÁ, Katarína: Likvidácia nezávislosti súdnictva na Slovensku v rokoch 1939 - 1945. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Eds.: Gončec, Vladimír; Holec, Roman. Brno - Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 327-365.

* * *

BAKA, Igor: Nasadenie civilného obyvateľstva na Slovensku na opevňovacie práce v rokoch 1944 - 1945. In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 1 (2007), s. 70-85.

BAKA, Igor: Pozadie neprijatej demisie ministra národnej obrany gen. I. tr. Ferdinanda Čatloša v januári 1941. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 3-15.

BOBÁK, Ján: Moskovská misia ministra národnej obrany gen. Ferdinanda Čatloša v roku

1944. In: Historický zborník 16, č. 1-2 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2006, s. 101-156.

ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar: Ruská otázka v politických názoroch na Slovensku 1941 – 1943. In: Historické štúdie 44. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2006, s. 71-88.

DRAGÚŇ, Stanislav: Nemecko-slovenská dohoda z roku 1942 o spolupráci na kultúrnom poli a jej realizácia v praxi. In: Historický časopis. - Roč. 55, č. 3 (2007), s. 559-576.

HETÉNYI, Martin: Ilegálne prechody štátnej hranice v nitrianskom úseku v rokoch 1938 – 1945. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 2 (2005), s. 55-71 : tabl.

HOLÁK, Martin – MEDVECKÝ, Matej: Vznik Slovenského štátu v korešpondencii Karola Sidora s Konštantinom Čulenom. In: Historický zborník 17, č. 1 / Zost.: Bobák Ján. - Martin : Matica slovenská, 2007, s. 115-123.

CHRENA, Ondrej: Územnosprávne členenie Slovenska v rokoch 1939 – 1945. In: Slovenská archivistika. – Roč. 40, č. 1 (2005), s. 51-76.

JANAS, Karol: Boj o župné sídla na Slovensku (1939 – 1940). – In: Historické rozhľady II. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. Lacko, M.; Duchoň, M.; Varšo, I. – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2005, s. 175-184.

JANEK, István: Alternatíva slovenského kráľovstva v 20. storočí : Monarchia pod vládou Koburgovcov – plán z roku 1941. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 6, č. 5 (2006), s. 11-12 : fotogr.

KAMENEC, Ivan: Niekoľko poznámok k miestu I. slovenskej republiky v moderných slovenských dejinách a k jej reflexii v súčasnej slovenskej spoločnosti. In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Černogurského (1908 – 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 89-96.

KAMENEC, Ivan: Slovenská republika 1939 – 1945 a jej mýty. – In: Mýty naše slovenské / Krekovič, Eduard; Mannová, Elena; Krekovičová, Eva – Bratislava : AEP, 2005, s. 181-189 : fotogr.

KATREBA, Zoltán: Beštia z východu : Ťaženie proti ZSSR v slovenskej štátnej propagande. – In: Storočie propagandy. Slovensko v osídľach ideológií. / Zost.: Bystrický, Valerián; Roguľová, Jaroslava. – Bratislava : AEP, 2005, s. 141-148 : fotogr.

KÁZMEROVÁ, Ľubica: Prejavy polonofilstva diplomata Karola Sidora. In: Kázmerová, Ľubica – Orlof, Ewa a kol.: Slovensko-pol'ské vzťahy 1918 – 1945 očami diplomatov (venované 100. výročiu narodenia prof. Henryka Batowského). Bratislava : Historický ústav SAV – Veľvyslanectvo PR v SR vo vyd. Prodoma, 2008, s. 97-104.

KILIÁNOVÁ, Gabriela: Pamätné miesto pre viacerých : Devín v Nemeckej ríši počas rokov 1938 – 1945. In: Slovenská otázka dnes. Výber textov z časopisu OS 1997 – 2006. / Zost.: Sziget, László – Bratislava : Kalligram, 2007, s. 434-444.

KUBÍK, Petr: Zastoupení RSI v Bratislavě 1943 – 1945, osud italských kráľovských diplomatů. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 3 (2009), s. 15-21 : fotogr.

KURINCOVÁ, Elena: Poznámky k mentalite režimu Slovenskej republiky 1939 – 1945 na príklade zbierkových predmetov Múzea mesta Bratislavy. In: Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy XIX. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2007, s. 147-160.

LACKO, Martin: Situačné hlásenia zo slovenských okresov za december 1943. In: Historické rozhľady III. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost.: Lacko,

- Martin; Duchoň, Martin; Varšo, Ivan – Trnava : Vyd. Michala Vaška, 2006, s. 345-371.
- LACKO, Martin:** Slovenská štátnosť a ľudácky režim 1939 – 1945. In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Čarnogurského (1908 - 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 106-111.
- MICHÁLEK, Slavomír:** 14. a 15. marec 1939 vo svetle dokumentov Štátneho departementu USA. In: Čaplovič, Miloslav – Stanová, Mária, eds.: Slovensko v dejinách 20. storočia : Kapitoly k spoločenským a vojensko-politickým udalostiam. Vydané k 70. narodeninám PhDr. Mariána Hronského, DrSc. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2010, s. 195-213.
- MULÍK, Peter:** Slovenská liga v Amerike a prvá Slovenská republika. In: Historický zborník 19, č. 1. / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 70-81.
- NĚMEČEK, Jan:** Svobodná vůle národa? Komunisté o odtržení Podkarpatské Rusi 1944 – 1945. In: Slovanský přehled. - Roč. 95, č. 1 (2009), s. 59-71.
- NIŽŇANSKÝ, Eduard – TULKISOVÁ, Jana:** Pôsobenie Nemeckej vojenskej komisie na Slovensku v roku 1939. In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 4 (2007), s. 36-60.
- PEKÁR, Martin:** Zmeny v samospráve a voľby do obecných výborov v roku 1944 so zreteľom na východ Slovenska. In: Dejiny - internetový časopis Inštitútu histórie FF PU.- Roč. 3, č. 1 (2008), <http://dejiny.unipo.sk/>, s. 83-90.
- PETRANSKÝ, Ivan A.:** Zákomom neuznané kresťanské cirkvi a náboženské spoločnosti v Slovenskej republike 1939 – 1945. In: Historický zborník 17, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 37-50.
- PETRUF, Pavol – SEGEŠ, Dušan:** Memorandum Karola Sidora Slovenská otázka z júna 1943. – In: Historický časopis. – Roč. 53, č. 1 (2005), s. 123-150.
- PODOLEC, Ondrej:** Vojna na vlnách éteru : Londýn verzus Bratislava. – In: Storočie propagandy. Slovensko v osídľach ideológií. / Zost.: Bystrický, Valerián; Roguľová, Jaroslava. – Bratislava : AEPRESS, 2005, s. 121-130 : fotogr.
- SCHVARC, Michal – PEKÁR, Martin:** Situačné správy prešovského konzulátu Veľkoneckej ríše k vybraným udalostiam vojnových rokov. In: Annales historici Presovienses 8 / Red.: Pekár, Martin. Prešov : Inštitút histórie FiF PU, 2009, s. 243-273.
- SCHVARC, Michal:** Úvaha nemeckého vyslanca Hannsa Elarda Ludina o systéme poradcov na Slovensku. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 4, č. 3 (2008), s. 51-73 : fotogr.
- SCHVARC, Michal:** Vývoj a zmeny organizačnej štruktúry Deutsche Partei 1938 – 1945. In: Historický časopis. – Roč. 54, č. 3 (2006), s. 471-502.
- SOKOLOVIČ, Peter:** Sťažnosť trnavských radikálov Alexandrovi Machovi, hlavnému veliteľovi Hlinkovej gardy. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 4 (2009), s. 53-58.
- TKÁČ, Vincent:** Slovensko-juhoslovenské a slovensko-chorvátske vzťahy v rokoch 1939 – 1941. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 154-168.
- VAŠŠ, Martin:** Postoj Jozefa Tisu k vnútro- a zahraničnopolitickým otázkam Slovenskej republiky v rokoch 1938 – 1945. In: Historický zborník 18, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2008, s. 185-199.
- VNUK, František:** Memorandum Karola Sidora z roku 1943 o slovenskej otázke, adresované vláde Spojených štátov amerických. In: Historický zborník 18, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2008, s. 113-126.

VONDROVSKÝ, Ivo: Zátarasý z roku 1945 na slovensko-moravském pomezí. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 2 (2009), s. 107-119 : fotogr., mp., tabl.

ZAVACKÁ, Katarína: Likvidácia Masarykovho diela počas slovenskej autonómie a Slovenského štátu. In: T. G. Masaryk a česká státnost. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané Masarykovou univerzitou ve dnech 4. – 5. září 2007 v Brně. - Praha : Ústav T. G. Masaryka, 2008, s. 161-174.

ZAVACKÁ, Katarína: Tlač, cenzúra a propaganda na Slovensku od 6. októbra 1938 do konca vojny. In: Česko-slovenská historická ročenka 2007. Brno : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků vo Vyd. Masarykovy univerzity, 2007, s. 239-274.

ZEMKO, Milan: Vojnový slovenský štát v kontinuite a diskontinuite slovenských dejín In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Čarnogurského (1908 – 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 97-105.

* * *

BAKA, Igor: V spojeníctve s Treťou ríšou : Slovensko-maďarské vzťahy v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti.- Roč. 9, č. 1 - 2 (2009), s. 78-83 : fotogr.

KURINCOVÁ, Elena: Štandarda prezidenta Jozefa Tisa. In: Pamiatky a múzeá. - Roč. 56, č. 2 (2008), s. 39-42 : obr.

MEDVECKÝ, Matej: Správa o organizovanom oslavovaní. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 4, č. 2 (2008), s. 61-65 [spravodajské služby slov., nem., maď., sov. na území SR]

SEGEŠ, Dušan: V dusivom objatí ríše : Zahraničopolitické postavenie a orientácia Slovenského štátu do salzburského diktátu. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 28-34 : fotogr.

VALENT, Peter: Zahraničopolitické postavenie Slovenského štátu. In: Historická revue. - Roč. 18, č. 1 (2007), s. 48-49 : fotogr.

ZAVACKÁ, Katarína: Slovenský štát a sviatok práce : Oslavy 1. mája na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 5, č. 3 máj/jún (2006), s. 7-9 : fotogr.

Mocensko-represívny aparát SR

KRALČÁK, Peter: Fondové oddelenie Spisy tajné 1939 – 1944 : Fond Ministerstva národnej obrany Slovenskej republiky 1939 – 1945. – Trnava : Vojenský historický archív, 2005. – 59 s.

SOKOLOVIČ, Peter: Hlinkova garda 1938 – 1945 / Zodp. red.: Szabová, Katarína. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 559 s. : fotogr. pril., lit. a pram., reg.

* * *

FIAMOVÁ, Martina: Úloha žandárstva pri deportáciách Židov v roku 1942. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 1 (2009), s. 48-55.

KÁRPÁTY, Vojtech: Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy 1944 – 1945 (organizácia a aktivity). – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 4 (2005), s. 44-59.

KÁRPÁTY, Vojtech: Vybrané jednotky Hlinkovej gardy 1941 – 1944. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 3, č. 1 (2007), s. 6-20 : fotogr.

- KÁRPÁTY, Vojtech:** Vývoj organizačnej štruktúry Hlinkovej gardy v rokoch 1938 – 1945. – In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 2, č. 4 (2005), s. 6-14 : fotogr.
- LACKO, Martin:** Vyšetrovacie praktiky POHG na Vlčkovej ulici na prelome rokov 1944/1945. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 2 (2006), s. 87-99.
- MEDVECKÝ, Matej – HOLÁK, Martin:** Denník Dr. Štefana Tisu. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č.4 (2006), s. 48-70.
- MEDVECKÝ, Matej:** Vznik Ústredne štátnej bezpečnosti. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 2 (2006), s. 24-35.
- SOKOLOVIČ, Peter:** Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 4 (2007), s. 4-30 : fotogr.
- ŠKOREC, Ján:** Hlinkova garda – zločinný nástroj 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník anti-fašistov. - Roč. 51, č. 17 (2006), s. 10.
- TOMANOVÁ, Stanislava:** Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy Považská Bystrica. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 101-123.
- ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica:** Ku kľúčovým dňom česko-slovenskej štátnosti v marci 1939 (Dva dokumenty bezpečnostných zložiek štátu). In: Čaplovič, Miloslav – Stanová, Mária, eds.: Slovensko v dejinách 20. storočia : Kapitoly k spoločenským a vojensko-politickým udalostiam. Vydané k 70. narodeninám PhDr. Mariána Hronského, DrSc. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2010, s. 151-172.

Koncentračné, pracovné a zajatecké tábory na území Slovenska

- HLAVINKA, Ján – NIŽŇANSKÝ, Eduard:** Pracovný a koncentračný tábor v Seredi 1941 – 1945. Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu, 2009, 191 s.
- PEJS, Oldřich:** K existencii internačného tábora pro válečné zajatce v Humenném (1942 – 1944). In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 1 (2008), s. 70-92.
- PEJS, Oldřich:** K otázce zřízení zajateckého tábora v Grinavě v létě 1944. In: Historické rozhľady V. / Zost.: Lacko, Martin; Klubert, Tomáš; Varšo, Ivan. Bratislava : Historické rozhľady, o.z., 2009, s. 15-126.
- ŠUMICHRASŤ, Peter:** Vojenský zajatecký tábor v Grinave (leto 1944). In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 4 (2007), s. 165-181.

Tretia ríša a Slovensko

- BAKA, Igor:** Nerovné spojenectvo : Nemecká vojenská misia na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 35-40 : fotogr.
- HALLON, Ľudovít:** Slovenské podniky v nemeckých rukách : Expanzia nemeckého kapitálu na Slovensku v rokoch 1939 – 1942. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 70-75 : fotogr.
- KAMENEC, Ivan:** V pozícii duchovného satelita : Miesto kultúry v slovensko-nemeckých vzťahoch v čase druhej svetovej vojny. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 76-80 : fotogr.

MIČKO, Peter: Pracovné, sociálne a kultúrne podmienky slovenských robotníkov v Nemeckej ríši v rokoch 1939 – 1945. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 4 (2009), s. 659-678.

MIČKO, Peter: Vplyv nemeckého kapitálu na slovenský drevársky a papierenský priemysel v rokoch 1939 – 1945. In: Historický časopis. – Roč. 54, č. 2 (2006), s. 245-272.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – TULKISOVÁ, Jana: Príprava a podpísanie slovensko-nemeckej dohody o bojových chemických látkach a ich výrobných zariadeniach. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 3 (2006), s. 90-98.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – TULKISOVÁ, Jana: Príprava a podpísanie slovensko-nemeckej zmluvy o vojnovom hospodárstve z 30. 1. 1940. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 4 (2006), s. 109-125.

SCHVARC, Michal: Inštrument nacistickej politiky : Nemeckí poradcovia na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 41-45 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Konflikt vedenia Deutsche Partei a nemeckého vyslanectva v Bratislave na prelome rokov 1940 – 1941. In: Historický zborník 16, č. 1-2 / Zost.: Bobák, Ján. – Martin : Matica slovenská, 2006, s. 81-100.

SCHVARC, Michal: Nacistická eugenika a Nemci na Slovensku. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 7, č. 2 (2007), s. 14-17 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Návšteva náčelníka štábu SA Viktora Lutzeho na Slovensku 22. – 25. októbra 1939 v spravodajstve Kuna Goldbacha. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 1 (2006), s. 77-87.

SCHVARC, Michal: Pod ochranou Tretej ríše : Nemecko a Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 21-27 : fotogr.

SLÁDOK, Matúš: Nemecké opevnenia a vojenské zariadenia z obdobia druhej svetovej vojny v oblasti Malých Karpát. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton.- Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 166-184 : fotogr., tabl.

Okupované časti Slovenska

HETÉNYI, Martin: K niektorým aspektom situácie na slovensko-maďarskom pohraničí 1938 – 1945. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 3 (2006), s. 20-43.

HETÉNYI, Martin: Slovensko-maďarské pomedzie v rokoch 1938 – 1945. Nitra : FiF Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2008. - 216 s. : pram. a lit., res.

KÁRPÁTY, Vojtech: Strana šípových krížov v Košiciach (1939 – 1945). In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 4, č. 3 (2008), s. 17-32 : fotogr.

ŠVANDA, Petr: K perzekúcii Židov na území Slovenska obsadenom Maďarskom v rokoch 1938 – 1945. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 17 (2008), s. 8.

Zahraničnopolitické súvislosti vo vzťahu k Slovensku

SEGEŠ, Dušan: Dvojkriž v siločiarach bieleho orla : Slovenská otázka v politike poľskej exilovej vlády za 2. svetovej vojny / Zodp. red.: Madarásová, Jitka. Bratislava : Veda – Historický ústav SAV, 2009. - 530 s. : fotogr., pram. a lit., reg.

SMETANA, Vít: In the Shadow of Munich. British Policy towards Czechoslovakia from the Endorsement to the Renunciation of the Munich Agreement (1938 – 1942). Prague : Karolinum Press, 2008. - 358 s. : reg., pram. a lit.

* * *

BAKA, Igor: Poľsko-slovenské vzťahy od marca do septembra 1939. In: Kázmerová, Ľubica – Orlof, Ewa a kol.: Slovensko-poľské vzťahy 1918 – 1945 očami diplomatov (venované 100. výročiu narodenia prof. Henryka Batowského). Bratislava : Historický ústav SAV – Veľvyslanectvo PR v SR vo vyd. Prodoma, 2008, s. 105-122.

BROWN, Martin David: Jak se jedná s demokraty : Britské ministerstvo zahraničí a českoslovenští emigranti ve Velké Británii 1939 – 1945. Praha – Plzeň : Beta – Dobrovský a Ševčík, 2008. - 371 s. : príl., lit., reg.

HOLEC, Roman: Bulharský excár Ferdinand a Slovensko (1939 – 1944). In: Historický časopis. - Roč. 56, č. 4 (2008), s. 657-683.

IVANIČKOVÁ, Edita: Postoj britskej vlády k obnoveniu Československa a vplyv Edvarda Beneša. In: Hledání jistoty v bouřlivých časech. Češi, Slováci, Němci a mezinárodní systém v první polovině 20. století / Eds.: Beneš, Zdeněk; Kováč, Dušan; Lemberg, Hans. – Ústí nad Labem : Albis International, 2006, s. 231-255.

JANEK, István: Pokus ministerského předsedy Miklóse Kállayho o zorganizování společného vystoupení z války s vůdci Slovenska v letech 1943 – 1945. In: Slovanský přehled. - Roč. 92, č. 4 (2006), s. 533-551.

MARJINA, Valentína V.: Slovákija i slovackije politiky glazami sovetskich diplomatov (1940 – 1941 gg.). In: Russkije i Slovaki v XIX. – XX. vv. Kontakty, vzaimodejstvije, stereotipy. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, priuročenoj ko Vtoromu zasjedanju Komissii istorikov Rossii i Slovakii (Moskva, 2. – 4. okťabrja 2007 g.). Moskva : Joškar-Ola, 2007.

MIČIANIK, Pavel: Slovenská samostatnosť v strategických plánoch Sovietskeho zväzu (1939 – 1945). In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 16-46.

RYCHLÍK, Jan: Obdobie pred Slovenským národným povstaním v správach chorvátskeho vyslanca v Bratislave. In: Historický časopis. - Roč. 56, č. 2 (2008), s. 349-384.

SEGEŠ, Dušan: Kontakty poľskej exilovej vlády so slovenskými politikmi za 2. svetovej vojny. In: Kázmerová, Ľubica – Orlof, Ewa a kol.: Slovensko-poľské vzťahy 1918 – 1945 očami diplomatov (venované 100. výročiu narodenia prof. Henryka Batowského). Bratislava : Historický ústav SAV – Veľvyslanectvo PR v SR vo vyd. Prodoma, 2008, s. 123-142.

SEGEŠ, Dušan: Medzinárodné súvislosti československo-sovietskej spojeneckej zmluvy z roku 1943 – poľské aspekty. In: Petruf, Pavol a kol.: Slovensko a Československo v XX. storočí : Výbrané kapitoly z dejín vnútornej i zahraničnej politiky. K 70. narodeninám PhDr. Dagmar Čiernej-Lantayovej, DrSc. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typoset print, s.r.o., 2010, s. 167-188.

SEGEŠ, Dušan: Poľská reflexia slovenskej otázky v kontexte súperenia medzi Česko-Slovenskou národnou radou a Československým národným výborom (1939 – 1940). In:

Segeš, Vladimír – Šeďová, Božena, ed.: Miles semper honestus. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného jubilea Vojtecha Dangla. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007, s. 199-210.

SEGEŠ, Dušan: Pozadie uznania československej dočasnej vlády a slovenská otázka v kalkuláciách zahraničnej politiky poľskej exilovej vlády v rokoch 1939 – 1940. In: Historické štúdie 44. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2006, s. 35-56.

STRÁSKA, Jana: Pohľad Švajčiarska na slovenskú otázku v rokoch 1939 – 1945. In: Acta Historica Neosoliensia. Vedecký časopis pre historické vedy.- Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2009, s. 132-151.

Hospodárstvo, spoločnosť, prejavy a dôsledky vojny

HRADSKÁ, Katarína: Život v Bratislave 1939 – 1945. Bratislava : Albert Marenčin – Vyd. PT, 2006. - 174 s. : fotogr.

KOVÁČ, Dušan: Bratislava 1939 – 1945. Mier a vojna v meste. Bratislava : Albert Marenčin – Vyd. PT, 2006. – 190 s. : fotogr.

LACKO, Martin – TESÁREK, Pavel: 1. východomošlimský pluk SS na Slovensku (október 1944 – február 1945). Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2006. - 145 s. : reg., obr. príl.

MINTALOVÁ, Zora – TELGÁRSKY, Bohdan: Červený kríž na Slovensku v rokoch 1939 – 1947 : (pri príležitosti 85. výročia vzniku Červeného kríža na Slovensku). – Martin : Vyd. Matice slovenskej v spolup. so Slovenským Červeným krížom, 2005. - 173 s. : fotogr., reg.

* * *

BAKA, Igor: Pôžička na hospodársku obrodu Slovenska v roku 1939. In: Čaplovič, Miloslav – Stanová, Mária, eds.: Slovensko v dejinách 20. storočia : Kapitoly k spoločenským a vojensko-politickým udalostiam. Vydané k 70. narodeninám PhDr. Mariána Hronského, DrSc. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2010, s. 143-150.

IVANIČ, Peter: Život obce na frontovej línii: Kozárovce na konci druhej svetovej vojny. In: Historické rozhľady IV. / Zost. Lacko, Martin; Duchoň, Michal; Varšo, Ivan. Bratislava : Vyd. Michala Vaška, 2008, s. 119-130.

JAKSICSOVÁ, Vlasta: Príbeh slovenského intelektuála ako spoluvtorcu, nástroj i obeť autoritatívneho režimu vojnového slovenského štátu. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 2 (2009), s. 299-327.

KAMENEC, Ivan: Aké úlohy zohrávali na Slovensku strach a alibizmus v procese kolaborácie a odboja v rokoch 1938 – 1945? In: Petruf, Pavol a kol.: Slovensko a Československo v XX. storočí : Vybrané kapitoly z dejín vnútornej i zahraničnej politiky. K 70. narodeninám PhDr. Dagmar Čiernej-Lantayovej, DrSc. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typo-set print, s.r.o., 2010, s. 129-140.

KÁRPÁTY, Vojtech: Slovenský červený kríž 1939 – 1945. In: Historické rozhľady IV. / Zost. Lacko, Martin; Duchoň, Michal; Varšo, Ivan. Bratislava : Vyd. Michala Vaška, 2008, s. 77-101.

KUBÍK, Petr: Obchodní vzťahy Slovenska s Itálii 1939 – 1943. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 47-66.

MANÁK, Marián: Život v Drahovciach počas 2. svetovej vojny. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 134-142.

MIČKO, Peter: Medzinárodný platobný styk a zahraničný obchod 1. Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1944. In: Acta historica Neosoliensia. Odborný časopis Katedry histórie FHV UMB 11 / Zost.: Koziak, Rastislav; Nagy, Imrich. Banská Bystrica : Katedra histórie Fakulty humanitných vied UMB, 2008, s. 224-234.

PALÁRIK, Miroslav: Práca Zväzu slovenských múzeí na vytváraní múzejnej siete v rokoch 1940 – 1945. In: Múzeum. Metodický, študijný a informačný časopis pre pracovníkov múzeí a galérií.- Roč. 56, č. 4 (2010), s. 52-56.

PECNÍK, Marcel: Osobitosti vývoja peňažného obeživa Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945. In: Acta historica Neosoliensia. Odborný časopis Katedry histórie FHV UMB 11 / Zost.: Koziak, Rastislav; Nagy, Imrich. Banská Bystrica : Katedra histórie Fakulty humanitných vied UMB, 2008, s. 213-223.

RODÁK, Jozef: Skutki wojny na obszarze wschodniej Słowacji. In: Druga wojna światowa w 60 lat po zakończeniu i jej konsekwencje. Międzynarodowa konferencja naukowa Dukla, 27 kwietnia 2005, Muzeum Historyczne – Pałac w Dukli. Krosno : Ruthenus, 2006, s. 221-228.

SABOL, Miroslav: Elektrifikácia Slovenska v rokoch 1938 – 1943 a vznik celoštátneho elektrárenského podniku. – In: Historický časopis. – Roč. 53, č. 2 (2005), s. 327-338.

VARŠOVÁ, Katarína: Tragické udalosti v obci Remetské Hámre na jeseň roku 1944. In: Historické rozhľady V. / Zost.: Lacko, Martin; Klubert, Tomáš; Varšo, Ivan. Bratislava : Historické rozhľady, o.z., 2009, s. 127-142 : fotogr.

ZAVACKÁ, Marína: Hrdinské vlčatá – oficiálne detské vzory rokov 1939 – 1944. In: Kapitoly najnovších slovenských dejín. K 70. narodeninám PhDr. Michala Barnovského, DrSc. / Pešek, Jan a kol. – Bratislava : Historický ústav SAV, 2006, s. 33-41.

ZAVACKÁ, Marína: Nová žena v útoku a obrane. Druhá svetová vojna v časopise Katolíckej jednoty žien. In: Forum historiae. Časopis pre históriu a príbuzné spoločenské vedy [online]. Rodina vo vojne.- Roč. 3, č. 1 (2009), 13 s., http://www.forumhistoriae.sk/FH1_2009/texty_1_2009/zavacka.pdf

* * *

HRINKO, Peter: Vojnové osudy Medzilaboriec. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 116-117 : fotogr.

PECNÍK, Marcel: Československo v rokoch 1939 až 1945 – menový babylon? In: Historická revue. - Roč. 18, č. 7-8 (2007), s. 57-59 : fotogr.

ŠRÁMEK, Václav: Balkánska cesta utečencov v rokoch 1938 – 1941. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 7 - 8 (2008), s. 4.

STEHLÍK, Milan: Ešte k článku o bombardovaní Spišskej Novej Vsi. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. – Roč. 51, č. 18 (2006), s. 10.

Problematika národnostných menšín

HETÉNYI, Martin: Promaďarské duchovenstvo a náboženské pomery na pozadí vzťahu štátneho aparátu a maďarskej menšiny na Slovensku 1938 – 1945. – In: Studia Historica

Nitriensia 12. / Ed. Wiedermann, Egon. – Nitra : Katedra histórie, archeológie a muzeológie FF Univerzity Konštantína Filozofa, 2005, s. 109-147.

HETÉNYI, Martin: Spoločenské aktivity maďarskej menšiny v okrese Nitra v rokoch 1939 – 1944. In: Historický časopis. - Roč. 55, č. 3 (2007), s. 503-530.

HLAVINKA, Ján: Týždenník „Novoje vremja“ ako prejav rusínskej otázky v rokoch 1940 – 1944. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 4, č. 3 (2008), s. 4-16 : fotogr.

JELINEK, Yeshayahu A.: Maďari a Židia na Podkarpatskej Rusi v dobe druhej svetovej vojny. In: Židovská menšina za druhej republiky. Sborník prednášiek z cyklu ve Vzděláváním a kulturním centru Židovského muzea v Praze v lednu až červnu 2007. Praha : Židovské muzeum v Praze, 2007, s. 148-154.

LACKO, Martin: Rusínska problematika vo fondoch armádneho spravodajstva 1940 – 1941. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 3, č. 3 (2007), s. 46-53.

MASKAL, Radoslav: Protifašistický odboj a menšinová otázka : Maďarská a nemecká menšina v postojoch činiteľov československého zahraničného odboja. In: Historická revue. - Roč. 18, č. 7-8 (2007), s. 60-63 : fotogr.

PODOLEC, Ondrej: Privilegovaní, rešpektovaní a trpení... Národnostné menšiny na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 6, č. 5 (2006), s. 22-24 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Úderka a výchovný nástroj hnutia – Freiwillige Schutzstaffel – dobrovoľné ochranné oddiely Deutsche Partei. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 44-66.

Slovenská armáda

BURSA, Stanislav – ANĎAL, Jozef: Letka 13 (Slow.) / JG 52 v obrazoch – in pictures 1940 – 1944. HT model špeciál No. 912. Poprad : HT model, 2006. - 78 s. : fotogr.

KRALČÁK, Peter: Vzdušné zbrane slovenskej armády 1940 – 1945 : Združený inventár. – Trnava : Vojenský historický archív, 2005. – 31 s.

LACKO, Martin: Dotyky s boľševizmom : Dokumenty spravodajstva slovenskej armády 1940 – 1941. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 260 s. : mp., fotogr., reg.

LACKO, Martin, ed.: Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády. Zomp. red.: Szabová, Katarína. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 183 s. : reg.

RAJLICH, Jiří: Za Boha a národ : Stíhací esa slovenských Vzdušných zbraní ve 2. světové válce / Odp. red.: Moucha, Arnošt – Cheb : Svět křídel, 2006. – 239 s. : fotogr.

* * *

BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Správy o študijnej ceste slovenských dôstojníkov po Nemecku a okupovaných krajinách v auguste a septembri 1940. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 100-125.

BYSTRICKÝ, Jozef: Slovenská armáda v plánoch československého ministerstva národnej obrany v Londýne v rokoch 1943 – 1944. In: Kapitoly najnovších slovenských dejín. K 70. narodeninám PhDr. Michala Barnovského, DrSc. / Zost.: Pešek, Jan a kol. – Bratislava : Historický ústav SAV, 2006, s. 18-32.

CSÉFALVAY, František: Dva dokumenty o správaní sa slovenských dôstojníkov. In:

Segeš, Vladimír – Šed'ová, Božena, ed.: Miles semper honestus. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného jubilea Vojtecha Dangla. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007, s. 211-217.

KLACĀKO, Dušan: Vojenské vyznamenania 1. Slovenskej republiky. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 101-114 : fotogr.

KOZOLKA, Jaroslav: Stráž predstaviteľov slovenskej Vysokiej vojenskej školy v Nemecku (I./1941). In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 3 (2008), s. 105-115.

ŠKOREC, Ján: Zostrelenie nemeckého lietadla nad Bratislavou. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifaašistov. - Roč. 52, č. 21 (2007), s. 4 : fotogr. [1943]

ŠUMICHRAST, Peter: Vznik a počiatky vojenského letectva za prvej Slovenskej republiky. In: Segeš, Vladimír – Šed'ová, Božena, ed.: Miles semper honestus. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného jubilea Vojtecha Dangla. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007, s. 191-198.

ŠUMICHRAST, Peter: Letovy Š-328 v slovenských Vzdušných zbraniach 1939 – 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 3 (2005), s. 65-81.

ŠUMICHRAST, Peter: Messerschmitt Bf 109 E slovenských Vzdušných zbraní (1942 – 1944). In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 2 (2007), s. 48-69.

ŠUMICHRAST, Peter: Slovenské Savoie Marchetti SM-84 BIS v dokumentoch (1943 – 1944) 1. časť. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 4 (2008), s. 94-122 : fotogr.

ŠUMICHRAST, Peter: Slovenské Savoie Marchetti SM-84 Bis v dokumentoch (1939 – 1945), 2. časť. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 86-120 : fotogr.

ŠUMICHRAST, Peter: Správa pplk. let. J. Ďuranu o služobnej ceste do Berlína a Grove (máj 1942). In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 1 (2006), s. 88-107.

ŠVANDA, Petr: Perzekúcia a ponižovanie. Služba Židov a Rómov vo vojenských pracovných jednotkách slovenskej brannej moci v rokoch 1940 – 1945. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifaašistov. - Roč. 53, č. 14 - 15 (2008), s. 8.

UHRIN, Marián: Pancierovky v slovenskej a povstaleckej armáde. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 60-76.

Slovenská armáda vo vojne proti Poľsku

BAKA, Igor: Slovenská republika a nacistická agresia proti Poľsku. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2006. - 191 s. : fotogr., pram. a lit., resumé

LACKO, Martin, ed.: Proti Poľsku. Odras ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007. - 253 s. : obr., reg.

* * *

BAKA, Igor: Návrat odtrhnutých bratov : Protipoľská propaganda roku 1939. – In: Sto-ročie propagandy. Slovensko v osídľach ideológií. / Zost.: Bystrický, Valerián; Roguľová, Jaroslava. – Bratislava : AEPRESS, 2005, s. 131-140 : fotogr.

BAKA, Igor: Slovensko vo vojne proti Poľsku v roku 1939. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 3 (2005), s. 26-46.

BAKA, Igor: Ťaženie do Poľska – začiatok druhej svetovej vojny. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 20-29 : fotogr., mp.

BAKA, Igor: Vlastná iniciatíva alebo vynútený spolupodieľ? Účasť Slovenska vo vojne

proti Poľsku. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti*. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 45-50 : fotogr.

FRIEDL, Jiří: Účast slovenské armády v záříjové kampani. – In: *Na jedné frontě. Vztahy československé a polské armády (Polskie siły zbrojne) za druhé světové války*. Sešity ÚSD AV ČR, sv. 40. - Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, s. 127-138.

ŠUMICHRAST, Peter: Letecké jednotky a protiletadlové delostrelectvo slovenskej armády v poľskej vojne (september 1939). In: *Vojenská história*. - Roč. 12, č. 2 (2008), s. 113-149 : fotogr., tabl.

Slovenská armáda na východnom fronte

LACKO, Martin: Dezercie a zajatia príslušníkov Zaisťovacej divízie v ZSSR v rokoch 1942 – 1943. Bratislava – Prešov : Ústav pamäti národa vo Vyd. Michala Vaška, 2007. - 339 s. : fotogr., mp., reg.

MIČIANIK, Pavel: Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu (1941 – 1944) I. – III. Banská Bystrica : Dali-BB, 2007 – 2009. - fotogr., obr., mp., pram. a lit.

I. V operácii Barbarossa, 2007, 296 s.

II. Zaisťovacia divízia a železniční pionieri, 2008, 343 s.

III. Rýchla divízia, 2009, 444 s.

ŠUMICHRAST, Peter: Slovenské letectvo na východní frontě 1941 – 1943 / Odp. red.: Moucha, Arnošt – Cheb : Svět křídel, 2006. – 270 s. : fotogr., prehľady, pram. a lit.

* * *

BAKA, Igor: Účasť Slovenskej republiky v prvej fáze vojny proti ZSSR z pohľadu nemeckých vojenských orgánov. In: *Vojenská história*. - Roč. 12, č. 3 (2008), s. 47-65.

BYSTRICKÝ, Jozef: Slowacy na polach bitew drugiej wojny światowej. In: *Druga wojna światowa w 60 lat po zakończeniu i jej konsekwencje*. Międzynarodowa konferencja naukowa Dukla, 27 kwietnia 2005, Muzeum Historyczne – Pałac w Dukli. Krosno : Ruthenus, 2006, s. 45-73.

BYSTRICKÝ, Jozef: Zápisky kpt. Viliama Pavloviča z Ruska (30. X. 1943 – 5. IV. 1944) In: *Vojenská história*. - Roč. 11, č. 3 (2007), s. 95-126.

CSÉFALVAY, František: Nemecký dokument o zlyhaní slovenskej 1. pešej divízie v októbri 1943 (1.-2. časť); z nem. prel.: Segeš, Dušan. In: *Vojenská história*. - Roč. 11, č. 1 – 2 (2007), s. 128-144, s. 105-129.

LACKO, Martin: Dojmy Slovákov zo situácie v obsadenej časti ZSSR 1941 – 1942 : (O jednom neznámom prameni). – In: *Slovanský přehled*. – Roč. 91, č. 4 (2005), s. 511-517.

LACKO, Martin: Generál s legendou na začiatku kariéry (Pavol Marcely a jeho pád do zajatia v januári 1943 na Kaukaze). – In: *Vojenská história*. – Roč. 9, č. 4 (2005), s. 16-29.

LACKO, Martin: Dočasne pod Wehrmachtom: Slovenský delostrelecký pluk 31 na východnom fronte (február – júl 1942). In: *Historický časopis*. – Roč. 54, č. 3 (2006), s. 503-520.

LACKO, Martin: Obraz ZSSR a jeho metamorfózy v slovenskej (československej) armáde 1941 – 1945. In: *V tieni červenej hviezdy. Prenikanie soviétizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948*. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 31-38.

LACKO, Martin: Pomery v Sovietskom zväze očami slovenských vojakov (1941 – 1943).

In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovielizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 39-70.

LACKO, Martin: Slovenskí vojaci a sovietsky raj : (Dotyky Slovákov s komunizmom v lete 1941). – In: Historické rozhľady II. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. Lacko, M.; Duchoň, M.; Varšo, I. – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2005, s. 185-198.

MIČIANIK, Pavel: Improvizovaný pancierový vlak Zaisťovacej divízie Orol. In: Vojenská história. – Roč. 12, č. 4 (2008), s. 10-19 : fotogr.

MIČIANIK, Pavel: Medzi nacizmom a komunizmom : Vyjednávane velenia Rýchlej divízie s Červenou armádou o kapitulácii na Kaukaze v roku 1943. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 5, č. 3 (2009), s. 4-14 : fotogr.

MIČIANIK, Pavel: November 1942 – najkrvavejší mesiac slovenskej Zaisťovacej divízie. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 70-94 : fotogr.

MIČIANIK, Pavel: Posledné útočné akcie slovenskej Rýchlej divízie na Kaukaze : Posledný útok na Tuapse. In: Vojenská história. – Roč. 13, č. 4 (2009), s. 32-55.

MIČIANIK, Pavel: Rýchla divízia v nemeckej ofenzíve na Rostov. In: Vojenská história. – Roč. 13, č. 2 (2009), s. 43-70.

MIČIANIK, Pavel: Slovenská Rýchla brigáda a bitka pri Lipovci. – In: Historické rozhľady II. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. Lacko, M.; Duchoň, M.; Varšo, I. – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2005, s. 199-248.

MIČIANIK, Pavel: Slovenská Zaisťovacia divízia na okupovaných územiach Ukrajiny a južného Bieloruska (január – august 1942). In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 4 (2006), s. 43-65 : fotogr.

MIČIANIK, Pavel: Slovenský delostrelecký pluk 31 v druhej bitke o Charkov. In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 2 (2006), s. 43-70 : fotogr.

PECINA, Jozef: Poľné delostrelectvo Rýchlej divízie 1942 – 1943 : (Od Rostova po ústup na Krym). In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 1 (2006), s. 57-76.

PEJS, Oldřich: Váleční zajatci, partyzáni a civilní obyvatelstvo ve vybraných rozkazech slovenských velitelů na východní frontě (1941 – 1943). In: Vojenská história. – Roč. 13, č. 1 (2009), s. 74-84.

SCHVARC, Michal: Správa Franza Karmasina pre Volksdeutsche Mittelstelle o jeho pobyte na východnom fronte v dňoch 1. – 14. júla 1941. In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 4 (2005), s. 102-108.

SOKOLOVSKÝ, Leon: Spomienky na východný front 1941 – 1943. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 93-104 : fotogr.

ŠULLA, Ján: Pripravovali prechod k Červenej armáde. In: Bojovník. Dvojtyždenník anti-fašistov. – Roč. 50, č. 15 (2005), s. 7.

Slovenská armáda v rokoch 1944 – 1945

BURSA, Stanislav – SÚDNY, Boris: Náhodný zostrel. In: REVI. Dvuměsíčník o letadlech a letcích. – Roč. 13, č. 63 (2006), s. 8-11 : fotogr. [Rudolf Božík, okolie Bratislavy]

BYSTRICKÝ, Jozef: Slovenská 1. technická divízia na území Rumunska v roku 1944. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 33-49.

BYSTRICKÝ, Jozef: Vojenský príspevok Slovenska k vojnovému úsiliu nacistického

Nemecka v poslednom roku druhej svetovej vojny. In: Koniec druhej svetovej vojny a problémy cirkevnej politiky v nasledujúcom období / Zost.: Barnovský, Michal; Kodajová, Daniela. - Bratislava : AE Press, 2006, s. 9-25.

LACKO, Martin, ed.: Denník Vincenta Lofaja – príslušníka 2. technickej divízie v Taliansku v roku 1945. – In: Vojenská história. – Roč. 10, č. 4 (2006), s. 126-133.

Česko-slovenský protifašistický odboj

BENEŠ, Edvard: Edvard Beneš – Paměti II. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství : Kritické vydání a rekonstrukce Benešových pamětí 1938 – 1945 / Ed.: Hauner, Milan – Praha : Academia, 2007. - 476 s. : reg.

BENEŠ, Edvard: Edvard Beneš – Paměti III. Dokumenty : Kritické vydání a rekonstrukce Benešových pamětí 1938 – 1945 / Ed.: Hauner, Milan – Praha : Academia, 2007. - 618 s. : reg.

Bojovali na všech frontách. Vzpomínky židovských vojáků a odbojářů z druhé světové války / Odb. posouzení a úvod: Zudová-Lešková, Zlatica – Praha : OS Magen, občanská židovská společnost, 2007. - 175 s.

ŠOLC, Jiří: Podpalte Československo! : Kapitoly z historie československého zahraničního odboje a domácího odboje (1939 – 1945) / Odp. red. Hlaváček, Libor – Praha : Naše vojsko, 2005. – 353 s. : fotogr.

ŠOLC, Jiří: Osudná rozhodnutí : Kapitoly z historie československého odboje v letech 1939 – 1945 / Odp. red.: Konečný, Vratislav – Praha : Naše vojsko, 2006. - 223 s. : fotogr.

ŠOLC, Jiří: Přijďeme za svítání : Diverze v neregulární válce československého odboje v letech 1939 – 1945 / Odp. red.: Konečný, Vratislav – Praha : Naše vojsko, 2005. – 266 s. : fotogr., reg.

Vzpomínky nebeského jezdce. Filip Jánský : Podle rukopisné pozůstalosti napsal Jindřich Drebota - 2. dopl. vyd. Praha : Ostrov, 2007. - 189 s. : fotogr.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica, usp.: Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války : Příspěvky účastníků mezinárodní konference konané ve dnech 17. – 18. října 2006 v Praze pod záštitou prof. RNDr. Václava Pačesa, DrSc., předsedy Akademie věd ČR. Praha : Historický ústav AV ČR, 2007. - 414 s. : fotogr.

Obsah: *Zudová-Lešková, Zlatica*: K osudu, odboju a boju československých Židů (Židia Československa v protinacistickej rezistencii v rokoch druhej svetovej vojny, s. 27-47; *Kural, Václav*: Osobnost docenta Josefa Fischera v českém odboji, s. 49-54; *Gebhart, Jan*: Miloš O. Bondy a zpravodajství z Protektorátu Čechy a Morava, s. 55-60; *Kalousová-Hanáková, Eva*: Cesta ke svobodě (ilegální převody židovských uprchlíků přes Bílé Karpaty), s. 61-68; *Kamenec, Ivan*: K niektorým problémom rezistencie židovských obyvateľov na Slovensku v období holokaustu (obsah, formy, metódy, terminológia), s. 69-78; *Hradská, Katarína*: Aktivity Pracovnej skupiny pri záchrane slovenských židov v rokoch 1942 – 1944, s. 79-88; *Baranová, Daniela*: Účasť Židov v protifašistickom odboji na Slovensku, s. 89-104; *Tóth, Dezider*: Represálie nacistov a príslušníkov POHG proti židovskému obyvateľstvu na Slovensku v rokoch 1944 – 1945, s. 105-120; *Kocman, Miloš*: Židé v domácim odboji (s akcentem na odbojovou činnosť Miloše Lederera a doc. PhDr. Josefa Fischera), s. 123-128; *Gajan, Koloman*: Účasť v odboji na východnom Slovensku v letech 1943 až 1944, s. 129-134; *Porjes, Ladislav*: Šestý židovský robotný praporek v utrpení i ozbrojeném boji, s. 135-138; *Dráská, Jana*: Ukrývané děti – výraz odporu, s. 139-141; *Milotová, Jaroslava*:

Odboj v koncentračných táborech – ano či ne (poznámky k historii diskuse o definici odboje v koncentračných táborech), s. 153-166; *Moulet-Martincová, Šárka*: Povstání v Treblince, s. 167-172; *Franěk, Jiří*: Kde začíná odboj? (Příprava odboje v koncentračním táboře Osvětim – Březinka), s. 173-180; *Schwarcz, Viktor*: Bezprecedentní hrdinský čin Rudolfa Vrby a Alfréda Wetzlera v židovských dějinách, s. 181-193; *Burger, Adolf*: Vzpomínky na odboj, s. 197-200; *Kottová, Marta*: Nešli jsme jako ovce na porážku, s. 201-202; *Poskočil, Stanislav*: Čech v kleštích gulagu, s. 203-206; *Němeček, Jan*: Československá exilová vláda v Londýně a řešení židovské otázky, s. 217-244; *Maršálek, Zdenko*: Židé v československých vojenských jednotkách v zahraničí (nástin problematiky kvantifikace účasti), s. 245-256; *Hofman, Petr*: Židovská otázka v pozemních jednotkách československé armády na Západě za druhé světové války, s. 257-264; *Friedl, Jiří*: Židovská otázka v polské zahraniční armádě za druhé světové války, s. 265-276; *Kopoldová, Jiřina – Kopold, Bedřich*: Cesty Židů v e Svobodově armádě, s. 277-283; *Vodička, Adolf*: Židé v interbrigádě a další osudy židovského odbojáře, s. 287-290; *Klíma, Otto*: Moje válka, s. 291-296; *Singer, Gustav*: Židé ve zdravotní službě československé východní armády, s. 297-302; *Végh, Ludevít*: Cesta za protifašistickým odbojem skončila v gulagu, s. 303-312; *Bernstein, Baruch*: Židé v partyzánských jednotkách v Bulharsku, s. 313-328; *Lorencová, Anna*: Židovský odboj podle vzpomínek pamětníků, s. 331-338; *Kurečková, Miroslava*: Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 339-344; *Horčáková, Václava*: K historiografii o rezistenci Židů v českých zemích a na Slovensku v letech druhé světové války, s. 345-356; *Státník, Dalibor*: Hachšara jako předpoklad alije (cesta z moderního ghetta židovské předurčenosti k vlastní státnosti), s. 357-364; *Radil, Tomáš*: „Individuální psychologická a historická přítomnost – v čase“ a pronásledování i odvěta v době druhé světové války, s. 365-383.

* * *

ŠOLC, Jiří: Technické vybavení operační skupiny Antropoid. In: Historie a vojenství. – Roč. 55, č. 1 (2006), s. 31-39 : obr.

VANĚK, Oldřich: Orgány riadenia spravodajských, partizánských a špeciálnych výsadkových skupín na území bývalého Československa. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 3 (2005), s. 105-129 : fotogr.

VANĚK, Oldřich: Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR v rokoch 1941 – 1945. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 56-90.

Česko-slovenský zahraničný odboj

KAMIŃSKI, Marek Kazmierz: Edvard Beneš kontra gen. Wladyslaw Sikorski. Polityka wladz czechoslowackich na emigracji wobec rzadu polskiego na uchodźstwie 1939 – 1943. Warszawa : Neriton, 2005. – 386 s.

RJABIK, Michal: Muž pod cudzím menom / Zodp. red.: Janík, Pavol – Bratislava : CCW, 2005. – 77 s. /Slováci v Bielorusku/

RJABIK, Michal: Osudy bývalých slovenských bieloruských partizánov / Zodp. red.: Janík, Pavol – Bratislava : CCW, 2005. – 91 s. : fotogr.

* * *

DEJMEK, Jindřich: Dva nové dokumenty o návštěve prezidenta Edvarda Beneše ve Spojených státech amerických a Kanadě v květnu – červnu 1943. In: Moderní dějiny 16. Sborník k dějinám 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2008, s. 291-320.

FRIEDL, Jiří: Na cestě ke konfliktu – kontakty československé exilové vlády s Polským výborem národního osvobození a polskou prozatímní vládou. In: *Moderní dějiny 15. Sborník k dějinám 19. a 20. století.* Praha : Historický ústav AV ČR, 2007, s. 239-285.

KUKLÍK, Jan – ČECHUROVÁ, Jana: Czech Refugee Trust Fund a československá emigrace : část 1. Geneze a finanční zabezpečení. In: *Soudobé dějiny.* - Roč. 14, č. 1 (2007), s. 9-43.

MÁČE, Jan: Československá armáda 1939 – 1945, část 22: Obrana národa a začátek zahraničního odboje; 23: Polsko 1939. In: *ATM.* - Roč. 41, č. 11 (2009), s. 67-69; č. 12 (2009), s. 73-75 : fotogr.

MICHÁLEK, Slavomír: Československý protifašistický odboj v USA v letech 1939 – 1941. In: *Historické štúdie 44. Ročenka Historického ústavu SAV.* Bratislava : Veda, 2006, s. 13-34.

NĚMEČEK, Jan: Československý zahraniční odboj a problém federace střední Evropy In: *Integračné a dezintegračné procesy v strednej Európe v 20. storočí.* Bratislava : ÚPV SAV – Veda – Centrum pre európsku politiku, 2008, s. 181-202.

NĚMEČEK, Jan: Ke vztahům Milana Hodži a Edvarda Beneše za 2. světové války. In: *Milan Hodža a integrácia strednej Európy / Zost.: Pekník, Miroslav – Bratislava : Ústav politických vied SAV,* 2006, s. 93-99.

NĚMEČEK, Jan: Ve vedení československého zahraničního odboje v Paříži. In: *Juraj Slávik Neresnický – od politiky cez diplomaciu po exil (1890 – 1969) / Michálek, Slavomír a kol. – Bratislava : Prodam,* 2006, s. 201-214.

NĚMEČEK, Jan: Vedení československého zahraničního odboje v Londýně. In: *Juraj Slávik Neresnický – od politiky cez diplomaciu po exil (1890 – 1969) / Michálek, Slavomír a kol. – Bratislava : Prodam,* 2006, s. 215-225.

PETRUF, Pavol: K niektorým otázkam politických vzťahov medzi československou exilovou vládou v Londýne a Slobodným Francúzskom v letech 1940 – 1944. In: *Historické štúdie 44. Ročenka Historického ústavu SAV.* Bratislava : Veda, 2006, s. 57-69.

PROCHÁZKA, Ivan: Českoslovenští lékaři ve službách Britské armády v letech 1940 – 1945. In: *Historie a vojenství.* - Roč. 56, č. 2 (2007), s. 4-36 : fotogr.

SEGEŠ, Dušan: Kontakty Milana Hodžu s polskou exilovou vládou v letech 1939 – 1944. In: *Milan Hodža a integrácia strednej Európy / Zost.: Pekník, Miroslav. – Bratislava : Ústav politických vied SAV,* 2006, s. 110-120.

Česko-slovenský vojenský odboj v zahraničí

FRIEDL, Jiří: Na jedné frontě : Vztahy československé a polské armády (polskie siły zbrojne) za druhé světové války / Red.: Janišová, Milena. – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – 384 s. : pram. a lit., reg.

TĚŠÍNSKÝ, Zdeněk a i.: Hrdinové mlčí. – Most : Ring group, a.s., 2005. – 370 s. : fotogr., lit. [čs. zahraniční odboj]

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica, ed.: Československá vojenská zahraniční služba v letech 1939 – 1945. Sborník studií : Příspěvky účastníků z mezinárodní konference uskutočněné dne 5. prosince 2006 v Praze (ke grantovému projektu Československá vojenská zahraniční

služba v letech 1939 – 1945). Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Historický ústav AV ČR, 2008. - 388 s.

Obsah: *Zudová-Lešková, Zlatica*: Československá vojenská zahraniční služba v letech 1939 – 1945. Úvod do problematiky, s. 10-91; *Straka, Karel*: Československá vojenská delegace na jednáních Mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938, s. 92-103; *Zudová-Lešková, Zlatica*: Československá vojenská zahraniční služba v kritických dnech československé štátnosti – 14. až 16. marca 1939, s. 104-133; *Dejmek, Jindřich*: Československá zahraniční politika 1939 – 1945 (Cíle a výsledky), s. 134-153; *Friedl, Jiří*: Českoslovenští vojenští ataše u polské exilové vlády 1939 – 1945, s. 153-166; *Tejchman, Miroslav*: Iniciativy čs. vojenské zahraniční služby na Balkáně v letech 1939 – 1941, s. 167-173; *Kuklík, Jan – Němeček, Jan*: Počátky britské vojenské (spojovací) mise No. 22 u československých vojenských jednotek, s. 174-188; *Stanislav, Ján*: Československá vojenská misia v ZSSR a problémy spojeneckej pomoci SNP, s. 189-233; *Baláz, Július*: Československá vojenská mise v Kanadě (1941 – 1943) a Brazílii (1943 – 1945), s. 234-245; *Hanzlík, František*: Pomoc krajanů v USA československému zahraničnímu odboji za druhé světové války, s. 246-257; *Syrný, Marek – Uhrin, Marián*: Slovenská armáda ako objekt spravodajstva pre československý zahraniční odboj v rokoch 1940 – 1943 a súčasné poznatky o nej, s. 258-286; *Vondrášek, Václav*: Protičeskoslovenské aktivity Prídavkovy SNR v Londýně, s. 287-302; *Hofman, Petr*: Změny v československé vojenské zahraniční službě v roce 1945, s. 303-308; *Horčáková, Václava*: Osudy vojáků československé vojenské zahraniční služby v letech druhé světové války v pracích českých a slovenských historiků, s. 309-321; *Pivcová, Zuzana*: Československá vojenská zahraniční služba ve fondech VÚA (Přehled a možnosti využití), s. 322-325.

* * *

LEIKERT, Jozef: Činnost českých a slovenských študentov v Československej zahraničnej armáde počas 2. svetovej vojny. In: Petruf, Pavol a kol.: Slovensko a Československo v XX. storočí : Vybrané kapitoly z dejín vnútornej i zahraničnej politiky. K 70. narodeninám PhDr. Dagmar Čiernej-Lantayovej, DrSc. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typo-set print, s.r.o., 2010, s. 155-166.

LEIKERT, Jozef: Prechody študentov do československej zahraničnej armády po zatvorení českých vysokých škôl cez Slovensko, s. 213-230.

LEIKERT, Jozef: Spolupráca so študentmi v československej zahraničnej armáde. In: Juraj Slávik Neresnický – od politiky cez diplomaciu po exil (1890 – 1969) / Michálek, Slavomír a kol. – Bratislava : Prodam, 2006, s. 226-249.

MAREK, Jindřich: Průzkumná činnost československých vojáků v obleženém Tobruku (říjen – prosinec 1941). In: Historie a vojenství. - Roč. 56, č. 1 (2007), s. 45-60 : fotogr.

MARŠÁLEK, Zdenko: Česká nebo československá armáda? Slováci v čs. zahraničných jednotkách za 2. světové války. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 63-83.

MŮCKE, Pavel: Vlast a domov ve vzpomínkách vojáků druhého čs. zahraničního odboje. – In: Historie a vojenství. – Roč. 54, č. 4 (2005), s. 36-49 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: Křest ohněm. První vzdušná vítězství československých letců ve 2. světové válce. In: Historie a vojenství. - Roč. 57, č. 4 (2008), s. 4-28 : fotogr., tabl.

Čs. vojenské jednotky na Východe

BROŽ, Miroslav: Hrdinové od Sokolova : 1. čs. samostatný polní prapor v SSSR. Seznam příslušníků praporu a účastníků bitvy u Sokolova 8. března 1943 – Praha : MO ČR – Agentura voj. informací a služeb, 2005. – 376 s., příl. : fotogr.; 2. dopl. a rozš. vyd.: 2006, 529 s.

BROŽ, Miroslav: Válečné dokumenty vypovídají : Čs. vojenská jednotka v SSSR v dokumentech, exponátech a fotografii / Odp. red. Polívka, Michal – Praha : MO ČR – Agentura voj. informací a služeb, 2005. – 125 s. : fotogr.

BROŽ, Miroslav: Válečné dokumenty vypovídají : Československá zahraniční armáda v SSSR v dokumentech, exponátech a ve fotografii. 2. rozš. vyd. Praha : AVIS MO ČR pre Vojenský historický ústav Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, 2007. - 1 CD

BROŽ, Miroslav: Vojennyje dokumenty rasskazyvajut : Československá zahraniční armáda v SSSR v dokumentech, exponátech i v fotografiích. 2-oje izdanije rasširennoje izd. Praha : Ministerstvo oborony Češskoj republiky, 2007. - 318 s. fotogr.

LACKO, Martin, zost.: Denníky a spomienky vojakov z východného frontu 1941 – 1944. Z prameňov k dejinám 1. Slovenskej republiky 1939 – 1945, II. diel – Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2006. – 201 s., obr., reg.

* * *

KOPECKÝ, Milan: Dělostřelci a tankisté 1. československého armádního sboru u Jasla (18. prosince 1944 – 19. ledna 1945). – In: Historie a vojenství. – Roč. 54, č. 1 (2005), s. 51-59, fotogr.

KOPECKÝ, Milan: Stavby a bojová činnost čs. samostatného ženijního praporu 1 (10. leden – 15. květen 1945). In: Historie a vojenství. – Roč. 55, č. 2 (2006), s. 46-64 : fotogr., tabl.

KOPECKÝ, Milan, zprac.: Stránky z Válečného denníku I. oddílu dělostřeleckého pluku 1. In: Historie a vojenství. – Roč. 55, č. 1 (2006), s. 102-107.

MARŠÁLEK, Zdenko: Niektoré vojenské aspekty formování a organizace 1. československého armádního sboru v SSSR. – In: Moderní dějiny 13. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2005, s. 341-360.

RAJLICH, Jiří: První a poslední sestřel 1. československé smíšené letecké divize v SSSR. In: Historie a vojenství. - Roč. 56, č. 4 (2007), s. 24-35 : fotogr., tabl.

VALIŠ, Zdeněk: Ze sovětských gulagů do československé armády : Heliodor Píka v boji za životy Podkarpatorusů. In: Historie a vojenství. - Roč. 57, č. 1 (2008), s. 43-58 : fotogr., tabl.

Čs. vojenské jednotky na Západe

ČAMBALA, Ludvík: Moje druhá světová válka : Vzpomínky příslušníka československé zahraniční armády ve Francii a Velké Británii / K vyd. přípr.: Břečka, Jan; Mikulka, Jiří. Brno : Moravské zemské muzeum, 2008. - 121 s. : fotogr.

HESS, Alexander: Byli jsme v bitvě o Anglii : Českoslovenští stíhači v RAF. Věnováno druhům od „310“, kteří se již nedočkají – 3. vyd. Praha : Naše vojsko, 2001. – 110 s. : fotogr.

HURT, Zdeněk: Češi a Slováci v RAF za druhé světové války / Odp. red.: Emmert, František; Pácl, Libor, přel.: Jirků, Tomáš. – Brno : Computer Press, 2005. – 96 s. : fotogr.

KUDRNA, Ladislav: Českoslovenští letci v německém zajetí 1940 – 1945 / Odp. red.: Hlaváček, Libor – Praha : Naše vojsko, 2005. – 437 s. : fotogr., pram. a lit.

KUDRNA, Ladislav: Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény prostředí, společenských struktur, válečného času, morálky, věkové hranice a zabíjení / Odp. red.: Hlaváček, Libor – Praha : Naše vojsko, 2006. – 163 s. : fotogr., tabl., pram. a lit.

MATÚŠŮ, Marie: Muži pro speciální operace / Techn. red.: Romanovský, Miroslav – Praha : Naše vojsko, 2005. – 269 s. : fotogr., lit., reg.

PROCHÁZKA, Ivan: Dunkerque. Válečný deník Československé samostatné obrněné brigády (říjen 1944 – květen 1945) / Odp. red.: Polívka, Michal – Praha : MO ČR – Agentura voj. informací a služeb, 2006. – 204 s. : fotogr., mp., tabl.

Tanky – Československá samostatná obrněná brigáda 1943 – 1945 : Tanks – Czechoslovak Independent Armoured Brigade 1943 – 1945 : Věnováno všem odvážným mužům, kteří bojovali a umírali v těchto železných monstrech : Dedicated to all brave men that fought and died in these the iron monsters / Grafická úprava: Brojo, Petr, český text: Procházka, Ivan; Kubeš, Ondrej; Brojo, Petr, angl. text: Háječek, Jaroslav, barevné bokorisy: Štěpánek, Petr, litografie: Brojo, Petr. Praha : Capricorn Publications, 2009. - 83 s. : fotogr.

VÁŇA, Josef – RAIL, Jan: Českoslovenští letci ve Francii 1939 – 1940. – Praha : MO ČR – Agentura voj. informací a služeb, 2005. – 109 s. : fotogr.

* * *

PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs. samostatné obrněné brigáde ve Velké Británii (1943 – 1945). – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 4 (2005), s. 30-43 : tabl.

PLACHÝ, Jiří: Československé tankové výcvikové středisko ve Velké Británii. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 60-68 : fotogr., tabl.

RAJLICH, Jiří: Českoslovenští příslušníci Royal Air Force v německém zajetí v letech 1940 – 1945. – In: Historie a vojenství. – Roč. 54, č. 2 (2005), s. 60-75 : fotogr., tabl.

SEGEŠ, Dušan: Memorandum slovenských vojakov 1. československej samostatnej obrnenej brigády vo Veľkej Británii pre poľského ministra národnej obrany z roku 1943 : Slovensko-poľské vojenské kontakty za druhej svetovej vojny. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 4 (2008), s. 35-62 : fotogr.

SEGEŠ, Dušan: Národnostné vzťahy medzi Slovákmi a Čechmi v československých ozbrojených zložkách na západe a Blízkom východe za druhej svetovej vojny v poľskej perspektíve - náčrt problematiky. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 85-98.

SEGEŠ, Dušan: Vzťahy Slovákov a Čechov v západnom vojenskom odboji a postoje poľskej exilovej vlády v rokoch 1939 – 1943. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 3 (2008), s. 66-86.

* * *

BURIAN, Michal: Památník československým vojakům ve Skotsku. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 116-117 : fotogr.

MEŠKO, Marek: Epos roku 1940 – bitka o Britániu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 30-41 : fotogr., mp.

Protifašistický odboj na Slovensku

JABLONICKÝ, Jozef: Samizdat o odboji II. Štúdie a články. Bratislava : Kalligram, 2006. – 710 s. : reg.

JABLONICKÝ, Jozef: Z ilegality do povstania : (Kapitoly z občianskeho odboja). 2. dopl. vyd. Banská Bystrica : Dali-BB, s.r.o. pre Múzeum SNP, 2009. - 446 s. : fotogr., lit., reg. ISBN

LAVRINCOVÁ, Magdaléna: Smrť dýchala do tváří. Prešov : Vyd. Alexander Zozuľák, 2009. - 128 s. : fotogr., lit. a pram.

MIKLUŠOVÁ, L.: Epopeja zabudnutých : Spomienka na účastníkov vojnových udalostí v rokoch 1939 – 1945 pochádzajúcich z obcí bývalého notariátu Bolešov v okrese Ilava. Ilava : vl. nákl., 2007. - 102 s.

STANISLAV, Ján – TÓTH, Dezider, zost.: Zjednocovanie antifašistických síl na Slovensku v roku 1943. Vznik a činnosť ilegálnej SNR : Zborník Múzea SNP. Zborník z odborného seminára. Banská Bystrica : Trian pre Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2006. – 180 s. : fotogr.

Obsah: *Stanislav, Ján:* Päťdesiat rokov Múzea Slovenského národného povstania, s. 3-9; *Fremal, Karol:* Edičná činnosť Múzea SNP v Banskej Bystrici po roku 1989, s. 11-23; *Fremal, Karol:* Zjednocovanie ľavicových smerov v slovenskom hnutí odporu a ich vplyv na vytvorenie ilegálnej Slovenskej národnej rady, s. 27-34; *Syrný, Marek:* Formovanie demokratickej strany v odboji a v Povstaní, s. 35-42; *Baranová, Daniela:* Evanjelickí antifašisti v odbojových skupinách, s. 43-48; *Varinský, Vladimír:* Odbojové ambície prof. T. Kolakoviča a rodiny, s. 49-67; *Katreba, Zoltán:* Vojnové nasadenie slovenskej armády v roku 1943 – koniec aktivity – začiatok pasivity či rezignácie?!, s. 69-75; *Lacko, Martin:* K otázke dezercií príslušníkov Zaisťovacej divízie v roku 1943, s. 77-82; *Cséfalvay, František:* K začiatkom partizánskeho hnutia na Slovensku, s. 83-89; *Šmigel, Michal – Mičko, Peter:* Ukrajinskí azyľanti v povstaleckom priestore v roku 1944, s. 91-987; *Martuliak, Pavol:* Podiel slovenských hospodárskych družstiev na protifašistickom odboji a SNP, s. 99-103; *Korim, Vojtech:* Mýty a reality domáceho komunistického odboja, s. 105-110; *Holák, Martin:* Karol Sidor a druhý zahraničný odboj (1939 – 1943), s. 111-121; *Kázmerová, Lubica:* Diplomatické aktivity Karola Sidora, s. 123-129; *Ševčíková, Mária:* Ilegálna povstalecká Slovenská národná rada, s. 131-136; *Odrobiňáková, Jana:* Slobodný slovenský vysielateľ a orgány SNP, s. 137-144; *Kárpáty, Vojtech:* Reakcie ľudáckej tlače na SNP, s. 145-151; *Schvarc, Michal:* Reakcie tlače Deutsche Partei na Povstanie, s. 153-165; *Alberty, Július:* Výučba dejepisu – SNP v učebniciach a v praxi, s. 167-174.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Cesty k sebe. Česi v odboji na Slovensku v rokoch 1939 – 1943. (K česko-slovenským vzťahom a cestám k návratu československej štátnosti počas druhej svetovej vojny). Praha : Historický ústav AV ČR, 2009, 349 s.

* * *

FRAŇO, Vladimír: Búrlivé roky 1938 – 1945 v Púchove 1. - 2. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 25 - 26 (2009), s. 4, 4.

JEMELJANOV, J.: Deviaty úder. Boje na Slovensku, v Juhoslávii a Maďarsku. In: Desat stalinských úderov. Moskva : Jauza, Eksmo, 2006, s. 233-237.

MEŠKO, Zoltán G.: Roky vojnové 1939 – 1945, strana, odboj a Povstanie premeškaných príležitostí. In: Po stopách komunizmu a míľniky slovenskej krútnavy.- Bratislava : SAP-Faber, 2009, s. 257-296.

PILEK, Štefan: Vrábľa a ich okolie v odboji. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 12 (2005), s. 10 : fotogr.

PURDEK, Imrich: Protifašistický odboj na Slovensku a Slovenské národné povstanie In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. - Roč. 6, č. 2 (2009), s. 82-88.

RJABIK, Michal: Kto bol vedúcou silou v protifašistickom hnutí na Slovensku? In: Bojovník. - Roč. 51, č. 3 (2006), s. 8 : fotogr.

Slovenská národná strana v odboji. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 8 (2005), s. 10.

SYRNÝ, Marek a kol.: 65. výročie SNP – minulosť, súčasnosť a budúcnosť historiografie odboja a SNP. In: Kolaborácia a odboj na Slovensku a v krajinách nemeckej sféry vplyvu v rokoch 1939 – 1945. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009, 51 s. príl.

Obsah: *Cséfalvay, František:* Vojenskej historiografii SNP a národnooslobodzovacieho zápasu, s. 2-16; *Prečan, Vilém:* Poznámky k historiografii Povstania a jej úlohám, s. 17-33; Diskusia k 65. výročiu SNP v historiografii (Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 15. október 2009), s. 34-51.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: K osudu Miroslava Bedřicha Švandu (a kapitolám československej spravodajskej služby na Slovensku). – In: „Spoznal som svetlo a už viac nechcem tmu...“ / Zodp. red.: Borčín, Emil; Drličková, Marta. – Bratislava : Veda, 2005, s. 104-112.

Partizánske hnutie na Slovensku

BIELIK, Oskar: Fakty ani čas neodvial 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 1 - 2 (2008), s. 4 [jednotky partizánske]

KROPILÁK, Eugen: Druhý partizánsky oddiel Prvej československej brigády J. V. Stalina. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 4 (2008), s. 123-136 : fotogr.

LACKO, Martin: Pôsobenie a osud partizánskeho oddielu Bohdan Chmeľnícký. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 2 (2005), s. 72-91 : tabl.

NEMEC, Rudolf: Spomienky vojenského kuchára a partizána na roky 1942 – 1945. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 116-122.

UHRIN, Marian: KSS a Druhá partizánska brigáda generála M. R. Štefánika. In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovietskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 93-106.

UHRIN, Marián: Partizánske zápisnice s nemeckými vojakmi z archívu Múzea SNP. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 58-85

UHRIN, Marian a kol.: II. slovenská partizánska brigáda M. R. Štefánika / Ed.: Hradecký, Roman. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 182 s. : pram. a lit.

UHRIN, Marián: II. slovenská partizánska brigáda gen. M. R. Štefánika. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 134-139 : fotogr.

VANĚK, Oldřich: Podmienky a proces vzniku 4. partizánskej brigády (november 1944 – február 1945). In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 1 (2007), s. 49-69.

VANĚK, Oldřich: Štvrtá partizánska brigáda : História vzniku a činnosti. Liptovský Mikuláš : Okresný výbor SZPB, 2009. - 123 s. : fotogr., pram. a lit.

VANĚK, Oldřich: Tretí prápor 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 4 (2008), s. 63-74.

ZVERKO, Ján: Nemocnica v prvej línii. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 25 (2009), s. 8 [Krpáčovo]

Slovenské národné povstanie

LACKO, Martin: Slovenské národné povstanie 1944 / Zodp. red.: Števková, Daniela Bratislava : Slovart, 2007. - 221 s. : fotogr., reg.

LAHOLA, Leopold: Meeting the enemy. It is the only way to win a war : One must die before the other... Igonda, Marko; Bárta, Alexander; Farkaš, Boris; Hilmerová, Monika; Kvietik, Štefan [2008]. - DVD

MIČEV, Stanislav a kol.: Slovenské národné povstanie 1944. / Autori: Arpáš, Róbert; Schvarc, Michal; Petruf, Pavol; Hallon, Ľudovít, Sabol, Miroslav; Parenička, Pavol; Mičev, Stanislav; Fremal, Karol; Stanislav, Ján; Cséfalvay, František; Uhrin, Marian; Syrný, Marek; Parenička, Pavol; Mičev, Stanislav; Maskalík, Alex. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 207 s. : fotogr., reg., lit.

PEKNÍK, Miroslav, ed.: Slovenské národné povstanie 1944 – súčasť európskej antifašistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny. Bratislava : Ústav politických vied SAV – Veda, 2009. - 454 s. : tabl.

Obsah: *Kamenec, Ivan:* Slovenská spoločnosť v rokoch 1939 – 1942, s. 60-81; *Bystrický, Jozef:* Zámery československého Ministerstva národnej obrany v Londýne na využitie slovenskej armády pred Slovenským národným povstaním, s. 82-104; *Baranová, Daniela:* Evanjelickí antifašisti v odbojových skupinách, s. 105-114; *Podolec, Ondrej:* Snem Slovenskej republiky a Povstanie, s. 115-129; *Arpáš, Róbert:* Každodennosť v SNP, s. 130-138; *Vondrášek, Václav:* Aktivity Hlavního velitelství Hlinkovy mládeže v závěrečné fázi existence slovenského státu a přechod do exilu, s. 139-163; *Baka, Igor:* K nasadeniu civilného obyvateľstva na opevňovacie práce počas nemeckej okupácie Slovenska v rokoch 1944 - 1945, s. 164-178; *Hradská, Katarína:* Riešenie židovskej otázky po vypuknutí SNP, s. 179-189; *Langhamerová, Katarína:* Slováci v Terezíně, s. 190-193; *Schönherr, Klaus:* Die Auswirkungen des slowakischen Nationalaufstandes auf die südliche Ostfront, s. 194-202; *Schvarc, Michal:* Heimatschutz - medzi realitou a ilúziou. Organizácia a formovanie nemeckej Domobrany, s. 203-222; *Vaněk, Oldřich:* Skupina 421 a prechod príslušníkov východoslovenskej armády na partizánsky spôsob boja, s. 223-235; *Długoborski, Waclaw:* „Povstanie Słowackie“ na tle sytuacji społeczno-politycznej Europy Środkowo-Wschodniej w 1944 r., s. 238-252; *Petruf, Pavol:* Francúzska diplomacia, česko-slovenská exilová vláda a Slovensko v čase SNP, s. 253-271; *Downs, Jim:* Dawes mission, Banská Bystrica symposium, s. 272-281; *Downs, Jim:* Allied Aid to the Uprising, s. 282-285; *Uhrík, Igor:* Slovenské národné povstanie v amerických a britských archívoch, s. 286-310; *Rychlík, Jan:* Odraz Slovenského národného povstání v českém protektorátním tisku, s. 311-327; *Šmigel, Michal - Mičko, Peter:* Ukrajinskí evakuanti a ich postoj k Povstaniu, s. 328-339; *Kelemen, Miloš:* Slovenský klub vo Švajčiarsku (krajanská organizácia), s. 340-345; *Čaplovič, Miloš:* Slovenskí legionári v SNP (Druhýkrát v odboji), s. 348-378; *Jablonický, Jozef:* Príbeh Emila Tomeša, s. 379-387; *Kováčová, Viera:* Jozef Tiso a Povstanie, s. 388-396; *Kmet', Norbert:* Osud Jozefa Juráša po roku 1948, s. 397-417; *Švacho, Jaroslav:* Príbeh nadporučíka

Georga R. Sandsa, s. 418-424; *Pekník, Miroslav*: Slovenské národné povstanie a verejnosť po roku 1989, s. 425-453.

SYRNÝ, Marek, zost.: Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie – paralely a rozdiely : Powstanie Warszawskie i Słowackie powstanie narodowe – paralele i różnice : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Banská Bystrica 14. – 15. október 2008 : Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Banská Bystrica, 14-15 października 2008 r. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 226 s., 207 s.

Obsah: *Ukielski, Pawel*: Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie - podobnosti a rozdiely. Náčrt problému, s. 7-18; *Stanislav, Ján*: SNP 1944 - súčasť európskej antifašistickej rezistencie v rokoch II. svetovej vojny, s. 19-43; *Segeš, Dušan*: Medzinárodné aspekty Varšavského povstania, s. 44-52; *Kamiński, Marek Kazimierz*: Politické aspekty protinemeckého povstania na Slovensku v rokoch II. svetovej vojny, s. 53-58; *Syrný, Marek - Uhrin, Marian*: Politické a vojenské elity Slovenského národného povstania, s. 59-80; *Cséfalvay, František*: O ozbrojených zložkách Slovenského národného povstania, s. 81-89; *Marszalec, Janusz*: Poľské ozbrojené sily vo Varšavskom povstaní r. 1944, s. 90-109; *Mičev, Stanislav*: Slovenské národné povstanie - všedný deň, s. 110-114; *Orlof, Ewa*: Účasť Slovákov vo Varšavskom povstaní, s. 115-120; *Adamczyk, Jacek*: Slovenské národné povstanie v poľskej historiografii a kultúre 1948 - 1989, s. 121-131; *Fremal, Karol*: Varšavské povstanie v slovenskej historiografii, s. 132-144; *Boisserie, Etienne*: Interpretácie SNP a česko-slovenských vzťahov. Pohľady zahraničného historika, s. 145-152; *Uhrík, Igor*: Niektoré obmedzenia, ktoré ovplyvnili Varšavské a slovenské povstanie, s. 153-175; *Pavelescu, Serban*: 23. august 1944 a rumunská historiografia. Konceptuálne zmeny vnímania historickej udalosti, s. 176-182; *Koryn, Andrzej*: Augustový prevrat r. 1944 v Rumunsku – príčiny a dôsledky, s. 183-190; *Jakuba, Nikolaj Alexandrovič*: Vplyv povstaní v Rumunsku, Bulharsku, Poľsku a Slovensku na vojenské operácie Červenej armády v r. 1944, s. 191-200; *Wójciuk, Michał T.*: Nemecké zločiny vo Varšavskom povstaní - náčrt problému, s. 201-226.

* * *

KAMENEC, Ivan: Dvojsečnosť mýtov o Slovenskom národnom povstaní. – In: Mýty naše slovenské / Zost. Krekovič, Eduard; Mannová, Elena; Krekovičová, Eva – Bratislava : AEP, 2005, s. 199-206 : fotogr.

KLUBERT, Tomáš: Bojová činnosť nemeckého pancierového vlaku č. 62 na Slovensku. In: Historické rozhľady IV. / Zost.: Lacko, Martin; Duchoň, Michal; Varšo, Ivan. Bratislava : Vyd. Michala Vaška, 2008, s. 103-117 : fotogr.

MANNOVÁ, Elena: Piruety v inscenování minulosti. Slovenské národní povstání v proměnách času. In: Dějiny a současnost. - Roč. 30, č. 8 (2008), s. 37-40.

PÔBIŠ, Anton a kol.: Krpáčovo – miesto výsadku 2. paradesantnej brigády počas SNP : Vydané pri príležitosti osláv 64. výročia výsadku 2. paradesantnej brigády počas SNP Brezno : Oblastný výbor SZPB Brezno, 2008. - [20] s. : fotogr.

RYCHLÍK, Jan: Slovenské národné povstanie v správach chorvátskeho diplomata. In: Historický časopis. – Roč. 54, č. 2 (2006), s. 315-352.

* * *

CHREBET, V.: Priviedol do Povstania tristo mužov. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. – Roč. 51, č. 7 (2006), s. 4 : fotogr. [part. jednotka Major, František Ninis]

- GAJDOŠ, Milan:** Prínos kúpeľov Sliach pre Povstanie. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 18 (2005), s. 6.
- GAJDOŠ, Milan:** Vojenský povstalecký manažment 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 18, č. 19 (2005), s. 6, 7.
- JAMBRICH, Jozef:** Politické vedenie SNP : Medzi povstaním a oslobodením. – In: Historická revue. – Roč. 16, č. 5-6 (2005), s. 38-39 : fotogr.
- KLUBERT, Tomáš:** Chronológia SNP. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 114-119 : fotogr.
- KRIŠKA, Samuel:** Tisovec sa zapísal do histórie SNP 1.-3. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 2 – 4 (2005), s. 7, 8, fotogr.
- LACKO, Martin:** Slovenské národné povstanie. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 120-132 : fotogr.
- MASÁR, Rudolf:** Tri sestry partizánky v SNP : Zo spomienok Eleny Chút'kovej-Litvajovej. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 20 (2005), s. 6
- MASÁR, Rudolf:** Uhrovec v SNP. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 14 (2005), s. 6 : fotogr.
- MAREK, Vladimír:** Příliš rychlé povstání : Před pětadesáti lety bylo v Banské Bystrici vyhlášeno Slovenské národní povstání. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 20, č. 17 (2009), s. 36-37 : fotogr.
- ODROBIŇÁKOVÁ, Jana:** Hlásí sa Slobodný slovenský vysielateľ : Povstalecký rozhlas v Banskej Bystrici. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 8, č. 4 (2008), s. 20-21 : fotogr.
- PILEK, Štefan:** Význam žurnalistiky v SNP. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 17 (2007), s. 8.
- PILEK, Štefan:** Význam žurnalistiky v SNP. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 23 (2009), s. 10.
- PLEVA, Ondrej:** Šírili radosť a optimizmus : Spomienky na hercov Frontového divadla v SNP. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 18 (2005), s. 6 : fotogr.
- ŠMIGEL, Michal:** Okupanti z Haliče : Ukrajinská divízia SS proti SNP. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 8, č. 5 (2008), s. 23-26 : obr.

Povstalecká armáda

- KLUBERT, Tomáš:** Obrnené jednotky v Slovenskom národnom povstaní. Nové Mesto nad Váhom : vl. nákl., 2007. - 338 s. : fotogr., lit., reg.
- ŠUMICHRASŤ, Peter,** ved. red.: Pamäti generála Tótha : Slováci letci v Povstaní / Zodp. red.: Tropp, Dušan – Bratislava : Vyd. Spolku slov. spisovateľov, 2005. – 254 s. : fotogr.
- VRANÝ, Jiří:** Letov Š-328 : 2. díl: Luftwaffe, slovenské a bulharské letectvo, Slovenské národní povstání. Vol. 2: The Luftwaffe, Slovak Air Force and Bulgarian Air Force, Slovak National Uprising – Nevojsice : Jakab, 2005. – 104 s. : fotogr., tabl.

* * *

- JUREČKA, Michal:** Boli medzi prvými ... 1.-3. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 2 – 4 (2005), s. 8, 7, fotogr. [slov. letci v SNP]
- LACKO, Martin:** O niektorých menej známych povstaleckých dokumentoch. – In: His-

torické rozhľady II. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. Lacko, M.; Duchoň, M.; Varšo, I. Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2005, s. 317-324.

STEHLÍK, Milan: Bombardovanie letiska v Piešťanoch. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 23 (2006), s. 8 : fotogr.

Zahraničná účasť v SNP

BYSTRICKÝ, Jozef: Pomoc západných Spojencov Slovenskému národnému povstaniu. In: Segeš, Vladimír – Šed'ová, Božena, ed.: Miles semper honestus. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného jubilea Vojtecha Dangla. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007, s. 219-231.

BYSTRICKÝ, Jozef: Vojenské a politické aspekty pomoci západných spojencov Slovenskému národnému povstaniu. In: Powstanie Warszawskie i Słowackie Powstanie Narodowe – cienie alianckiej pomocy. – Rzeszów 2006, s. 36-51.

CROS, Louis: Paroles d'une chanson. Slová jednej piesne / Z franc. prel.: Liška, Karol Žilina : Klub priateľov Francúzska a Slovenska, [2009]. - 58 s. : fotogr. [franc. partizáni v SNP]

GABLECH, Imrich: „Hallo, Airfield-Control, go ahead!“ Spomienky vojnového pilota. – Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2005. – 66 s., príl. fotogr., dok.

KUZNECOV, D. V.: Kontakty i vzaimootnošeniya Russkikh i Slovakov v period Slovackogo nacional'nogo vosstaniya. In: Russkije i Slovaki v XIX. – XX. vv. Kontakty, vzaimodejstvije, stereotypy. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, priuročennej ko Vtoromu zasedaniju Komisii istorikov Rossii i Slovakii (Moskva, 2. – 4. okt'abrja 2007 g.). Moskva : Joškar-Ola, 2007.

MARJINA, Valentina Vladimirova: ZSSR a Slovenské národné povstanie v roku 1944. In: Koniec druhej svetovej vojny a problémy cirkevnej politiky v nasledujúcom období / Zost.: Barnovský, Michal; Kodajová, Daniela – Bratislava : AE Press, 2006, s. 26-35.

PREČAN, Vilém: Sovětský svaz a Slovenské národní povstání : Dokumenty z Archivu prezidenta Ruské federace (prosinec 1943 – konec srpna 1944). In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Eds.: Goněc, Vladimír; Holec, Roman. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 369-420

VOLOSTNOVA, Natália V.: O čom rozprávajú pramene. In: Koniec druhej svetovej vojny a problémy cirkevnej politiky v nasledujúcom období / Zost.: Barnovský, Michal; Kodajová, Daniela – Bratislava : AE Press, 2006, s. 36-43. [sov. partizáni]

* * *

GAJDOŠ, Milan: Smutná „story“ Američanov a Britov. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 26 (2005), s. 7.

GAJDOŠ, Vladimír: Židovskí parašutisti v SNP, 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 11 - 12 (2007), s. 10 : fotogr. [SOE]

HALAJ, Dušan: Z histórie spoločného boja proti fašizmu: Paul Haimez. André Wattrée; Roger Nael; Albert Poupet. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 1 – 3 (2005), s. 6, fotogr.; č. 22 – 23 (2005), s. 6 [Francúzi v SNP]

HALAJ, Dušan, sprac.: Z histórie spoločného boja proti fašizmu : George Barazer de Lannurien 1.-2.; Albert Leroy; Pierre Cornebois 1.-2.; Marcel Tarrière; Karol Pajer; Gérard Cateau; Roger Camberlyn; André Jean Gerverun; André Poisson; Lucien Pillaud. In:

Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 1 – 2, 6, č. 8 – 9, 14 – 19 (2006), s. 4 : fotogr.

HALAJ, Dušan: Z histórie spoločného boja proti fašizmu. René Picard, Jean Bonnefon, Gérard Forestier. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 1 – 3 (2007), s. 4 : fotogr.

Opis osudného dňa (pv). In: Obrana. - Roč. 33, č. 5 (2005), s. 26 : fotogr. [r. 1944, americké letectvo, Považie]

Karpatsko-duklianska operácia

BYSTRICKÝ, Jozef: Niekoľko poznámok k najnovšej historiografii Karpatsko-duklianskej operácie. – In: Moderní dějiny 13. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2005, s. 309-332.

FRIEDL, Jiří: Polské aspekty Karpatsko-dukelské operace. – In: Moderní dějiny 13. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2005, s. 333-340.

HRBEK, Jaroslav: Obraz bitvy na Dukle v pamětech sovětských bojovůdců. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 65-71: fotogr.

KINČOK, Branislav: Karpatsko-duklianska operácia : Neúspešný prvý krok k oslobodeniu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 82-85 : fotogr., mp.

KOPECKÝ, Milan – HOFÍREK, Tomáš: Němečtí zajatci na Dukle : Zajatci 1. čs. armádního sboru v SSSR v období karpatsko-dukelské operace. In: Historie a vojenství. - Roč. 56, č. 4 (2007), s. 52-69 : fotogr.

NÁTER, Pavel: The Carpatho-Dukla Operation. In: After the Battle. The Capture of le Havre. - Nr. 139 (2007), s. 44-55 : fotogr.

NĚMEČEK, Jan: Československá vláda a nasazení československých jednotek na Dukle. – In: Moderní dějiny 13. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2005, s. 295-302.

PURDEK, Imrich: Karpatsko-duklianska operácia na pomoc Slovenskému národnému povstaniu. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. - Roč. 6, č. 2 (2009), s. 89-93.

RODÁK, Jozef: Organizačné zabezpečenie tyla čs. armádneho zboru : Karpatsko-duklianska operácia a obranné boje na Ondave. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan - Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 100-107.

SLEPCOV, Igor: Obete Dukly vo svetle sporu o počte ľudských strát Červenej armády v druhej svetovej vojne. – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 2 (2005), s. 116-122 : tabl.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Karpatsko-duklianska operácia v povedomí československej a českej spoločnosti po roku 1989. – In: Moderní dějiny 13. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2005, s. 361-367.

Oslobodzovanie Slovenska

BEEMAN, Lyman Arpin: Denník : The Diary : Autentický denník stíhacieho pilota z II. svetovej vojny : The authentic Diary of the fighter pilot from WW II / Z angl. prel.: Ušiak,

Peter – Banská Bystrica : Press group, s.r.o., 2006. - 123 s. : fotogr. [záp. Slovensko, 15. USAF]

HRBEK, Jaroslav a kol.: Druhá zaplacená svoboda. Osvobození Československa 1944 –1945, 1. – 2. / Aut.: Hrbek, Jaroslav; Smetana, Vít; Kokoška, Stanislav; Pilát, Vladimír; Hofman, Petr. Praha - Litomyšl : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Paseka, 2009. - 351 s., 358 s. : gr., tabl.

HRDLIČKA, Jozef, zost.: 60. výročie oslobodenia Slovenska 1945 – 2005 : (Vybrané kapitoly). – Bratislava : Historicko-dokumentačno-osvetová komisia pri ÚR SZPB, 2005. – 48 s.

JAKL, Tomáš: Boj za svobodu 1938 – 1945 : Obrazová kronika / Odp. red.: Roušar, Jaroslav. Praha : MO ČR – Agentura voj. informací a služeb, 2005. – 111 s. fotogr. : mp., chronológia

KALNÝ, Slavo: Bombardovanie Apolky. Bratislava : Albert Marenčin - Vyd. PT, 2007. - 146 s. : fotogr.

KAŠŠÁK, Peter – HRODEGH, Marián: Konečná zastávka Slovensko. Letecké aktivity a osudy posádok 15. USSF zostrelých nad územím Slovenska v rokoch 1944 – 1945. B.m.v. : Klub priateľov vojenskej histórie Slovenska, 2007. - 287 s. : fotogr.

KOPECKÝ, Milan: Bojové operace 1. československého armádního sboru v SSSR, září 1944 – květen 1945: Západokarpatská operace; Osvobozování východního a středního Slovenska; Boje o Liptovský Mikuláš a Velkou Fatru; Ostravská operace; Přes Malou Fatru a Moravu do Prahy. – In: Armády, technika, militaria. – Roč. 3, č. 1 – 5 (2005), s. 62-63, 66-67, 66-67, 66-67, 64-65 : fotogr.

KOPECKÝ, Milan: Československý samostatný ženijní prapor 1 (1944 – 1945). Praha : MO ČR - Agentura vojenských informací a služeb, 2007. - 130 s. : fotogr., ISBN 978-80-7278-431-8

KOŠOVAN, Štefan – VONTORČÍK, Emil: Nitra, slovenské Coventry? – Nitra : Effeta, 2005. – 155 s. : fotogr., dok.

KOŠOVAN, Štefan: Nitra, the second Coventry? Nitra : Garamond, 2009. - 159 s., fotogr., lit., reg., res.

RICHTER, Karel: Dobývání domova : Osvobození Československa bez cenzury a legend (I. – II. část). – Praha : Ostrov, 2005. – 279 s., 303 s. : fotogr., pram. a lit., reg.

* * *

OTU, Petre: Die rumänische Armee in der Slowakei. Militärische Operationen und sozial-kulturelle Interferenzen mit der lokalen Bevölkerung. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. – Bratislava : Veda, 2007, s. 51-62 : mp., tabl.

ŠTEINER, Pavol: Liptovský Svätý Mikuláš – Pyrrhovo víťazstvo 1. čs. armádného zboru. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 38-56 : mp.

ZUPKO, Štefan: Bombardovanie Nových Zámkov 7. a 14. októbra 1944 a 14. marca 1945. In: Vojenská história. - Roč. 11, č. 4 (2007), s. 182-198.

* * *

BYSTRICKÝ, Jozef: Z histórie bojov pri oslobodzovaní Slovenska 1944/1945. 1. Karpat-sko-pražský smer. 2. Krutá daň – vyše 70 000 obetí. – In: Obrana. – Roč. 13, č. 4 – 5 (2005), s. 24-25, fotogr.

FERJENČÍK, Boris: Nacisti zodpovední za tragédiu 16. júna 1944. In: Bojovník. Dvoj-
týždenník antifasistov. - Roč. 52, č. 14 (2007), s. 6 [Bratislava]

MÁČE, Jan: Letecká válka nad Československom 1944-45, 2.-3. – In: Armády, technika,
militaria. – Roč. 3, č. 1 – 2 (2005), s. 64-67, 60-62, fotogr.

MASKALÍK, Alexej: Rumunské vojská pri oslobodzovaní Slovenska. In: Obrana. - Roč.
16, č. 5 (2008), s. 25 : fotogr.

PAULIAK, Ervín: SNR pri oslobodzovaní Slovenska 1.-5. In: Bojovník. Dvojtyždenník
antifasistov. - Roč. 50, č. 4 – 8 (2005), s. 6, fotogr.

PILEK, Štefan: Oslobodenie Zlatých Moraviec a okolia. In: Bojovník. Dvojtyždenník
antifasistov. - Roč. 50, č. 7 (2005), s. 8.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Obec Ivanka pri Dunaji a letecká vojna nad Slovenskom. In: Ivan-
ské noviny. - Roč. 17, č. 2 (2007), s. 15-16 : fotogr.

Protipartizánska činnosť a fašistické represálie na území Slovenska

HLAVINKA, Ján – SCHVARC, Michal: Masová vražda na poli Krtičná pri Brezne. Jeden
zo zločinov Einsatzkomanda 14 koncom roku 1944. In: Pamäť národa. Nacizmus a komu-
nizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 2 (2006), s. 84-88 : tabl.

MIČEV, Stanislav – UHRIN, Marián: Špeciálne protipartizánske jednotky na Slovensku.
In: Čaplovič, Miloslav – Stanová, Mária, eds.: Slovensko v dejinách 20. storočia : Kapitoly
k spoločenským a vojensko-politickým udalostiam. Vydané k 70. narodeninám PhDr. Mari-
ána Hronského, DrSc. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2010, s. 231-250.

SCHVARC, Michal: Masová exekúcia v Sklenom 21. septembra 1944 v širšom dejinnom
kontexte: In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 3, č. 3
(2007), s. 4-13.

* * *

Kalište – stretnutie generácií – 16. august 2008. Nezabúdame. / Zost.: Ľureková, Anna;
zodp. red.: Sečkář, Pavol. Banská Bystrica : Oblastný výbor SZPB, 2008. - 20 str. : fotogr.,
obr.

KOVÁČOVÁ, Viera: Svedectvo hrôz. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 51,
č. 18 (2006), s. 8 : fotogr. [Kalište]

LACKO, Martin: Nacistická poprava v Dubnici nad Váhom. In: Pamäť národa. Nacizmus
a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 1 (2009), s. 56-58.

PITKA, Karol: Protipovstalecká teroristická činnosť 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník
antifasistov. - Roč. 51, č. 3 - 4 (2006), s. 4 [Edelweiss, Ladislav Nižňanský]

Židovská a rómska problematika na Slovensku

ČORDÁŠOVÁ, Silvia: Pracovný zbor národnej obrany 1940 – 1945 : Inventár. – Trnava :
Vojenský historický archív, 2005. – 92 s.

ĎURICA, Milan S.: Jozef Tiso a Židia. Bratislava : Lúč, 2008, 133 s.

Fenomén holokaustu. Ideové korene, príčiny, priebeh a dôsledky. Zborník z medzinárodnej
vedecko-odbornej konferencie konanej dňa 27. – 28. marca 2008 pod záštitou podpredsedu
vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny / Red.:
Majkútová, Anna – Bratislava : Úrad vlády Slovenskej republiky, 2008. - 173 s.

Obsah: *Pitka, Karol*: Potrebujeme individuálnu a kolektívnu katarziu, s. 9-13; *Gbúrová, Marcela*: Ideové zdroje holokaustu, s. 14-21; *Hubenák, Ladislav*: Právne normy a ich praktický dosah v slovenskom štáte, s. 22-39; *Hlavinka, Ján*: Arizačný proces na Slovensku ako súčasť „riešenia židovskej otázky“, s. 40-53; *Hradská, Katarína*: Deportácie židov zo Slovenska, s. 54-64; *Tóth, Dezider*: Židia v protifašistickom odboji na Slovensku, s. 65-81; *Baka, Igor*: Postavenie Židov vo vzťahu k brannej moci na Slovensku v rokoch 1939 – 1941 (do vzniku VI. robotného práporu), s. 82-93; *Mičev, Stanislav*: Druhá vlna „riešenia židovskej otázky“ na Slovensku po okupácii nacistickým Nemeckom september 1944 – apríl 1945, s. 94-103; *Korčok, Martin*: Knižnica zachránených pamätí, s. 104-108; *Sniegoň, Tomáš*: Bol holokaust genocídou ich, alebo našou? s. 109-122; *Janas, Karol*: Utrpenie slovenských Rómov, s. 123-133; *Mešťan, Pavol*: Svetonázorové otázky antisemitizmu na Slovensku, s. 134-153; *Pitka, Karol*: Stanovisko odbojových zväzov k procesu s Dr. Jozefom Tisom a ďalšími politickými predstaviteľmi Slovenského štátu 1939 – 1945, s. 154-159; *Švanda, Petr*: Niekoľko poznámok k perzekúcii Židov na území Slovenska obsadenom Maďarskom v rokoch 1938 – 1945, s. 160-166; *Švanda, Petr*: Služba Židov a Rómov vo vojenských pracovných jednotkách slovenskej brannej moci v rokoch 1940 – 1943, s. 167-173.

HLAVINKA, Ján: Židovská komunita v okrese Medzilaborce v rokoch 1938 – 1945. Bratislava : Ústav pamäti národa vo Vydavateľstve Michala Vaška, 2007. - 281 s. : pram. a lit., reg., tabl., fotogr. príl.

HRADSKÁ, Katarína: Holokaust na Slovensku 8. : Ústredňa Židov (1940 – 1944). Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu – Nadácia Milana Šimečku, 2008. - 451 s. : príl., reg.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena, usp. a k vyd. přípr.: Po Židech Cigáni : Svědectví Romů ze Slovenska 1939 – 1945. I. díl (1939 – srpen 1944). – Praha : Triáda, 2005. – 898 s. : fotogr., 1 samost. příl.

KLAMKOVÁ, Hana: Přehledy bádání a historiografických diskusí : Holokaust slovenských Židov: interpretácie v slovenskej historiografii. In: Český časopis historický. – Roč. 104, č. 2 (2006), s. 364-374.

NIŽŇANSKÝ, Eduard, ed.: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ved. red.: Daniš, Miroslav – Bratislava : Stimul - Katedra všeobecných dejín FiF UK, 2007. - 275 s.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku 6. Deportácie v roku 1942. – Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu; Nadácia Milana Šimečku, 2005. – 645 s. : reg.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku 7. Vzťah slovenskej majority a židovskej minority (náčrt problému). – Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu; Nadácia Milana Šimečku; Katedra všeobecných dejín FF UK, 2005. – 119 s. : reg.

PAULOVICOVÁ, Nina – URMINSKÝ, Jozef: Židovská komunita v dejinách mesta Hlohovec (1938 – 1945) : Príbeh, ktorý prešiel tmou. Hlohovec : Občianske združenie Ex libris ad personam, 2009. - 293 s. : fotogr., zozn., lit., reg.

WETZLER, Alfréd: Čo Dante nevidel. So správou Wetzlera a Vrbu (prvý raz v slovenskom preklade). Dunajská Lužná – Bratislava : MilaniuM – JUDr. Pavel Zrínyi, 2009. - 326 s. : fotogr., dok., ISBN 978-80-89178-31-5

* * *

HALLON, Ľudovít: Úloha komerčných bánk v arizácii na Slovensku 1939 – 1945. In: Historický časopis. – Roč. 54, č. 4 (2006), s. 591-606.

HRADSKÁ, Katarína: Činnosť Ústredne Židov počas deportácií do koncentračných táborov. In: Petruf, Pavol a kol.: Slovensko a Československo v XX. storočí : Vybrané kapitoly z dejín vnútornej i zahraničnej politiky. K 70. narodeninám PhDr. Dagmar Čiernej-Lantayovej, DrSc. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typoset print, s.r.o., 2010, s. 141-143.

HRADSKÁ, Katarína: Revizionizmus holokaustu na Slovensku. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 174-183.

HLAVINKA, Ján: Vlaky nádeje : Prípado organizovanej záchrany pred deportáciami. – In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 2, č. 4 (2005), s. 16-25 : fotogr.

KAMENEC, Ivan: Keď strieľajú aj slová : Funkcia, metódy a ciele antisemitskej propagandy na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. – In: Storočie propagandy. Slovensko v osídľach ideológií. / Zost.: Bystrický, Valerián; Roguľová, Jaroslava. – Bratislava : AEPRESS, 2005, s. 103-114.

KARCOL, Marián: Rodina v záverečnej etape „konečného riešenia židovskej otázky“ na Slovensku. In: Forum historiae. Časopis pre históriu a príbuzné spoločenské vedy [online]. Rodina vo vojne.- Roč. 3, č. 1 (2009), 13 s., http://www.forumhistoriae.sk/FH1_2009/texty_1_2009/karcol.pdf

LÁNÍČEK, Jan: Intervence člena československé Státní rady v Londýně Arnošta Frische- ra na pomoc Židům v okupované Evropě v roce 1942. In: Emigrace. Sborník historických prací Centra pro československá exilová studia.- Olomouc : Centrum pro československá exilová studia pri Katedre historie FF Univerzity Palackého, 2006, s. 9-22.

LUŽICA, René: Vylúčenie Cigánov / Rómov v Slovenskej republike. – In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 1, č. 2 (2005), s. 6-12 : fotogr.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – MŇAHONČÁKOVÁ, Jana: Vymedzenie pojmu Žid na Slo- vensku a v Chorvátsku – pokus o porovnanie. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 107-130.

PEKÁR, Martin: Výber dokumentov k rómskej otázke na východnom Slovensku v rokoch 1942 – 1945. In: Annales Historici Presovienses 6 / Zost.: Pekár, Martin; Derfiňák, Patrik – Prešov : Universum pre Inštitút histórie FF PU, 2006, s. 309-331.

SOKOLOVÁ, Milena: Postoj evanjelickej a.v. cirkvi k riešeniu židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 131-144.

VRZGULOVÁ, Monika: Každodenný život židovských väzňov v nacistických kon- centračných táboroch. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 89-104.

* * *

BERNÁTH, Viliam: Cirkev a holokaust na Slovensku. In: Bojovník. Dvojtyždenník anti- fašistov. - Roč. 50, č. 6 (2005), s. 8, fotogr.

Fenomén holokaustu – ideové korene, príčiny, priebeh a dôsledky : Materiály z medziná- rodnej metodicko-odbornej konferencie, konanej v dňoch 27. – 28. marca 2008 v Trenčíne. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifášistov. - Roč. 53, č. 10 (2008), osobitná príl., 16 s.

HLAVINKA, Ján – NIŽŇANSKÝ, Eduard: Posledné dejstvo tragédie : Druhá vlna de- portácií Židov zo Slovenska v rokoch 1944 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoloč- ností. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 64-70 : fotogr.

HRADSKÁ, Katarína: Príbeh „elegantného vraha“. Pôsobenie nemeckého poradcu pri slovenskej vláde. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti*. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 59-63 : fotogr.

KLAMKOVÁ, Hana: Edícia Holokaust na Slovensku (The Holocaust in Slovakia Edition) : Přehledy bádání a historiografických studií. In: *Český časopis historický*. - Roč. 106, č. 1 (2008), s. 137-142.

MORDEL, Štefan: Holokaust a Slovensko. In: *Historická revue*. - Roč. 19, č. 5 (2008), s. 46-51 : fotogr.

MRÁZIKOVÁ, Veronika: Holokaust v Trenčianskych Tepliciach. In: *Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov*. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 10.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku a nacistické Nemecko. Obete deportácií a politická zodpovednosť. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti*. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 50-58 : fotogr.

Internácie čs. vojakov a občanov v ZSSR

FRIEDL, Jiří: Internace československých vojáků v SSSR 1939 – 1941. In: *Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií*. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 157-200.

FRIEDL, Jiří: Internace Východní skupiny československé armády v SSSR ve světle sovětských dokumentů. In: *Slovanský přehled*. - Roč. 93, č. 1 (2007), s. 87-120

FRIEDL, Jiří: Prejavy perzekuce během internace Východní skupiny čs. armády. In: *Výzkum perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*. / Ed.: Borák, Mečislav – Opava : Slezské zemské muzeum, 2007, s. 75-89.

KOKOŠKA, Stanislav: Činnost orgánů UPVI NKVD na československém území v letech 1944 – 1945. In: *Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií*. - Opava : Slezské zemské muzeum - Slezská univerzita, 2007, s. 325-356.

KOKOŠKA, Stanislav: Zpráva poručíka Františka Jandy o Čechoslovácích žijících na území Sovětského svazu. In: *Slezský sborník*. - Roč. 105, č. 3 (2007), s. 216-222.

VALIŠ, Zdeněk: Čechoslováci v táborech a věznicích NKVD za druhé světové války (1940 - 1944) : Výběr dokumentů z fondů Vojenského ústředního archivu a Archivu Ministerstva vnitra ČR. In: *Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií*. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 201-324.

Biografie, politické a vojnové profily, spomienky

BOB, Jozef: Generáli : Životné príbehy slovenských generálov Milana Rastislava Štefánika, Ferdinanda Čatloša, Jána Goliana, Rudolfa Viesta, Antona Pulanicha, Augustína Malára, Štefana Jurecha a Viliama Žingora / Zodp. red.: Krébesová, Juliana. Martin : Matica slovenská, 2009. - 185 s. : obr.

ČAPLOVIČ, Miloslav – STANOVÁ, Mária, eds.: Štefan Jurech (1898 – 1945) : Zborník príspevkov z odborného seminára k 110. výročiu narodenia generála Štefana Jurecha usku-

točneného dňa 24. júna 2008 v priestoroch Veliteľstva pozemných síl OS SR v Trenčíne. Bratislava – Trenčín : Vojenský historický ústav – Veliteľstvo pozemných síl OS SR, 2008. - 151 s. : fotogr.

Obsah: *Čaplovič, Miloslav*: Štefan Jurech v službách čs. brannej moci 1918 – 1939, s. 12-25; *Šumichrast, Peter*: Štefan Jurech v slovenskej armáde 1939 – 1944, s. 26-30; *Bystrický, Jozef*: Štefan Jurech na východnom fronte (september 1942 – september 1943), s. 31-59; *Švanda, Petr*: Osud generála Štefana Jurecha po 29. auguste 1944, s. 60-68; *Purdek, Imrich*: Odkaz generála Štefana Jurecha v národných a vojenských tradíciách Ozbrojených síl Slovenskej republiky, s. 69-80; obr. príl., archívne dokumenty, obr. dokumentácia z pietneho aktu a seminára.

DEJMEK, Jindřich: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část druhá: Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935 – 1948). Praha : Karolinum, 2008, 790 s.

Dr. Jozef Tiso : Kňaz a prezident / Zost.: Májek, Stanislav. Bratislava : Stanislav Májek, 2008. - 90 s. : fotogr.

ĎURICA, Milan S.: Jozef Tiso 1887 – 1947. Životopisný profil. Bratislava : Lúč, 2006, 592 s.

Generál Golian a jeho doba. Materiály z odborného seminára k 100. výročiu narodenia Jána Goliana, Banská Bystrica 31. 10. 2006 : Zborník Múzea Slovenského národného povstania

Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2008. - 283 s. : fotogr., pers. bibliogr.

Obsah: *Mičev, Stanislav*: Niekoľko poznámok k stratégii rozvoja Múzea SNP, s. 9-16; *Čaplovič, Miloslav*: Ján Golian v československej brannej moci 1925 – 1938, s. 19-23; *Cséfalvay, František*: Ján Golian v slovenskej armáde v rokoch 1939 – 1943, s. 25-35; *Stanislav, Ján*: Ján Golian a Vojenské ústredie, s. 37-58; *Bystrický, Jozef*: Golian a vojenský plán povstania, s. 61-81; *Gajdoš, Milan*: Na čele povstaleckej armády proti nemeckým okupačným vojskám, s. 83-97; *Babušíková, Tatiana*: Ján Golian vo fondoch a zbierkach Archívu Múzea SNP, s. 99-130; *Baranová, Daniela*: Generál Ján Golian v trojrozmerných zbierkach Múzea SNP, s. 133-147; *Uhrin, Marián*: Nemecké pozemné jednotky v boji proti povstaleckej armáde, s. 149-155; *Pažur, Štefan*: Organizácia a dislokácia Východoslovenskej armády. Technický zbor a dopĺňovanie početného stavu, s. 159-214; *Garaiová, Michaela*: Ján Golian (1906 – 1945). Personálna bibliografia, s. 119-283.

HEISER, František: Štefan Kaščák – jeden z hrdinov Veľkej vlasteneckej vojny. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007. - 50 s. : fotogr.

HLAVINKA, Ján – KAMENEC, Ivan: Spory o biskupa Vojtaššáka : Politické a spoločenské aktivity Jána Vojtaššáka v rokoch 1938 – 1945 / Ed.: Vrzgulová, Monika. Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu – Nadácia Milana Šimečku, 2008. - 63 s. : fotogr., reg., lit.

HRABICA, Pavel – HRABICA, Zdeněk: Zapomenutý generál Karel Klapálek / Odp. red.: Koloc, Tomáš – Praha : Mladá fronta, 2006. - 334 s. : fotogr., reg., pram. a lit.

LÁNÍK, Jaroslav, ved. red.: Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. – Praha : VHÚ Praha – VHÚ Bratislava, 2005. - 348 s.

LETZ, Róbert – MATULA, Pavol, eds.: Dokumenty k procesu s Viliamom Žingorom a spol. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 280 s. : pram. a lit., fotogr.

- MEDVECKÝ, Matej:** Spravodajské eso slovenského štátu. Kauza Imrich Sucký. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007. - 239 s. : pram. a lit., reg., fotogr. príl.
- PETRÁŠ, Jozef – NĚMČEKOVÁ, Daniela – MICHALIČKA, Ivan:** Bojovali za slobodu vlasti : Účastníci protifašistického odboja Trnavského kraja. Trnava : Trnavský samosprávny kraj – Západoslovenské múzeum v Trnave, 2008. - 46 s. : fotogr., pram. a lit.
- RJABIK, Michal:** Československí a slovenskí veteráni 2. svetovej vojny v službe, pri oslavách i pri družbe. B.m. : vl. nákl., 2010. - 71 s. fotogr.
- RJABIK, Michal:** Ostal som živý. Spomienky jedného z priamych účastníkov na udalosti druhej svetovej vojny. B.m. : b.v., 2009. - 128 s. : fotogr.
- SACHER, Vilém:** Na počátku stála smrt. Praha : Naše vojsko, 2009. - 209 s. : fotogr.
- SEDLÁČEK, Tomáš – PLACHÝ, Jiří:** Vydržet! Paměti generála Tomáše Sedláčka / Odp. red.: Kašáková, Eva. Praha : Ministerstvo obrany ČR - AVIS, 2008. - 190 s. : fotogr.
- STEHLÍK, Eduard:** Muži s lipovou ratolestí. Praha : Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a unformační centrum MO, 2009. - 91 s. : fotogr.
- ŠTAIGL, Jan a kol.:** Generáli – slovenská vojenská generalita 1918 – 2009. Bratislava : Magnet Press Slovakia v spolupráci s Vojenským historickým ústavom, 2009. - 223 s. : fotogr., reg.
- TAKÁČ, Ladislav:** Za slnkom slobody. Na správnej strane barikády. [Banská Bystrica] : Polygrafia Gutenberg, 2008. - 144 s. : fotogr. [A. Korda, E. Korda]
- VRBA, Rudolf:** Utekl jsem z Osvětimi / Z angl. přel.: Hrdličková, Iva; Pěkný, Tomáš; odp. red.: Daniček, Jiří – Praha : Sefer, 2007. - 437 s.

* * *

- BOROVÍČKA, Michael:** Mučedník (Jozef Tiso). In: Borovička, Michael: Kolaboranti 1939 - 1945 / Odp. red.: Plzák, Allan. Praha - Litomyšl : Paseka, 2007, s. 222-269.
- FREMAL, Karol:** Ladislav Novomeský v slovenskom hnutí odporu v rokoch druhej svetovej vojny. In: Laco Novomeský – kultúrny politik, politik v kultúre. – Bratislava : Ústav politických vied SAV, 2006, s. 40-55.
- HANZLÍK, František:** Generál Heliodor Píka. Tragický osud vlastence. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 72-80 : fotogr.
- HAVALDA, Pavol:** Spomienky na stretnutia s Jozefom Trojanom I. / Redakčne priprav.: Spišiak, Martin. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 145-165 : fotogr.
- HRUBOŇ, Anton:** Gardistická kariéra a povojnové osudy Jozefa Nemsilu. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton.- Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 124-133.
- HRUBOŇ, Anton:** Náčrt politickej činnosti Alexandra Macha od októbra 1938 do júla 1940. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 14-37 : fotogr.
- HUPKO, Daniel:** Denník príslušníka Domobrany Vendelína Krajčoviča (22. marca – 5. mája 1945). In: Historické rozhľady IV. / Zost.: Lacko, Martin; Duchoň, Michal; Varšo, Ivan. Bratislava : Vyd. Michala Vaška, 2008, s. 177-216 : dok., fotogr.
- CHORVÁT, Peter:** Generál Branislav Manica (1894 – 1980). – In: Vojenská história. – Roč. 9, č. 3 (2005), s. 82-98.
- JAŠEK, Peter:** Generál Jozef Turanec. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 4, č. 1 (2008), s. 4-22 : fotogr.

KATREBOVÁ-BLEHOVÁ, Beáta: Karol Sidor a americkí Slováci v kontexte americko-slovenských vzťahov (1938 – 1953). In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 82-98.

LACKO, Martin: Rozhovor s Františkom Matovičom (1920, Ompitál), bývalým zbrojárrom 13. letky. In: Historické rozhľady IV. / Zost. Lacko, Martin – Duchoň, Michal – Varšo, Ivan. Bratislava : Vyd. Michala Vaška, 2008, s. 217-234.

LETZ, Róbert: Vojenský vikár slovenskej armády biskup Michal Buzalka a jeho vzťah k Sovietskemu zväzu a bolševizmu (1940 – 1945). In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie soviétizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 71-92.

RAJLICH, Jiří: Nadporučík letectva Jiří Král : Zakladateľ a prvý veliteľ čs. vojenskej jednotky v Poľsku. In: Historie a vojenství. – Roč. 55, č. 1 (2006), s. 74-90 : fotogr.

ŠMIHULA, Daniel: Zabudnutý osud poručíka duchovnej služby Michala Výšného. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 125-140 : fotogr.

* * *

ADÁMI, Ján: Spomienky na por. Jána Ušiaka. Prvý veliteľ Prvej čs. partizánskej brigády J. Žižku, 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 17 - 18 (2007), s. 4 : fotogr.

Anabáza čs. divízie vo Francúzsku : Zo spomienok gen. Ing. A. Petráka. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 10.

BACHRATÝ, Miroslav – LACKO, Martin: Denník slovenského dôstojníka z nacistickej internácie (august – október 1944) : I. časť. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 2 (2009), s. 48-63 : fotogr.

BAKA, Igor: Generál justičnej služby JUDr. Ivan Trebichavský. In: Obrana. - Roč. 16, č. 9 (2008), s. 29 : fotogr.

BAKA, Igor: Generálmajor in memoriam Jozef Marko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 2 (2009), s. 29 : fotogr.

BARIČ, Miro: Takmer zabudnuté slovenské eso. – In: Národná obroda, 7. 5. 2005, príl. Víkend, s. 5, fotogr. [13. letka, J. Režňák]

BARTOŠ, Štefan: Ladislav Sára. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 2 (2009), s. 4.

BARTOŠ, Štefan: Spomienky na generála A. Faglica. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 7 (2008), s. 4 : fotogr.

BIELIK, Oskar: A. Weinhold, statočný vojak Povstania. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 4 (2008), s. 4.

BIELIK, Oskar: Namiesto uznania – poníženie a väzenie. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 13 (2007), s. 4 [Jozef Tlach, Michal Širica].

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálmajor Emil Perko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 9 (2009), s. 29 : fotogr.

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálmajor Vojtech Gejza Danielovič. In: Obrana. - Roč. 17, č. 1 (2009), s. 29 : fotogr.

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálporučík in memoriam Július Nosko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 7 (2009), s. 29 : fotogr.

CSÉFALVAY, František: Generál Golian (1906 – 1945). In: Obrana. - Roč. 16, č. 4 (2007), s. 29 : fotogr.

- CSÉFALVAY, František:** Generál II. triedy Jozef Turanec. In: Obrana. - Roč. 15, č. 9 (2007), s. 29.
- CSÉFALVAY, František:** Generál Viliam Ján Lichner. In: Obrana. - Roč. 16, č. 11 (2008), s. 29 : fotogr.
- CSÉFALVAY, František:** Jozef Gabčík – muž, ktorý sa postavil Heydrichovi. In: Historická revue. - Roč. 18, č. 4 (2007), s. 19-23 : fotogr.
- CSÉFALVAY, František:** Martýr boja za slobodu. In: Obrana. - Roč. 15, č. 5 (2007), s. 29 : fotogr. [Rudolf Viest].
- CSÉFALVAY, František:** Štefan Jurech (1898 – 1945). In: Obrana. - Roč. 15, č. 11 (2007), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Brigádny generál Branislav Vladimír Manica. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Brigádny generál in memoriam Karol Peknik. In: Obrana. - Roč. 16, č. 7 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Brigádny generál Jozef Martin Kristín. In: Obrana. - Roč. 17, č. 6 (2009), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Brigádny generál Pavol Ján Kuna. In: Obrana. - Roč. 17, č. 8 (2009), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Divízny generál Ján Imro. In: Obrana. - Roč. 16, č. 4 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Divízny generál Mikuláš Markus. In: Obrana. - Roč. 16, č. 3 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generál justičnej služby JUDr. Samuel Karol Korbel. In: Obrana. - Roč. 16, č. 12 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generál I. triedy Ferdinand Čatloš. In: Obrana. - Roč. 15, č. 6 (2007), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generál II. triedy Augustín Malár. In: Obrana. - Roč. 15, č. 10 (2007), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generálmajor in memoriam Alexander Korda. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 3, č. 1 (2007), s. 78-82 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generálmajor in memoriam Ján Černek. In: Obrana. - Roč. 16, č. 5 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Mikuláš Ferjenčík (1904 – 1988). In: Obrana. - Roč. 16, č. 1 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Na čele Rýchlej divízie : Generál II. triedy Augustín Malár. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 88-90 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Plukovník Štefan Čáni. In: Obrana. - Roč. 18, č. 3 (2010), s. 27 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Veliteľ slovenskej armády : Generál I. triedy Ferdinand Čatloš. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 86-88 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Zborový generál Michal Širica (1894 – 1970). In: Obrana. - Roč. 16, č. 2 (2008), s. 29 : fotogr.
- ČERNÁK, Tomáš:** Z kancelárie do Povstania alebo Husákova cesta ilegalitou. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 140-143 : fotogr.
- ČOKINOVÁ, Veronika:** Spomienka na druhú svetovú vojnu (alebo vojna očami vojnového dieťaťa). In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 16 (2008), s. 3.

- DOBIÁŠ, Rudolf, sprac.:** Spomienky generála Antona Petráka. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 9 (2005), s. 13.
- DOBIÁŠ, Rudolf:** Strelec Pavol Pukančík. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 5 (2005), s. 7, fotogr.
- DRAGÚŇ, Stanislav:** Izidor Koso – vplyvný muž prvej Slovenskej republiky. In: Historická revue. – Roč. 17, č. 9-10 (2006), s. 50-52 : fotogr.
- FARKAŠOVÁ, Michaela:** V pekle Mauthausenu: In: Obrana. - Roč. 16, č. 7 (2008), s. 33 : fotogr. [Oto Wágner]
- FRANO, Vladimír:** Partizánsky veliteľ Ján Ušiak. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 25 (2008), s. 4.
- GAJDOŠ, Milan:** Generál Július Nosko In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 12 (2007), s. 4 : fotogr.
- GAJDOŠ, Milan:** Generál, na ktorého sa zabúda. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 13 (2005), s. [Emil Perko]
- GAJDOŠ, Milan:** Ich smrť je dodnes neobjasnená. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 4 (2005), s. 6. [R. Viest, J. Golian]
- GAJDOŠ, Milan:** Ján Lichner, politik a odbojár. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 4 (2006), s. 8
- GAJDOŠ, Milan:** Jedinečnosť gen. J. Goliana v našich dejinách 1. – 12. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. Roč. 51, č. 4 – 15 (2006), s. 10, 4, 10, 10, 4, 4, 10, 10, 4, 4, 10, 10 : fotogr.
- GAJDOŠ, Milan:** Kňaz, obeť fašizmu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 16 (2007), s. 4 [Ludovít Veselý]
- GAJDOŠ, Milan:** Mirko Vesel. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 18 (2006), s. 10.
- HRADSKÁ, Katarína:** Príbeh odvážnej ženy. – In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 23 (2005), s. 10 : fotogr. [G. Fleischmannová]
- KAMENEC, Ivan:** Nechcený hrdina, 1.-2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 50, č. 2 – 3 (2005), s. 10, 7, fotogr. [odboj protifašistický židovský, A. Wetzler, W. Rosenberg]
- KROPILÁK, Eugen:** Osobnosť SNP – prof. Dr. Ing. Miloš Marko. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 23 (2006), s. 10.
- Kto bol genpor. Ing. Ján Lux? (-Burg-)** In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 6.
- Kto bol plukovník Ján Černek /Š. P./** In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 12 (2007), s. 8 : fotogr.
- MAJER, Petr:** Kapitán v. v. Leo Klas – veterán druhej svetovej vojny. In: Vojenské rozhledy. – Roč. 15 /47/, č. 2 (2006), s. 190-191 : fotogr. [čs. 11. peší prápor-východný]
- MAJER, Petr:** Odešiel válečný hrdina generálmajor v. v. Ing. Antonín Petrák. In: Vojenské rozhledy. - Roč. 18 /50/, č. 2 (2009), s. 158-161.
- MAREK, Vladimír:** Slovenský Píka : Generálmajor in memoriam Alexander Korda zemrel v komunistickom väzení ve věku jednapadesáti let. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 19, č. 6 (2008), s. 40-41 : fotogr.
- MASKALÍK, Alexej:** Anton Pulanich (1884 – 1962). In: Obrana. - Roč. 15, č. 8 (2007), s. 29 : fotogr.

- MASKALÍK, Alex:** Brigádny generál Anton Rašla (1911 – 2007). In: Obrana. - Roč. 17, č. 12 (2009), s. 29 : fotogr.
- MASKALÍK, Alexej:** Generál I. triedy Alexander Čunderlík. In: Obrana. - Roč. 15, č. 7 (2007), s. 28 : fotogr.
- MASKALÍK, Alex:** Generálmajor Ján Paškan. In: Obrana. - Roč. 17, č. 5 (2009), s. 29 : fotogr.
- MASKALÍK, Alexej:** Generálmajor v.v. Vojtech Kováč (1900 – 1983). In: Obrana. - Roč. 16, č. 10 (2008), s. 29 : obr.
- MEŠKO, Marek:** Brigádny generál (generálmajor in memoriam) František Milan Borský (1899 – 1986). In: Obrana. - Roč. 16, č. 8 (2008), s. 29 : fotogr.
- MIKUNDA, Vladimír:** Generál Karol Schwarz, predseda HOSk vojakov zahraničných a spojeneckých armád, v tomto roku oslavujúci 90. narodeniny. In: Ročenka odbojárov 2011. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2010, s. 65-66 : fotogr.
- MIKUNDA, Vladimír:** Otto Wagner, predseda HOSk väzňov nacistických zajateckých a koncentračných táborov. In: Ročenka odbojárov 2011. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2010, s. 71-72 : fotogr.
- MILDEOVÁ, Zuzana:** Povstalec s dušou poeta. In: Obrana. – Roč. 14, č. 12 (2006), s. 34-35 : fotogr. [Imrich Gibala]
- NAĐOVIČ, Svetozár:** Hrdina z „parabrigády“. In: Obrana. – Roč. 14, č. 5 (2006), s. 37 [Viktor Naď]
- NAĐOVIČ, Svetozár:** Padol prvý. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 8 (2006), s. 6 : fotogr. [Viktor Naď, 2. čs. spd brigáda]
- Najvyššie** ocenenia R. Vrbovi a A. Wetzlerovi. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 3 (2007), s. 2.
- NOVÁK, Martin:** Z Iwodžimy do Arlingtonu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 86-89 : fotogr. [Michal Strank]
- NOVÁKOVÁ, Zuzana E.:** Z denníka posledného rušňovodiča „Hurbana“, 1-2. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 8 - 9 (2007), s. 8, 3.
- PAULIAK, Ervín:** Starý vojak neumiera, iba odchádza... In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 26 (2006), s. 8 : fotogr. [Egyd Pepich]
- PAULIAK, Ervín:** Vojenský odboj a dilema generála Jána Goliana. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 12 - 14 (2009), s. 4.
- PETRO, Milan – BARTOŠ, Štefan:** Horehronský bojovník npor. Michal Petro. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 17 (2009), s. 4.
- PILEK, Štefan:** Žena – hrdinka v protifašistickom odboji. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 51, č. 13 (2006), s. 4 : fotogr. [1. čs. part. brigáda M. R. Štefánika, Elena Kučerová]
- PIVKOVÁ, Ľubica:** Kto bol dr. Ing. Ondrej Kožuch. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 26 (2007), s. 6.
- RAGAČOVÁ, Júlia:** Archívy a archívne fondy o Slovensku v rokoch 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 99-112.
- RIEČAN, Jozef:** Kpt. Ján Nálepka zachránil 14 bieloruských dedín. In: Bojovník. Dvojtýždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 11 (2008), s. 4.
- SEMANCO, Emil:** Slávny seržant z jarabskej matriky : Michal Strenk velil hliadke, kto-

rú zváčnili na najväčšom vojenskom pomníku. In: Verejná správa. - Roč. 61, č. 10 (2006), s. 26-27 : fotogr.

SCHMIDT, Igor: Karol Šmidke : Predseda SSP (Sväz slovenských partizánov), neskôr predseda SLUB (Sväz ľudových protifašistických bojovníkov). In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 20 – 21 (2009), s. 8, 3 : fotogr.

SLIACAN, Ján: Slovenský generál žije v USA. Bratia Skalinovci z Gemera – aktívni účastníci boja proti nacizmu a fašizmu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 51, č. 26 (2006), s. 2.

SLÍŽ, Vlado: Frontová odyssea I. Komárnického. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 62, č. 22 (2007), s. 6 : fotogr.

STEHLÍK, Eduard: Antonín Petrák (1912 – 2009). In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 138-139 : fotogr.

STEHLÍK, Milan: Železný kapitán. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 50, č. 20 (2005), s. 6 : fotogr. [J. J. Stanek]

ŠKOREC, Ján: Prežil som peklo Stutthofu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 53, č. 8 (2008), s. 5 : fotogr.

ŠRAMKO, Ľudovít: Povstalecký letec spomína. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 53, č. 19 (2008), s. 5 : fotogr.

ŠTEFKO, Ladislav: Spomíname na rodáka. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 53, č. 15 (2008), s. 10 : fotogr. [Michal Pridala].

ŠUMICHRASŤ, Peter: Generálmajor Mirko Cyril Vesel. In: Obrana. - Roč. 17, č. 10 (2009), s. 29 : fotogr.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Generálpukovník Ján Ambruš. In: Obrana. - Roč. 16, č. 6 (2008), s. 31 : fotogr.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Mikuláš Grofčík (1917 – 2009). In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 135-137 : fotogr.

ŠVANDA, Petr: Posledný pobočník. In: Obrana. - Roč. 17, č. 10 (2009), s. 38 : fotogr. [Ľudovít Gríger, Štefan Jurech]

ŠVANDA, Petr: Posledný pobočník spomína. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 53, č. 3 (2008), s. 6 : fotogr. [Ľudovít Gríger, Štefan Jurech]

ŠVANDA, Petr: Storočnica generála. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 53, č. 5 (2008), s. 2 : fotogr. [Koloman Skalina]

ŠVANDA, Petr: Žil a zomrel v službách národu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 52, č. 8 (2007), s. 5 : fotogr. [Štefan Jurech].

ŠVEC, Tomáš: Pracovný tábor – SNP – koncentrák. In: Obrana. - Roč. 15, č. 9 (2007), s. 30 : fotogr. [Oto Wágner].

ŠVEC, Tomáš: Spomienky na SNP. In: Obrana. - Roč. 16, č. 8 (2008), s. 18 : fotogr. [Vladimír Švárný Vladimír]

ŠVEC, Tomáš: Spomienky povstalcu. – In: Obrana. – Roč. 13, č. 4 (2005), s. 19, fotogr. [J. Knapp].

ŠVEC, Tomáš: Z Krymu po Kežmarok. In: Obrana. - Roč. 15, č. 5 (2007), s. 34 : fotogr. [2. čs. spd brigáda, J. Halan].

Tak sme začínali : Zo spomienok Ladislava Kalinu na činnosť Pohronsko-liptovského partizánskeho oddielu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 2 (2009), s. 8.

VITKO, Pavol: Odišiel Mikuláš Grofčík, veterán čs. perutí RAF. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 19 (2009), s. 3 : fotogr.

- VITKO, Pavol:** Spomína letec z Bytče : Odišiel som tam, kde som cítil, že sa môžem uplatniť. In: Letectví + kosmonautika. - Roč. 85, č. 6 (2009), s. 86-87 : fotogr. [Ivan Schwarz]
- VITKO, Pavol:** Tobruk: česť a poníženie. In: Obrana. - Roč. 16, č. 8 (2008), s. 22-23 : fotogr. [Aladár Bočkay]
- VITKO, Pavol:** Väzenie pre víťaza vojny. In: Obrana. - Roč. 14, č. 4 (2006), s. 34-36 : fotogr. [Antonín Petrák]
- VITKO, Pavol:** Vo Veľkej Británii zomrel plk. P. Bock. In: Bojovník. Dvojtyždenník anti-fašistov. - Roč. 51, č. 15 (2006), s. 11 : fotogr.
- VITKO, Pavol:** Východniar v Tichomorí. - In: Obrana. - Roč. 13, č. 4 (2005), s. 18-19 : fotogr. [J. Karch, emigrant]
- VNUK, František:** Posledné mesiace života dr. Jozefa Tisu. In: Život. Miesiecník spoločno-kulturalny. Č. 5 - 6 (2007), s. 24-25.
- VRBIČAN, Daniel:** Útrapy vojnového veterána. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 52, č. 16 (2007), s. 10 : fotogr. [Adam Vrbičan].
- ZAVACKÁ, Marína:** Informačná služba a naši hrdinovia. Slovenskí krajanovia v americkej armáde. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 7, č. 4 (2007), s. 13-15 : fotogr.
- ZEMKO, Milan:** Kolaboranti a odbojári : Rôzne postoje i osudy poslancov snemu. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 81-85 : fotogr.
- ŽIAK, Jozef:** 15-ročný partizán. In: ATM – Armády, technika, militaria. - Roč. 39, č. 5 (2008), s. 91 : fotogr. [Paul A. Strassmann]
- ŽIAK, Jozef:** V Amerike zomrel slovenský generál. In: ATM. - Roč. 41, č. 11 (2009), s. 91 : fotogr. [Koloman Skalina]
- ŽIAK, Jozef:** Zomrel najstarší generál. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 30 : fotogr. [Koloman Skalina]

Monografie, zborníky, štúdie, články a ďalšie práce presahujúce obdobie rokov 1939 – 1945

- ANDRÁŠ, Matej – SEGEŠ, Dušan a kol:** Susedstvo v čase prelomových zmien : Vybrané aspekty československo-poľských vzťahov v rokoch 1943 – 1948. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Prodama, 2009. - 126 s. : lit., reg.
- Obsah: *Segeš, Dušan:* „Derniéra“ diplomatických vzťahov medzi československou a poľskou exilovou vládou, s. 11-28; *Michálek, Slavomír:* Pozícia Československa v strednej Európe na konci druhej svetovej vojny a tesne po nej, s. 29-42; *Cséfalvay, František:* Partizánske hnutie na slovenskej strane slovensko-poľského pohraničia v roku 1944, s. 43-52; *Andráš, Matej:* Československo-poľské vzťahy v rokoch 1945 - 1948, s. 53-72; *Štaigl, Jan:* Bezpečnostná situácia v pohraničných oblastiach Oravy a Spiša v období 1945 – 1947, s. 73-101.
- AUSKY, Stanislav A.:** Dobrovolníci a druhá svetová válka. Ustašovci, vlasovci, banderovci. legionári, židovské legie. 2. dopl. vyd. B.m. : Nakl. Petrklíč, 2007. - 280 s. : fotogr., mp., príl.
- Avia B-534 Czechoslovakian fighter 1933-45 :** CMK Photo Hobby Manual #1001 / Autor textu a fotogr.: Kudlička, Bohumil, aut. modelu: Huryta, Pavel, fotogr. modelu: Broji, Petr Praha : Czech Master's Kits, 2006. - 95 s. : fotogr., nákr., 2-list. príl. v češtine
- BURIAN, Michal – RÝC, Jiří:** Historie spojovacího vojska / Odp. red.: Kašáková, Eva - Praha : Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2007. - 248 s. : fotogr., gr., pram.

BYSTRICKÝ, Jozef – ČAPLOVIČ, Miloslav – PURDEK, Imrich – ŠTAIGL, Jan: Ozbrojené sily Slovenskej republiky. História a súčasnosť 1918 – 2005 : The armed forces of the Slovak republic. Past and present 1918 – 2005. – Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2005. – 206 s. : fotogr., pram. a lit.

BYSTRICKÝ, Jozef – ČAPLOVIČ, Miloslav – PURDEK, Imrich – ŠTAIGL, Jan: Ozbrojené sily Slovenskej republiky : História a súčasnosť. 90 rokov: 1918 – 2008 : The armed forces of the Slovak republic : Past and present. 90 years: 1918 – 2008. 2. dopl. vyd. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2008. - 238 s. : fotogr., pram. a lit.

ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar: Tradícia a dejiny : Vybrané otázky zo slovensko-maďarských a slovensko-ruských vzťahov (1934 – 1949) / Z odp. red.: Jaksicsová, Vlasta. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typoset Print, spol. s.r.o., 2009. - 270 s. : reg.

GREGOR, Ján: Spomienky a úvahy breznianskych delostrelcov : Zborník k sedemdesiatemu výročiu vzniku vojenskej posádky. Banská Bystrica : Dali-BB, b. r. - 94 s. : fotogr.

DiNARDO, Richard L.: Nerovní spojenci : Nemecko a jeho evropští spojenci od koalície ke zhroutilí / Z angl. přel.: Fidler, Jiří – Brno : Jota military, 2006. – 391 s. : pram. a lit.

KRAJČOVIČ, Milan: Medzinárodné súvislosti slovenskej otázky 1927 / 1936 – 1940 /1944 : Maďarské dokumenty v porovnaní s dokumentmi v Bonne, Bukurešti, Viedni a Prahe. Bratislava : Slovak Academic Press, 2008. - 439 s.

KRIČFALUŠI, Michal – RICHTER, Karel: Účtování s časem II. Zač jsme bojovali. – Praha : Společnost Rusínů a přátel Podkarpatské Rusi, 2005. – 321 s.

LIŠKUTÍN, Miroslav A.: Vzpomínky jednoho letce. 2. dopl. vyd. Praha : Toužimský & Moravec, 2010. - 191 s. : fotogr., ISBN 978-80-7264-110-9

MAJERIKOVÁ, Milica, zost.: Nepokojná hranica. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Slovensko-poľské vzťahy v rokoch 1937 – 1947“ uskutočnenej 3. októbra 2009 v Spišskej Belej v spolupráci so Spišským dejepisným spolkom, Spolkom Slovákov v Poľsku a Ústavom pamäti národa. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2010, 256 s.

MACH, Alexander: Z ďalekých ciest / Ved. red.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2008. - 368 s. : fotogr., reg.

MAREK, Vladimír: Hedvábný hrot. Československé, české a slovenské speciální, průzkumné a výsadkové jednotky. Praha : Naše vojsko, 2006. – 223 s. : fotogr.

Německé menšiny v právních normách 1938 – 1948. Československo ve srovnání s vybranými evropskými zeměmi / K vyd. přípr.: Pešek, Jiří; Tůma, Oldřich; Kittel, Manfred; Möller, Horst - Praha : Doplněk - Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, 601 s.

PEJČOCH, Ivo: Tanky Praga : Historie obrněných vozidel ČKD 1918 – 1956. Cheb : Svět křídél, 2007. - 303 s. : fotogr., nákr.

SEGEŠ, Vladimír a kol.: Slovensko. Vojenská kronika / Autori: Segeš, Vladimír; Dangl, Vojtech; Čaplovič, Miloslav; Baka, Igor; Cséfalvay, František; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; Maskalík, Alexej; Purdek, Imrich; zodp. red.: Stanová, Mária. Bratislava : Perfekt – Vojenský historický ústav, 2007. - 200 s. : fotogr., obr., tabl., reg.

SEGEŠ, Vladimír a kol.: Slovakia. Military Chronicle / Authors: Baka, Igor; Cséfalvay, František; Čaplovič, Miloslav; Dangl, Vojtech; Maskalík, Alexej; Purdek, Imrich; Segeš, Vladimír; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; transl.: Adamkovičová, Martina; Ondruš, Lubomír; Věpyová, Silvia; zodp. red.: Stanová, Mária. Bratislava : Perfekt, 2009. - 202 s., fotogr., index, lit.

SYRUČEK, Milan: Banderovci – hrdinové, nebo bandité? Praha : Pražská vyd. společnost – Nakl. Epoque, 2008. - 153 s. : fotogr.

ŠVRLO, Peter: Slovenskí vojenský výsadbári 1939 – 2004. Venované tým, ktorí prešli rehoľou vojenského výsadbára / Red.: Begala, Ján – Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2005. – 168 s. : fotogr., reg., lit.

TISO, Jozef: Prejavy a články (1944 – 1947). Eds.: Fabricius, Miroslav; Hradská, Katarína. Bratislava : Pro Historia – Historický ústav SAV, 2010. – 249 s. : reg., ISBN 978-80-970060-8-2

VRZGULOVÁ, Monika – RICHTEROVÁ, Daniela, eds.: Holokaust ako historický a morálny problém v minulosti a v súčasnosti. Súčasný stav výskumu : Holocaust as a Historical and Moral Problem of the Past and the Present. Current Stage of Research : Zborník príspevkov z konferencie. Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu – Úrad vlády SR, 2008. – 463 s.

ZAVADIL, Radomír: Obrněný automobil OA vz. 30 : Armoured Car Mo. 30 / Překl.: Mikolášik, Ondrej; kresby a výkresy: Janeček, Roman – Nevojice : Jakab, 2005. – 88 s. : fotogr., nákrasy

ZAVADIL, Radomír: Vojenské automobily Tatra v letech 1918 až 1945 : Tatra Military Vehicles from 1918 to 1945 : Osobní automobily : Cars and Passenger Vehicles. Nevojice : Jakab, 2007. – 80 s. : fotogr., tabl.

ZAVADIL, Radomír: Vojenské automobily Tatra v letech 1918 až 1945 : Tatra Military Vehicles from 1918 to 1945 : Nákladní a speciální automobily : Trucks and Special Vehicles / Přel. do angl.: Leckie, Ina. Nevojice : Jiří Jakab, 2008. – 80 S. : fotogr., nákr.

* * *

ČAPLOVIČ, Miloslav – BAKA, Igor: Slovakia in Alliances in the First Half of the 20th Century. In: Studia historica Slovenica. Časopis za humanistične in družboslovne študije Humanities and Social Studies Review 9, št. 1. – Maribor : Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačica, 2009, s. 147-169 : fotogr.

ČIERNALANTAYOVÁ, Dagmar: Slovanské predstavy a politické variácie vo vzťahoch Slovákov k Moskve (1934 – 1949). In: Historický časopis. – Roč. 56, č. 1 (2008), s. 93-123.

GONA, Miloslav: Nálezy ručných granátov z obdobia 2. svetovej vojny na území Slovenska. In: Moderné dejiny Slovenska I. Zborník odborných príspevkov k histórii Slovenska v rokoch 1918 – 1945. Banská Bystrica : Historia nostra, 2008, s. 86-100 : obr.

IZSÁK, Lajos: Benešove dekréty, bezprávie a vysídlenie Maďarov z južného Slovenska 1944 – 1949. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 4, č. 2 (2008), s. 27-35 : fotogr.

KAMENEC, Ivan: Predstavy Hlinkovej slovenskej ľudovej strany o budúcom zahraničnopolitickom postavení Slovenska. In: Hledání jistoty v bouřlivých časech. Češi, Slováci, Němci a mezinárodní systém v první polovině 20. století / Eds.: Beneš, Zdeněk; Kováč, Dušan; Lemberg, Hans. – Ústí nad Labem : Albis International, 2006, s. 257-270.

KLABJAN, Borut: Taliansko a Slovensko vo vojne. Vplyv talianskeho fašizmu na Slovensku pred druhou svetovou vojnou a počas nej. In: Historický časopis. – Roč. 54, č. 3 (2006), s. 451-470.

KOPECKÝ, Peter: K slovensko/československo-rumunským vzťahom 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 11-21.

MEŠKO, Marek – CSÉFALVAY, František – ŠTAIGL, Jan: Slovakia's Military Identity in the Twentieth Century. In: End of Empires. Challenges to Security and Statehood in

Flux. Papers from the 9th Annual Conference of the Euro-Atlantic Conflict Studies Working Group Bucharest, 26-28 May 2009. Ed.: Raugh, Harold E. Bucharest : Military Publishing House, 2010, s. 121-139.

MICHÁLEK, Slavomír: Vzťahy Československa a USA ku koncu druhej svetovej vojny a krátko po nej. In: Němeček, Jan a kol.: Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech XX. století. Hledání východisek.- Praha : Historický ústav AV ČR, 2010, s. 161-174.

PEŠEK, Jiří – TŮMA, Oldřich: Právní normy let 1938 – 1948 týkající se Němců v Československu a ostatní Evropě. In: Soudobé dějiny. – Roč. 13, č. 3-4 (2006), s. 431-460.

PRŮCHA, Václav: Včlenění českých zemí a Slovenska do nacistického velkoprostorového hospodářství. In: Němeček, Jan a kol.: Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech XX. století. Hledání východisek. Praha : Historický ústav AV ČR, 2010, s. 359-373.

PUSCAS, Vasile: Romania and Slovakia 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. - Bratislava : Veda, 2007, s. 23-32.

SCHVARC, Michal: Evakuácia nemeckého obyvateľstva z územia Slovenskej republiky v rokoch 1944 – 1945. In: Historický zborník 15, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. – Bratislava : Matica slovenská, 2005, s. 76-93.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Nemecké vojnové hroby na území Slovenska, 1. časť. In: Vojenská história.- Roč. 14, č. 3 (2010), s. 88-108.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Nemecké vojnové hroby na území Slovenska, 2. časť. In: Vojenská história.- Roč. 14, č. 4 (2010), s. 80-95.

TULKISOVÁ, Jana: Príspevok nacistickej armádnej psychológie k otázke mentality slovenského národa. In: Acta historica Posonensia XIII. Historické štúdie / Eds.: Daniš, Miroslav – Valachovič, Pavol.- Bratislava : Stimul, 2010, s. 254-268.

ZUPKO, Štefan: Krátky pohľad do histórie výroby pechotnej munície na Slovensku. In: Vojenská história. - Roč. 12, č. 4 (2008), s. 87-93.

* * *

LACKO, Martin: Utrpenie Slovákov a Rusínov v Maďarskej kráľovskej armáde 1938 – 1945. In: Kultúra. – Roč. 8, č. 16 (2006), s. 10-11.

LANG, Pavel: Nebudou nikdy zapomenutí : V Buzuluku byly slavnostně odhaleny památníky 99 čs. vojákům, kteří zde padli nebo zemřeli v průběhu 1. a 2. světové války. In: A-report. - Roč. 24, č. (2007), s. 8-9 : fotogr.

LUNGU, Corneliu Mihail: Main archival fonds of the National Historical Central Archives that contain information on Slovak-Romanian relations (1944 – 1950). In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 95-98.

ŠVANDA, Petr: Frontové Vianoce vo fotografii. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 53, č. 26 (2008), s. 3 : fotogr.

ANOTÁCIE, GLOSY

DOUGHERTY, Martin J. *VÁLEČNÍCI STAROVĚKU. 3000 PŘ. N. L. – 500 N. L.* Preložil Zdeněk Hurník. Praha : Naše vojsko, 2011, 224 s. ISBN 978-80-206-1215-1.

Knižný trh o starovekých vojenských dejinách rozširuje preklad publikácie od vojenského historika M. Doughertyho, ktorý sa našim čitateľom uviedol v roku 2010 prácou *Tanky. Od 1. svetovej války do súčasnosti* (vyšlo vo vydavateľstve Brána). Predmetom jeho záujmu sa najnovšie stalo vojenstvo starovekých civilizácií.

Kniha zachytáva pomerne široké časové obdobie (3500 rokov) a „operuje“ na obrovskom geografickom priestore. Výklad sa člení na päť blokov a prináša prehľad celkového vývoja jednotlivých zložiek starovekých vojsk (pechota, jazda, loďstvo), prostriedkov na obliehanie, techniky a záležitostí, ktoré sa týkali velenia a riadenia starovekých armád.

Jednotlivé kapitoly sú usporiadané chronologicky a každá prináša základný prehľad o vojenstve jednej zo starovekých civilizácií. Prvá a druhá kapitola sa venuje oblasti Blízkeho východu (Mezopotámia, Egypt a Palestína), tretia a štvrtá antickému Grécku a Rímu. Výklad uzatvára piata kapitola, ktorá sa zameriava na tzv. barbarské kráľovstvá, ktoré vznikali na pôde Západorímskej ríše po jej zániku v roku 476 po Kr. (Ostrogóti, Vandali, Frankovia a pod.).

Autor sa snaží v práci osvetliť zmeny v taktickom umení i technologickom vybavení skúmaných starovekých armád a sleduje ich v kontexte vzostupu a pádu ich civilizácií. Súčasť výkladu tvoria podrobnejšie opisy približne 30 významných vojenských stretnutí doplnené schémami rozmiestnenia bojových jednotiek a ich presunmi.

Okrem samotného odborného textu obsahuje práca zoznam literatúry a všeobecný register, ktorý čitateľom poskytuje komfort pri orientácii v texte. V zozname literatúry sú uvedené iba anglické publikácie vrátane prekladov antických autorov (spolu 65 záznamov). Domnievame sa, že autor si mohol dať námahu a rozdeliť tento zoznam prehľadnejším spôsobom na pramene a sekundárnu literatúru. Rovnako prekladateľ mohol do neho zaradiť existujúce české preklady z uvedenej produkcie (napr. E. Gibbon, D. B. Campbell alebo antickí autori).

Už na prvý pohľad je zrejmé, že preklad textu prešiel iba jazykovou, a nie odbornou korektúrou. Keďže prekladateľ používa pojmy, ktoré starovek nepoznal (napr. generál či guvernér – s. 105, 107, 110, 128 a pod.), usudzujeme, že v oblasti starovekých vojenských dejín prejavuje značné nedostatky. Okrem iného sa chyby objavujú pri prepise starovekých mien a geografických názvov (napr. ostrogótsky kráľ Teodorik, správne Theodorich – s. 191; perzský kráľ Darius, správne Dáreios – s. 105; v Malej Ázii tečie rieka Gránikos, a nie Gránikus – s. 130; miesto veľkej bitky z roku 378 po Kr. má základný tvar Adrianopolis alebo Adrianopol, a nie Adrianopole – s. 195) alebo pri ich skloňovaní (napr. Scipia namiesto Scipiona – s. 153; Nera namiesto Nerona – s. 178; L. A. Pauluse, správne L. A. Paula – s. 156). Priam komicky vyznieva informácia, že latinské slovo „punic“ znamenalo „obyvateľ Kartága“ (s. 148). Latinčina takéto slovo nikdy nepoznala a evidentne ide o anglické slovíčko. V latinskom jazyku sa obyvateľ Kartága označoval ako *Poenus* (mn. č. *Poeni*). Chyby nachádzame i pri základnej chronológii dejín (napr. bitka pri Teutoburskom lese sa neodohrala roku 9 pred Kr., cisár Augustus nezomrel v roku 14 pred Kr. alebo rímski vojaci nepochovali ostatky legionárov, ktorí padli v Teutoburskom lese v rokoch 15–16 pred Kr.! – s. 177) a latinskej terminológii (napr. neskoroantické jed-

notky so stálou posádkou v určitej oblasti, najčastejšie na hraniciach ríše, sa neoznačovali *limetani*, ale *limitanei* – s. 187).

Kvalitou českého prekladu teda publikácia vôbec nevyčníka, no čím rozhodne zaujme, je jej pozoruhodná názornosť. Viac ako 200 čiernobielych i farebných fotografií, perokresieb a máp znázorňujúcich zbrane, výstroj, bojové techniky, vojenskú organizáciu a významné bitky starovekého sveta dopĺňa prezentovanú materiú. Pre čitateľa sú atraktívne i poučné zároveň.

Úroveň poskytovaných vedomostí je v porovnaní s prekladom publikácie síce oveľa lepšia, no i v tomto smere čitateľ niekedy narazí na zavádzajúce informácie, napr. označenie Kartága za grécku kolóniu! (s. 104.) Na záver nám tak zostáva len konštatovať, že uvedené nedostatky podstatne znižujú výpovednú hodnotu knihy a zároveň znehodnocujú jej nákladné vydanie.

T. Klokner

HORVÁTH, Jakub. *POSLEDNÁ VOJNA RAKÚSKO-UHORSKEJ MONARCHIE : RAKÚSKO-UHORSKÁ ARMÁDA V ROKOCH 1914 – 1918.* Banská Bystrica : Jakub Horváth, 2008, 215 s.

Akoby symbolicky, presne 90 rokov od skončenia prvej svetovej vojny, sa na slovenskom knižnom trhu koncom roka 2008 objavila publikácia venujúca sa vojnovému obdobiu rokov 1914 – 1918 so zameraním na Rakúsko-uhorskú monarchiu a jej vojenskú účasť a pôsobnosť počas trvania tohto svetového konfliktu. Snahou autora, ako to na úvodných stranách píše, bolo poskytnúť „pohľad z druhej strany“, čiže hlavne poukázať na bojové nasadenie vojakov, ktorí bojovali za monarchiu po celý čas až do jej posledných dní, a zostali tak verní do úplného konca. Stručne, jasne a výstižne – to sú tri hlavné piliere, na ktorých autor

postavil architektúru svojej práce, a ktorou chce zaujať hlavne širokú verejnosť, aby sa téma prvej svetovej vojny celkom nevytratila z povedomia ľudí.

Zámerom publikácie je podať stručný a zrozumiteľný opis priebehu pozemných bojov, ktorých sa rakúsko-uhorská armáda počas prvej svetovej vojny zúčastnila. Absentuje tu teda nasadenie vojenského letectva a vojenského námorníctva monarchie. Z dôvodu „šetrenia miesta“ tiež autor vypustil poznámkový aparát pod čiarou, no kde-tu sa odvolanie na použitú literatúru predsa len objavuje. Autor v podstate vychádza z prác rakúskej a českej vojenskej historiografie doplnenej o najnovšie prírastky k danej téme z pera britských a ruských historikov. Dielo obsahuje minimum fotografického materiálu, no veľmi prínosné sú predovšetkým početné schematické mapy, ktoré čitateľa rýchlo a presne zorientujú v pohyboch vojenských jednotiek bojujúcich strán.

Práca je rozčlenená na tri nerovnomerné časti (resp. kapitoly), pričom prvá časť predstavuje dovedna 36 strán, druhá nosná časť 145 strán a tretia časť 21 strán. V prvej časti autor v krátkosti predstavuje Rakúsko-Uhorsko ako mocnárstvo mnohých národov, popisuje štruktúru ozbrojených síl a princíp branného systému. Predstavuje tiež dôstojnícky zbor monarchie, vojnové plány a plány zásobovania a presunov armády. Malá časť je tiež venovaná pevnostným opevneniam a vojenskému spravodajstvu. Kapitola je zakončená vypuknutím vojny v dôsledku sarajevského atentátu, ktorý bol vyvrcholením napätých politických vzťahov medzi Srbským kráľovstvom a Rakúsko-Uhorskom.

Druhá kapitola – gro celej publikácie, pojednáva o vojenských operáciách Rakúsko-uhorskej monarchie na srbskom, ruskom, talianskom a rumunskom fronte v chronologickom slede tak, ako sa vyvíjala medzinárodnopolitická a vojenská situácia v období

rokov 1914 – 1918. V rámci kapitoly je tiež spomenuté nasadenie rakúsko-uhorských pancierových vlakov a boje v Korutánskych Alpách. Keďže armáda Rakúsko-uhorskej monarchie mala mnohonárodnostné zloženie, autor sa vždy s istým dôrazom pristaňuje pri bojovom nasadení plukov alebo zborov, ktoré boli z väčšej časti tvorené Slovákmi. Záver rozsiahlej druhej kapitoly tvorí zhodnotenie bojového nasadenia c. a k. armády počas celého obdobia prvej svetovej vojny. Na pár stranách tiež autor podáva stručný prehľad hospodárskeho vývoja monarchie v rokoch 1914 – 1918. Kapitola končí opisom života vojnových zajatcov, ktorí sa dostali do rakúsko-uhorských zajateckých táborov.

Posledná, tretia kapitola je už len akýmsi appendixom celej publikácie; autor sa tu predovšetkým zameriava na technické parametre výstroja a výzbroje rakúsko-uhorskej armády, popis pechotných a delostreleckých zbraní, a tiež uniforiem využívaných v rokoch 1914 – 1918. Práve v tejto kapitole dosť značne absentuje fotografický materiál, čo je na škodu. Posledné strany vyplňa zoznam použitej a odporúčanej literatúry.

Autorovi sa v tejto vydarenej kompilácii doplnenej o vlastný výskum podarilo v stručnosti a v hlavných bodoch obsiahnuť nasadenie a bojové pôsobenie Rakúsko-uhorskej monarchie na frontoch prvej svetovej vojny. I keď bez letectva a vojenského námorníctva, publikácia má k téme „Veľkej vojny“ čo-to povedať. Môže byť dobrou pomôckou pre študentov alebo pre laického čitateľa, ktorý sa chce rýchlo a vecne zorientovať v danej téme.

J. Kallo

MATERIAŁY Z KONFERENCJI NAUKOWEJ *ZNAKI PAMIĘCI*. Zost. M. Dziedziak, Gorlice : Stowarzyszenie Aktywnej Ochrony Cmentarzy z I. Wojny światowej

w Galicji „Crux Galiciae“, 2008, 91 s., ISBN978-83-7631-010-7.

V roku 2007 poľské občianske združenie Crux Galiciae – Stowarzyszenie Aktywnej Ochrony Cmentarzy z I. Wojny światowej w Galicji po prvýkrát organizovalo vedeckú konferenciu zameranú na problematiku udalostí prvej svetovej vojny, no najmä na vojnové cintoríny z tohto obdobia v Poľsku. Konferencia niesla názov *Znaki pamięci* a uskutočnila sa 27. októbra 2007 v poľskom meste Gorlice. Na konferencii odznelo šesť referátov, ktoré sa stali základom pre zborník, ktorý bol vydaný v priebehu nasledujúceho roka. Zborník *Materiały z konferencji naukowej Znaki Pamięci* obsahuje dovedna šesť kvalitných štúdií.

Problematike vojakov židovského vierovyznania počas prvej svetovej vojny sa v príspevku venuje Miroslava Łopata. Zameriava sa najmä na otázku pochovávaní týchto vojakov na vojnových cintorínoch. Svoju pozornosť tiež upriamuje na zmapovanie symboliky, ktorá sa používala pri označovaní hrobov padlých vojakov židovského vierovyznania. Pre slovenského čitateľa je určite zaujímavý príspevok Macieja Dziedziaka. Ten objasňuje činnosť slovenského architekta Dušana Jurkoviča pri budovaní komplexu vojnových cintorínov v Haliči. Jadrom štúdie je však analýza nerealizovaných návrhov tohto architekta. Mnohé z navrhnutých prvkov obnovy vojnových cintorínov, ktoré neboli zrealizované, môžu byť inšpiráciou pri obnove vojnových cintorínov na Slovensku.

Mladý historik Kamil Ruszała skúma vyobrazenie západohaličských vojnových cintorínov na pohľadniciach vydaných Oddelením vojenskej pohrebnej služby. Na niekoľkých stranách autor porovnáva vyobrazenie na pohľadniciach s plánmi výstavby vojnových cintorínov a realizovanou skutočnosťou. Otázke používanej symboliky na vojnových cintorínoch z prvej svetovej vojny sa venuje Agnieszka Prtridge. Skúma napríklad vplyv

antickej či egyptskej symboliky na tvorbu architektov, ktorí projektovali výstavbu vojnových cintorínov v Haliči. Problematike umiestnenia vojnových cintorínov v krajine sa venuje dvojica autorov Marcin Brataniec a Urszula Forczek-Brataniec. Ich štúdia *Cintoríny z prvej svetovej vojny – pomník roztrúsený v reliéfe krajiny* vysvetľuje, akým spôsobom boli umiestňované vojnové cintoríny v krajine. Na praktických príkladoch autori demonštrujú, ako cielene bola vyberaná poloha vojnových cintorínov – za účelom vybudovania veľkého „monumentu v krajine“.

Vojnovému cintorínu č. 202 v Tarnove sa v príspevku venuje autor Robert Kozłowski. Na niekoľkých stranách sumarizuje históriu vzniku tohto cintorína a dáva informáciu o obetiach pochovaných na tomto cintoríne. Venuje sa tiež súčasnému stavu tohto cintorína.

Podujatie *Znaki pamięci* a následné vydanie zborníka z tohto podujatia, je dôkazom toho, že nielen profesionálna historická inštitúcia dokáže usporiadať odbornú konferenciu na vysokej úrovni. Združenie *Crux Galiciae* aj v nasledujúcich rokoch pokračovalo v tradícii usporadúvania konferencií, výsledkom čoho je dnes už päť zborníkov príspevkov z týchto konferencií.

M. Drobnák

MATERIAŁY Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI *ZNAKI PAMIĘCI II - ŚLADAMI I. WOJNY ŚWIATOWEJ*. Zost. M. Łopata, Gorlice : Stowarzyszenie Aktywnej Ochrony Cmentarzy z I. Wojny światowej w Galicji „Crux Galiciae“, 2009, 103 s. ISBN 978-83-7631-083-1.

Poľské občianske združenie *Crux Galiciae* – Stowarzyszenie Aktywnej Ochrony Cmentarzy z I. Wojny światowej w Galicji sa už niekoľko rokov venuje problematike starostlivosti o cintoríny z prvej svetovej

vojny nachádzajúce sa v Haliči. V roku 2007 spomínané občianske združenie zorganizovalo prvýkrát vedeckú konferenciu *Znaki pamięci*. Výstupom z tejto konferencie bol zborník pod názvom *Materiały z konferencji naukowej Znaki Pamięci*. Keďže prvý ročník konferencie sa tešil veľkej pozornosti laickej aj odbornej verejnosti, občianske združenie *Crux Galiciae* aj v roku 2008 pristúpilo k organizovaniu v poradí druhého ročníka konferencie. Výstupom z druhého ročníka konferencie *Znaki pamięci II – śladami I wojny światowej* je zborník príspevkov *Materiały z międzynarodowej konferencji Znaki pamięci II – śladami I wojny światowej*.

Zborník obsahuje dovedna šesť odborných štúdií poľských a slovenských autorov. Príspevky v zborníku sa venujú problematike udalostí prvej svetovej vojny a vojnovým cintorínom z tohto obdobia.

Prvá štúdia od autora Piotra Ormana sa venuje vojnovým cintorínom a pohrebiskám z prvej svetovej vojny na území Krakowsko-Częstochowskej vrchoviny. Autor prináša prehľad vojenskohistorických pamiatok na vybranom území, ktoré sú zviazané s prvou svetovou vojnou. Ďalším príspevkom je štúdia od Kamila Ruszała zameraná na problematiku cintorínov z prvej svetovej vojny v meste Jasło. Autor najprv stručne analyzuje doterajší výskum problematiky vojnových cintorínov v meste. Následne sa venuje tvorbe, ale najmä projektom vojnových cintorínov architekta Johanna Jägera, ktorý v tomto meste projektoval vojnové cintoríny. Jadrom štúdie sú tri profily vojnových cintorínov v Jasle, ktoré sú označované ako vojnový cintorín číslo 22, 23 a 24. Súčasťou štúdie je tiež menný zoznam padlých vojakov, ktorý sa zachoval vo farskej matrike mesta Jasło.

Vojnové cintoríny z prvej svetovej vojny na severovýchodnom Slovensku s dôrazom na okres Medzilaborce. Tak znie názov štúdie od Radoslava Turika. Autor v štúdií

upozorňuje na genézu vzniku vojnových cintorínov na území severovýchodného Slovenska. Súčasťou štúdie je krátke zhrnutie počtu vojnových cintorínov v jednotlivých okresoch dnešného severovýchodu Slovenskej republiky. Osobitú pozornosť však autor venuje vojnovým cintorínom nachádzajúcich sa v okrese Medzilaborce. Druhou z dvojice štúdií od slovenských autorov je odborná štúdia Martina Drobňáka. Zameraná je na bojové operácie prvej svetovej vojny od jesene 1914 do jari 1915 na území Slovenska. Táto štúdia, na rozdiel od prvých troch, sa nevenuje problematike vojnových cintorínov, ale vojenským operáciám prvej svetovej vojny. V tomto prípade vojenským operáciám prebiehajúcim na území dnešného Slovenska od novembra 1914 do mája 1915. Podobne aj zvyšné dve štúdie poľských autorov sa venujú problematike vojenských operácií. Sławomir Błazewicz sa vo svojej práci zameral na opis bojov o mesto Gorlice dňa 2. mája 1915. Paweł Kukurowski vo svojom v príspevku opisuje účasť bavorskej 11. pešej divízie v bojoch na území Nízkych Beskýd v roku 1915. Autor v štúdií veľmi prehľadne načrtol štruktúru divízie a následne sa zameral na opis bojovej činnosti divízie v oblasti Nízkych Beskýd od 26. apríla do 7. mája 1915.

Okrem odborných štúdií je súčasťou zborníka obrázková príloha s archívnymi fotografiami z výstavy, ktorá bola súčasťou medzinárodnej odbornej konferencie *Znaki pamieci II*.

M. Drobňák

PEJČOCH, Ivo. *FAŠISMUS V ČESKÝCH ZEMÍCH 1922 – 1945. FAŠISTICKÉ A NACIONÁLNE-SOCIALISTICKÉ STRANY A HNUTÍ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ.* Praha : Nakladatelství Academia, 508 s., ISBN 978-80-200-1919-6.

Kniha sa zaoberá históriou krajných pravicových subjektov v Čechách, na Morave a v Sliezsku od začiatku dvadsiaty rokov

až po koniec druhej svetovej vojny. Úvodná časť opisuje vznik fašizmu v Taliansku a nacionálneho socializmu (nacizmu) v Nemecku. Ďalších 44 kapitol sa zaoberá jednotlivými, často obskúrnymi politickými stranami, hnutiami, frakciami, formáciami, ktoré sa hlásia k týmto ideológiám a ktoré pôsobili počas Prvej československej republiky a Protektorátu Čechy a Morava. Ovládalo ich zúrivé národovectvo, antisemitizmus a židobolševizmus. História týchto subjektov je usporiadaná podľa postupnosti. Autor podrobne rozoberá nielen vplyvné zoskupenia, ako sú Vlajka, Národná obec fašistická, ale najmä Kuratórium. Veľký priestor je venovaný „Židenickému puču“ – jedinému pokusu extrémistov o násilný štátny prevrat počas demokratického Československa (viedol ho npor. v zálohe Ladislav Kobsinek z Národnej obce fašistické v noci 22. januára 1933 na Židenické kasárne v Brne), pogromu v Příbrami, bitke v Dušnej ulici a teroristickým aktivitám Vlajky. Útvary pôsobiace v rokoch Protektorátu, väčšinou kolaborovali s okupačným nacistickým režimom, a publikácia sa zameriava aj na tento nevšedný jav. V opise jednotlivých strán či hnutí sú uvedené aj osudy ich markantných predstaviteľov. Cenné sú aj dobové prehlásenia a manifesty. Kniha je encyklopédiou spolkov a strán. Medzi špecifiká českého fašizmu patrí krajný konzervativizmus; k jeho stúpencom patrili najmä stredné vrstvy, niektorí legionári a armádni dôstojníci, ale aj katolícki intelektuáli a univerzitní profesori, robotnícka a roľnícka trieda. Snažili sa vytvoriť ozbrojené jednotky (učili sa hlavne poradové cvičenia) a ich akcie končili fiaskom. Najnebezpečnejší boli kolaboranti počas protektorátu, nemali silných vodcov a väčšina spoločnosti ich odmietala. Záver oboznamuje čitateľa s povojnovým vyrovnaním sa národa s kolaboráciou, a to formou retribúcií na pôde Národného súdu a mimoriadnych ľudových súdov.

Kniha obsahuje heslovito usporiadané údaje o 43 fašistických organizáciách: Národné hnutie, Červenobílí, Českoslovenští fašisté, Národní obec fašistická, Vlajka, Bílé bratrstvo – Slovanská jednota, Vlastenecká akce, Klub slovanských arijců, Fašistický akční komitét, Český národní výbor, Národní tábor fašistický, Fašistické Svatoplukovy gardy, Nacionální hnutí, České árijské hnutí, Čeští fašisté – Arijská stráž, Strana českých fašistů, Národopisná Morava, Moravská nacionální sociální strana, Národní akční komitét, Protižidovská liga, Český studijní ústav pro řešení židovského problému a otázky rasové, Arijská společnost v Čechách i na Moravě, Arijský ochranný svaz, Český svaz válečníků, Exekutiva bývalých vojáků, Svatoplukovy národní gardy, Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana, Národní socialistická garda slovanských aktivistů, Arijská pracovní fronta, Svaz arijských mlynařů, Arijská fronta, Národní arijská kulturní jednota, Kamarádský akční výbor, Česká sociální strana dělnická, Česká národně sociální strana dělnická, Česká autonomní strana dělnická, Českomoravská pracovní fronta, Mladá generace, Svaz arijských slovanských autorů, Českomoravská obec fašistická, Marginální fašistická hnutí na Moravě (Fašistická skupina při Národním souručenství na Moravě, Národní obec fašistická – Dělnický syndikát při Národním souručenství, Česká arijská fronta, Hlavní vedení protektorátních fašistů), Veřejná osvětová služba, Kuratorium pro výchovu mládeže (ZZ oddíly, Dobrovolnická Svatováclavská rota), Česká liga proti bolševizmu.

Príloha obsahuje *Zoznam českých kolaborantských organizácií, Sústavu obvodov verejnej osvetovej služby, Básne českého fašizmu a nacizmu, Odsúdených účastníkov Židenického puču, Pochodové pluky Svatoplukových gárd, Zoznam príslušníkov Dobrovoľníckej Svatováclavskej roty a Letáky s programom Mlčochovej Národne*

socialistickej českej roľníckej a robotníckej strany. Na konci knihy je 20 strán poznámok, nasledujú Skratky, Pramene, Literatúra a Register mien.

L. Jančo

MAHR, Jan. *VZPOMÍNKY NA NEZNÁMÉ LETCE : HAVÁRIE SPOJENECKÝCH LETADEL NA MORAVĚ A VE SLEZSKU V OBDOBÍ 2. SVĚTOVÉ VÁLKY.* Kovářská : Miroslav : vlastným nákladom autora vydalo Muzeum letecké bitvy nad Krušnohořim 11. 9. 1944 v Kovářské, 2011, 480 s., ISBN 978-80-90-30-30-65.

Po mnohoročnom výskume, ktorého začiatok spadá do druhej polovice 80. rokov, vydal Jan Mahr – známy moravský aero-archeológ začiatkom leta 2011 rozsiahlu knižnú publikáciu venujúcu sa zostreleným a zhavarovaným spojeneckým lietadlám na Morave a v Sliezsku v období druhej svetovej vojny. Kniha tematicky i obsahovo voľne nadväzuje na dielo slovenských spisovateľov Petra Kaššáka a Mariána Hrodegha z roku 2007, a tak po spracovaní témy zhavarovaných bombardérov z územia Slovenska vyšla po štyroch rokoch publikácia venujúca sa v rámci bývalého Československa územiám Moravy a Sliezska.

Autor po rozsiahlom archívnom výskume v Čechách, Nemecku, Veľkej Británii a Spojených štátoch skonfrontoval predmetné zistenia s výpoveďami pamätníkov, samotných aktérov alebo rodinných pozostalých po letcoch. Dobovú situáciu tiež vykresľujú správy o haváriách z kroník obcí, pri ktorých dané lietadlá spadli alebo núdzovo pristáli. V spojitosti s výsledkami aero-archeológie pri vyzdvihovaní trosiek za pomoci detektorov a ťažkej techniky tak vzniklo veľmi príťažlivé dielo, ktoré má k téme leteckej vojny nad českými krajinami v období druhej svetovej vojny v mnohom čo povedať.

Publikácia je rozčlenená na 17 kapitol s početnými podkapitolami, ktoré v chronologickom slede opisujú dovedna 42 leteckých havárií v časovom rozmedzí od 30. júna 1944 do 16. apríla 1945, keď prebiehali britské a americké bombardovacie nálety na nemecké rafinérie syntetických palív a olejov na území Sliezska v Nemeckej ríši. Samotné kapitoly sú vlastne jednotlivé nálety spojencov zoradené podľa dátumov, pričom v podkapitolách autor dôkladne opisuje a približuje okolnosti havárií, ako aj jednotlivé zhavarované stroje a ich posádku. Pomyselnú os celého diela tvoria v podstate štyri veľké udalosti z roku 1944, a to spojenecké nálety zo dňa 7. júla – havária štyroch lietadiel, 22. augusta – havária šiestich lietadiel, 29. augusta – havária siedmich lietadiel a 17. decembra – havária až desiatich lietadiel. Okrem týchto „veľkých havárií“ sú prítomné už od začiatku čiastkové havárie jednotlivých strojov, ako aj núdzové pristátia s následným zajatím letcov.

V úvodnej časti autor približuje historické pozadie náletov, ktorým predchádzalo vylodenie na Sicílii a obsadenie južnej časti Talianska americkou armádou na jeseň 1943. Sleduje tiež reorganizáciu leteckých síl a aktiváciu novej leteckej 15. armády, ktorá oficiálne začala existovať 1. novembra 1943. Po krátkom oboznámení s veliteľmi a strojovým vybavením bojových skupín 15. americkej leteckej armády autor opisuje aj britskú 205. skupinu RAF, nakoľko práve tieto dve bojové zoskupenia stratili nad územím Moravy a Sliezska najviac zo svojich lietadiel. Čitateľ je tiež oboznámený s hlavnými strategickými plánmi a cieľmi, pričom spojenci najprv chceli útočiť len na ponorkové základne a letecký priemysel, no nakoniec sa ich hlavným cieľom stala dopravná infraštruktúra a petrochemický priemysel. Autor sa následne venuje jednotlivým rafinériám s dôrazom na české a poľské Sliezska, no neopomína, že cesta sem viedla práve vzdušným priestorom Moravy

a západného Slovenska. V závere úvodnej časti sa nachádza resumé všetkých bombardovacích náletov 15. americkej leteckej armády, všeobecné straty spolu – na ľuďoch i na strojovom parku, a tiež číselný prehľad bojových skupín i technické čísla jednotlivých lietadiel. Úvod končí chronologickým prehľadom všetkých doteraz známych leteckých havárií a núdzových pristátí na území Moravy a Sliezska.

Po úvodnej časti, ktorá tvorí akési „intro“ do danej problematiky, nasleduje na 394 stranách v rozsahu sedemnástich kapitol hlavný obsah diela, ktorý tvoria jednotlivé havárie usporiadané v chronologickom slede. Každá kapitola obsahuje najprv všeobecné informácie o sile útočníkov, ako aj obrancov. Autor tiež v skratke približuje plánované ciele útokov a sumarizuje celkové straty, sleduje bojové skupiny bombardovacích lietadiel od ich vzletu, sformovaní sa do bojových skupín, ceste na cieľ až po vzdušné boje, ktoré zviadli nemeckí stíhači so sprievodnými americkými lietadlami. Jednotlivé havárie tvoria už viac do hĺbky idúce podkapitoly. Tu autor opäť – s dôrazom na jednotlivé stroje, ešte raz sleduje ich vzlet, cestu, zostrel a osudy posádok po pristátí na zem (nezriedka to boli bitky, verejné lynčovanie, ba i smrť zastrelením pre týchto „gangstrov z Chicaga,“ ako ich volali hlavne v nemecky hovoriacich enklávach Sliezska). Ak boli straty na životoch, sú tu spomenuté i povojnové exhumácie. Príbehy zhavarovaných lietadiel sú doplnené spomienkami hlavných aktérov v rozsiahlych citáciách alebo svedectvami z dobových dokumentov. Autor si tiež všíma povojnový život preživších letcov. Každá podkapitola prináša fotografie posádky, lietadla a reprodukcie dobových dokumentov, ale okrem toho aj fotografie pomníkov s pamätnými nápismi, ktoré vznikli dodatočne na miestach, kde sa havárie stali. Na záver niektorých podkapitol autor príznačne zapracoval aj výsledky aero-archeologických

výskumov doplnené o zaujímavé fotografie z výskumných prác, ako aj fotodokumentáciu nájdeného materiálu – rôznych skorodovaných častí lietadiel, palubnej výstroje a výzbroje.

Kapitoly v samej podstate nie sú vôbec uzavreté; autor kde-tu prekračuje české hranice a opisuje havárie zdanlivo nesúvisiace s Moravou a Sliezsikom. Jednak ide o havárie na Slovensku, v Poľsku, ale aj v Maďarsku, Južoslávii a v Rakúsku. Jadro publikácie končí tabuľkovým zoznamom mŕtvych, zajatých, ukrytých a navrátiť sa letcov americkej a britskej armády, ktorých stroje havarovali na Morave a v Sliezske. Taktiež sa spomínajú dodnes neobjasnené pády lietadiel, no tie iba v úplnej stručnosti.

V závere autor cielene naznačuje, že výskum k danej téme nateraz vôbec nie je uzavretý a ani ukončený, a je mnoho v tejto veci ešte čo objavovať a upresňovať. Jednoznačne badať, že spojenie archívneho výskumu s leteckou archeológiou bude len prínosné. Okrem spojeneckých lietadiel zhavarovali totiž na území Moravy a Sliezska aj lietadlá ruské v približnom počte 90 exemplárov, a tiež lietadlá nemecké, ktorých bolo ešte viac ako tých ruských. Na tieto havárie výskum ešte len čaká. Dielo uzatvára rozsiahly zoznam použitých prameňov a literatúry. Posledné strany tvorí grafická obrazová príloha 32 zhavarovných lietadiel americkej, britskej a nemeckej armády.

Vzpomínky na neznáme letce – táto takmer päťstostranová kniha z obdobia druhej svetovej vojny je jedinečnou výpoveďou o osudoch amerických, britských a v mnohých prípadoch tiež nemeckých pilotov bombardovacích a stíhacích lietadiel spojených s územím Moravy a Sliezska.

J. Kallo

MEDVECKÝ, Matej. *ZA ČERVENÉ SLOVENSKO. ŠTÁTNA BEZPEČNOSŤ A POLITICKÉ SPRAVODAJSTVO NA SLOVENSKU V ROKOCH 1945 – 1948.* Bratislava : Ústav pamäti národa, 2011, 344 s. ISBN 978-80-89335-31-2.

Monografia *Za červené Slovensko* má tri kapitoly – prvá je zameraná na vznik, organizačnú štruktúru a vnútorné pomery bezpečnostných zložiek na Slovensku v rokoch 1945 – 1948, druhá na prácu s agentúrnou sieťou a tretia kapitola na boj proti ilegálnym skupinám, ktoré v tom čase na Slovensku pôsobili alebo ich Štátna bezpečnosť sama vykonštruovala.

V úvode autor zdôvodňuje svoje ambície, ktorými je nielen popis organizačných štruktúr, ale aj preniknutie do samotnej organizácie VI. odboru (štátnej bezpečnosti), respektíve VII. odboru (spravodajsko-bezpečnostnému) Povereníctva vnútra (PV), ale aj analýza činnosti ilegálnych skupín.

Hlavnú kapitolu diela tvorí *Vznik, organizačná štruktúra a vnútorné pomery, v ktorej opisuje Vznik a organizačné štruktúry spravodajsko-bezpečnostných zložiek na Slovensku v rokoch 1945 – 1948.* PV vzniklo počas SNP, šéfom sa stal G. Husák. 7. februára 1945 bolo ustanovené Oddelenie pre demokratickú štátnu bezpečnosť a 23. februára 1945 vznikla Národná bezpečnosť. Dňa 1. novembra 1945 bola založená Ústredňa politického spravodajstva – sekcia politická a sekcia spravodajská, 1. decembra 1945 VI. odbor (spravodajský) PV, v roku 1946 mal šesť odborov a 427 zamestnancov. Zatiaľ čo v prvom období mali prevahu pracovníci s právnickým vzdelaním, príp. kvalifikovaní žandárski a spravodajskí dôstojníci, ku ktorým patrili plk. R. Viktorín a pplk. V. Sedmík, neskôr sa odbor „revolucionizoval“, prevládali bývalí partizáni, medzi nimi napr. F. Hagara, F. Mišeje či V. Šalgovič z 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Dňa 1. januára 1947 premenovaním odboru „Z“ vznikla

kol VII. odbor PV so štruktúrou Z-A, Z-I, Z-III, Z-B, Z-C, Z-XX, Z-VII, Z-IV, Z-XI, ZD, Z-E, Z-XII, Z-XVII, Z-XXVI a Z-XIX; *Politické spravodajstvo a štátna bezpečnosť* boli dve samostatné zložky, ktoré sa 1. januára 1948 zlúčili do organizácie Štátna bezpečnosť (ŠtB), do ktorej boli začlenené spravodajské služby a ktorá mala politické, obranné a hospodárske spravodajstvo; *Kontroly odbočiek* sú ďalšou časťou, v ktorej odbočky v 19 určených obvodoch plnili spravodajské a štátnobezpečnostné úlohy ŠtB, boli pod dohľadom bratislavského centra a ich kontroly robili pracovníci VII. odboru PV (autor ich podrobnejšie opisuje); Časť *Morálka a medziľudské vzťahy* opisuje preferovanie komunistov a partizánov na PV, čo vytváralo pocit nadradenosti, zneužívanie moci, obohacovanie sa, Zbor národnej bezpečnosti (ZNB) podliehal VI. (VII.) odboru, čo robilo „zľú krv“, boli svojvoľné zatýkania, prebiehal boj o moc medzi dvoma vysokopostavenými osobnosťami (M. Běl – T. Baláž); *Vzdelávanie* je ďalšou časťou, v ktorej sa hovorí o nízkom všeobecnom vzdelaní, o organizovaní politicko-spravodajských kurzov či celoštátneho kurzu; *Spoluprácu s inými úradmi* – VI. (VII.) odboru PV s relevantnými úradmi, predovšetkým so zložkami ZNB, inšpektorátmi a oddeleniami finančnej stráže, colnými úradmi, okresnými a miestnymi národnými výborami; *Spolupráca s Maďarskom* sa ukázala nutnosťou vzhľadom na prenikanie banderovcov, pašerákov a špiónov, keď aktivity Maďarska boli zamerané proti ČSR, avšak po roku 1947 nastala úzka spolupráca spravodajských zložiek; *Unifikácia* je posledná časť práce. Bezpečnostné zložky na Slovensku boli relatívne samostatné, preto ich bolo treba podľa pražských dohôd centralizovať a zjednotiť pod vedením MV v Prahe. Prijatím zákona o ZNB v roku 1947 sa unifikácia v podstate zavŕšila, ale u bezpečnostných zborov sa zavŕšila v marci 1948. Definitívna unifikácia štátnobezpečnostného aparátu

v ČSR sa uskutočnila až 1. januára 1949 vznikom krajských veliteľstiev ŠtB podľa nového administratívno-správneho členenia Československa.

V stručnej druhej kapitole *Agentúra* opisuje agentúrnú sieť, ktorú tvorili spravodajské riadiace orgány a spolupracovníci: agenti a dôverníci (spolupracovali dobrovoľne bez nároku na honorár), ktorí sa delili na tri kategórie: 1. dôverníci a iní prvotriedni agenti, 2. dôverníci – kandidáti a iní kandidáti – agenti, 3. stáli informátori. Každý spolupracovník sa mal po zverbovaní preverovať počas 6 – 12 mesiacov.

Najrozsiahlejšou a poslednou kapitolou sú *Ilegálne skupiny a ich konštruovanie bezpečnosťou*. Patria sem *Štefan Chalmovský a spol.* (najväčší vykonštruovaný prípad roku 1945); *Zabitie Tibora Benkoviča* (por. Karol Baroš zo VI. odboru PV ho pri vypočúvaní zbil reťazou, zraneniam podľahol, ale Barošovi sa nikdy nič nestalo, podľa príslovia „Vrana vrane oko nevykole); *Michal Štefula a spol.* – bolo vymyslené spojenie s ľudáckym exilom; *Jozef Bačkor a spol.* – snaha o vytvorenie strany slovenských katolíkov; *Juraj Racik a spol.* – vydal leták a časopis *Slovák*; *Takzvané slovenské sprisahanie* na kompromitovanie a likvidáciu Demokratickej strany (DS) mali tvoriť tri skupiny: A. Meltzer a spol., Slovenský akčný výbor F. Ďurčanského – prípad O. Obuch, skupiny okolo K. Kempného a M. Bugára z DS. Dôležitú úlohu tu zohral dobrodruh a neskôr vraj agent R. Komandera; *Skupina bezpečnosti* bola podľa autora jedna z najnebezpečnejších skupín v bezpečnostnom aparáte, ktorá bojovala proti ľudovodemokratickému režimu, ale nikdy sa ju nepodarilo odhaliť.

Poslednou časťou je *Prevrat*, ktorý predstavuje vyvrcholenie práce VII. odboru PV, opisuje vykonštruovanie protištátneho sprisahania proti ľudovodemokratickému zriadeniu, likvidáciu DS, vyvolanie vládnej krízy na Slovensku, čo viedlo k 25. februáru 1948.

Ďalej zakladanie Akčných výborov, čistky, boj medzi skupinami a osobami, zatýkania.

Nasleduje Záver. V ňom je zvýraznené, ako sa pracovníci PV zaslúžili o nastolenie komunistického režimu, aj kliše, že revolúcia požíra svoje deti.

Po ňom je uvedený *Zoznam použitých skratiek, Pramene a literatúra, Summary* (v anglickom jazyku) a *Menný register*.

Poslednou časťou diela je *Obrazová príloha*, v ktorej za zmienku stoja organizačné štruktúry VI. a VII. odboru PV, niektorí pracovníci PV, ale aj ilegálnych skupín.

Kniha sa teda zaoberá policajným aparátom na Slovensku po skončení druhej svetovej vojny, v období „ľudovej demokracie“, ktorý plnil spravodajské a štátnobezpečnostné úlohy. Už od roku 1945 ho ovládali členovia a sympatizanti komunistickej strany, ktorí ho využívali v politickom zápase a boji o moc. Publikácia sa zaoberá vznikom a organizačnou štruktúrou VI. (VII.) odboru PV, práce s agentúrou, analýzou procesu konštruovania ilegálnych skupín a ich využívania na politické ciele. Podrobne opisuje jesennú krízu v roku 1947, ktorá je považovaná ako generálna skúška na prevrat (puč) vo februári 1948. Ďalej opisuje aj úlohu pracovníkov VII. odboru pri uchopení moci komunistami, po ktorej sa ŠtB stala jednou z najdôležitejších opôr komunistického režimu v Československu, približuje ich „ľudské profily“, z ktorých sa viacerí stali oporami inštitúcie.

L. Jančo

BURSÍK, Tomáš. *OSUD ODBOJOVÉ ORGANIZACE ČERNÝ LEV 777. PŘÍSPĚVEK K HISTORII OZBROJENÉHO ODPORU PROTI KOMUNISTICKÉMU REŽIMU V ČESKOSLOVENSKU.* Praha : Odbor archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, 2007, 120 s. ISBN 978-80-254-1125-4.

Český historik sa vo svojej práci zaoberá jednou z málo známych protikomunistických odbojových organizácií, ktorá pôsobila v rokoch 1948 – 1954 v regióne na rozhraní stredných a južných Čiech. Okrem samotnej odbojovej aktivity, jej dôsledkov, zatýkania, vyšetrovania a súdnych procesov sleduje autor osudy hlavných aktérov a ich rodinných príslušníkov aj v období po vynesení rozsudkov a dokumentuje úsilie o úplnú súdnu rehabilitáciu už v podmienkach demokratického režimu v 90. rokoch 20. storočia.

Začiatky odbojovej skupiny Čierny lev 777 spadajú do prelomu rokov 1948/1949. Jej členovia – Jirí Řezáč, Jaroslav Sirotek, Bohumil Šíma ako zakladajúci, ku ktorým sa postupne pridávali ďalší, demonštrovali nespokojnosť s politickým vývojom v Československu zastrašovaním horlivých a uvedomelých komunistických funkcionárov, pokusmi o nadviazanie kontaktov so zahraničnými agentmi a tiež bombovými útokmi. V motivácii ich odbojovej činnosti hralo veľkú úlohu rodinné prostredie, keďže takmer všetci pochádzali z roľníckych rodín a nevyhli sa osobnej konfrontácii s poľnohospodárskou politikou komunistického režimu, s jeho kolektívizačným úsilím a likvidáciou súkromného hospodárstva. Svoju činnosť obmedzili na oblasť Sedlčanska, Petrovicka, Milevska a okolie obce Chyšky.

Prvou väčšou akciou skupiny bolo prerušenie elektrického vedenia do obce Nechvalice na jar 1949, vo chvíli, keď zasadala ustanovujúca schôdza roľníckeho družstva. Najväčšími akciami skupiny boli bombové útoky na budovu sekretariátu okresného vý-

boru KSČ v Sedlčanech v júni 1948 a v máji nasledujúceho roka v Milevsku. Výsledkom boli zdemolované miestnosti, v prípade druhého útoku však zahynul aj príslušník ZNB. Útoky vyvolali u straníckych funkcionárov značné obavy a neistotu, avšak vyšetrovanie bezpečnostných zložíek bolo neúspešné. Po týchto akciách, ktoré boli inšpirované vyhodnotením do povetria krajského sekretariátu KSČ v Ústí nad Labem, nastal v aktívnej činnosti skupiny určitý útlm.

Štátnej bezpečnosti trvalo prekvapujúco dlho, kým odhalila stopu vedúcu k členom organizácie. Zatknutie hlavných aktérov začiatkom júla 1954 nastalo pravdepodobne v súvislosti s ich snahou o nadviazanie spojenia s ďalšími skupinami protikomunistického zamerania v Československu a s hľadaním kontaktov do zahraničia. Avšak vyšetrovanie a ani súd nepotvrdili výzvednú činnosť v prospech iného štátu. Až z výpovedí počas náročných výsluchov získali vyšetrovatelia ŠtB konkrétnejšiu predstavu o celej činnosti organizácie Čierny lev 777. Na základe výpovedí bolo zatknutých mnoho ďalších osôb obvinených zo spolupráce, následne boli odsúdení a dlhodobo väznení. V súdnom procese s obvinenými vyniesol súd tri rozsudky smrti, dve doživotia a tresty odňatia slobody nad 20 rokov. Po zamietnutí žiadosti o milosť u prezidenta A. Zápotockého bol rozsudok smrti nad J. Řezáčom, J. Sirotkom a B. Šimom vykonaný vo februári 1955 v Prahe

na Pankráci. Šimova matka, keďže nebola o osude svojho syna informovaná, žiadala znovu v apríli prezidenta republiky o milosť pre svojho syna, ktorý už bol dva mesiace po smrti. Autor dokumentuje aj reakcie na rozsudky – okrem niekoľkých ľudí, ktorí sa nebáli vysloviť svoj názor, väčšina obyvateľov regiónu rozsudky schvaľovala. Milevský proces propagandisticky využila aj denná tlač. V nadväzujúcich procesoch „Jiří Řezáč a spol.“, „František Nygrýn a spol.“ a „Vladimír Hřebejk a spol.“ boli odsúdení na vysoký trest ďalší ľudia, ktorí prešli v 50. a 60. rokoch mnohými väzenskými zariadeniami a neľahké osudy museli znášať aj ich rodinní príslušníci. Na základe zákona o súdnej rehabilitácii z roka 1990 boli zrušené rozsudky pre tých, ktorí boli odsúdení za trestný čin velezrady a vyzvedačstva, na ďalšie trestné činy sa však zákon nevzťahoval. V plejáde rehabilitačných snáh 90. rokov predstavuje špecifické miesto osud J. Dolistu, ktorý sa dočkal definitívneho a oslobodzujúceho výroku o svojej nevine – úplnej rehabilitácie až deväť rokov po páde komunistického režimu.

Publikáciu dopĺňajú fotografie, menný register, anglické a nemecké resumé a v prílohe autor prikladá životopisy a fotografie siedmich pracovníkov Štátnej bezpečnosti, ktorí sa podieľali na vyšetrovaní prípadu organizácie Čierny lev 777.

B. Šed'ová

KRONIKA

38. KONGRES MEDZINÁRODNEJ KOMISIE PRE VOJENSKÉ DEJINY

V dňoch 25. – 31. augusta 2012 sa v bulharskej metropole Sofia uskutočnil 38. kongres Medzinárodnej komisie pre vojenské dejiny (ICMH). Tohtoročný kongres zorganizovala bulharská komisia pre vojenské dejiny, pričom sa konal pod záštitou ministra obrany Bulharskej republiky Anu Anguelova. Názov kongresu bol *Technológie a vojny (Technology and Warfare)*, pričom rokovacími jazykmi boli angličtina a francúzština.

Na konferencii sa dovedna zúčastnilo viac ako sto historikov – reprezentantov národných komisií pre vojenské dejiny z viac ako tridsiatich štátov Európy, Ázie, Afriky, Severnej a Južnej Ameriky. V rámci jednotlivých tematických blokov na konferencii odznelo takmer sedemdesiat príspevkov.

Vojenský historický ústav v Bratislave sa na kongrese prezentoval spoločným príspevkom riaditeľa VHÚ pplk. Mgr. Miloslava Čaploviča, PhD. a Mgr. Petra Chorváta, PhD. pod názvom *Výstavba československého pevnostného systému – Problémy aplikácie technológií (1933 – 1938)*.

Program kongresu sa začal už v nedeľu 26. augusta 2012 slávnostným kladením vencov pri hrobe neznámeho vojaka, požehnaním v Katedrále Alexandra Nevského, prehliadkou historickej budovy bulharskej Akadémie obrany G. S. Rakovského a slávnostnou recepciou.

V pondelok 27. augusta sa v priestoroch hotela Kempinski – Zografski, kde sa konferencia konala, uskutočnilo jej slávnostné otvorenie. Po príhovoroch prezidenta Bulharskej komisie pre vojenské dejiny Dr. Dimitara Mincheva, ministra obrany Bulharskej republiky Anu Anguelova a prezidenta Medzinárodnej komisie pre vojenské dejiny Dr. Pieta Kamphuisa sa konferencia začala úvodným referátom Dr. Reinera Pommerina z Nemecka. Autor vo svojom príspevku s názvom *Od kamennej sekery po atómovú bombu – Technológie a vojny* všeobecne načrtnol túto tému ako celok a upozornil aj na možnosti jej výskumu. Po tomto príspevku nasledoval prvý blok prednášok.

Názvy jednotlivých blokov vždy zohľadňovali a „zastrešovali“ tematicky blízke prednášky. Vzhľadom na veľký počet referujúcich prebiehali paralelne dva bloky prednášok súčasne, a to s výnimkou záverečného dňa konferencie. Treba povedať, že prednášajúci sa snažili dodržať stanovený limit dvadsiatich minút pre prezentáciu.

V utorok 28. augusta odznel v rámci panelu *Opevnenia, komunikácie a mobilita* spomínaný referát pracovníkov Vojenského historického ústavu, ktorý predniesol Peter Chorvát. Referát vyvolal živú diskusiu o problematike vojenských aspektov spolupráce Malej dohody, o súvislostiach medzi československým a francúzskym stálym opevnením v 30. rokoch 20. storočia a taktiež o bojovej hodnote čs. armády v septembri 1938. Na záver tohto dňa si účastníci mohli prezrieť vojenské múzeum. Za zmienku stojí, že hneď pri vstupe do areálu návštevníka upúta československý ľahký tank LT – 35, pričom aj v rámci ďalších výstavných priestorov možno nájsť zaujímavé múzejné exponáty súvisiace so Slovenskom, respektíve Československou republikou (napr. fotografie stíhačky Avia B – 534 v bulharskom letectve, portréty bulharského cára Ferdinanda, ktorý žil v exile na Slovensku atď.).

Vo štvrtok 30. augusta organizátori pripravili pre účastníkov konferencie zájazd do kláš-

tora Rila, ktorý patrí medzi najstaršie cirkevné stavby, respektíve inštitúcie v Bulharsku.

V piatok 31. augusta sa po záverečných referátoch konalo valné zhromaždenie Medzinárodnej komisie pre vojenskú históriu, a to najmä o perspektívach a možnostiach jej práce. Predbežne bolo určené, že budúci 39. kongres ICMH sa uskutoční na budúci rok (2013) v talianskom Turíne. Úplne na záver bola v piatok večer pripravená prehliadka Bulharského národného múzea spojená so slávnostnou večerou.

Na záver možno povedať, že konferencia bola zo strany organizátorov výborne pripravená a umožnila interpretovať problematiku vzájomného vzťahu technológií a vojen z mnohých uhlov pohľadu. Zostáva teda veriť, že obdobne úspešné podujatie sa uskutoční aj na budúci rok v Taliansku.

P. Chorvát

VEDECKÁ KONFERENCIA TRNAVA V ROKOCH 1939 – 1989

V dňoch 25. – 26. apríla 2012 sa v Trnave konala vedecká konferencia *Trnava v rokoch 1939 – 1989*. Hlavnými organizátormi boli Ústav pamäti národa, mesto Trnava a Trnavská univerzita, ktorá tiež na dva dni prepožičala účastníkom historické priestory Auly Pázmáneum. Otvorenia konferencie pod záštitou primátora mesta Trnava Vladimíra Butka sa ujala dekanka Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity Marta Dobrotková, ktorá v skratke načrtla históriu Trnavskej univerzity a spomenula život a tvorbu viacerých osobností trnavského verejného života. Oficiálny predstaviteľ mesta, vedúci kancelárie primátora Pavol Tomašovič ospravedlnil neprítomnosť čestného host'a župana Tibora Mikuša a privítal aktívnych účastníkov aj hostí na pôde kráľovského mesta Trnavy. Predseda Správnej rady Ústavu pamäti národa Ivan A. Petranský poukázal na dlhé obdobie, ktoré konferencia pokrývala, ako na obdobie dvoch neslobodných režimov, keď bola potlačená sloboda slova, a vyslovil nádej, že prispeje k objasneniu niektorých bielych miest v histórii tohto slovenského mesta. Za Vojenský historický ústav v Bratislave sa konferencie zúčastnila Milena Balcová so štúdiou *Činnosť Pracovného zboru Národnej obrany v Trnave počas druhej svetovej vojny*.

Prvý príspevok o ohlase Viedenskej arbitráže v Trnave predniesol člen Ústavu pamäti národa Ján Mitáč, za ním nasledoval Jozef Novák, ktorý na konkrétnych príkladoch priblížil riešenie lokálnej židovskej otázky v histórii mesta. Cirkevný historik Rastislav Karaba pútavo opísal zriadenie nových trnavských farností v mestských častiach Tulipán a Kopánka v roku 1942, pričom v tomto smere vyzdvihol najmä aktivitu biskupa Pavla Jantauscha. Prvý blok uzatvoril už spomínaný príspevok Mileny Balcovej o činnosti trnavských príslušníkov Pracovného zboru Národnej obrany.

Po krátkej diskusii sa začal druhý blok prednáškou Vojtecha Kárpátyho zo Slovenského historického ústavu Matice Slovenskej v Martine. Podľa programu mala byť témou československá obec legionárska v Trnave, ale prednášajúci nakoniec zvolil zmapovanie trnavského školstva v rokoch 1939 – 1945. Martin Garek z Trnavskej univerzity poukázal na osudy oravských vysidlencov, ktorí sa v dôsledku výstavby Oravskej priehrady v roku 1941 museli núteno presťahovať na západné územie Slovenska. Tretí príspevok predniesol Peter Sokolovič z Ústavu pamäti národa a načrtnol obraz povojnovej Trnavy a jej snahy o vyrovnanie sa s predchádzajúcim fašistickým režimom. Nadväzne na to sa začala plodná diskusia, do ktorej sa zapojili členovia Konfederácie politických väzňov a Zväzu protikomunistického odboja v Trnave, a zaujímavými informáciami o maturitnom jazyku česko-

slovenskom prispel aj Ferdinand Vrábel, aktívny člen Československej obce legionárskej pôsobiacej v Českom Brode. Posledný menovaný vyslovil aj ľútosť nad tým, že neodznal príspevok, ktorý bol pôvodne do programu zaradený, a to o pôsobnosti Čs. obce legionárskej v Trnave, pričom poukázal na súčasný stav legionárskych hrobov a pomníkov.

Na úvod tretieho bloku referátov, ktorý sa celý niesol v znamení vystúpenia členov Ústavu pamäti národa privítal Peter Sokolovič nového hosťa – poslanca Júliusa Brocku z Kresťansko-demokratického hnutia. Potom Pavol Jakubčín priniesol nové poznatky o aktivitách vládnych zmocnencov na Biskupskom úrade v Trnave po roku 1948 a objasnil dôvody vysokej fluktuácie ľudí na tomto poste. Jerguš Sivoš v rámci možností podrobne opísal činnosť Štátnej bezpečnosti v Trnave, ktorú vizuálne podložil prezentáciou dobových fotografií krycích bytov a celého radu veliteľov okresného oddelenia. Trnava bola sídlom biskupa a niekoľkých dôležitých štátnych inštitúcií, preto bola pre ŠtB veľmi zaujímavá. Podal aj informácie o akcii „Pavúk“, zameranej na židovské obyvateľstvo, a pripomenul, že ŠtB svoju činnosť v Trnave ukončila až v roku 1999. Na túto tému voľne nadviazal Branislav Kinčok, ktorý sa venoval pôsobeniu Okresného oddelenia Ministerstva vnútra v Trnave v rokoch 1960 – 1966. Vyzdvihol dlhodobo sledované strategické body v Trnavskom kraji – jadrovú elektráreň v Jaslovských Bohuniciach, letisko a medzinárodne navštevované kúpele v Piešťanoch, továreň Chemolak v Smoleniciach a v neposlednom rade podnik Kovosmalt v Trnave, ktorý sa mal v prípade ohrozenia republiky premeniť na zbrojnú továreň. Blok uzatvoril Peter Jašek s príspevkom *Nežná revolúcia v Trnave*. V ňom zaradil Trnavu medzi prvé mestá na Slovensku, ktoré sa pripojili k českej revolúcii a ktorého občania vynikali protikomunistickou aktivitou. Osobitne spomenul najmä hercov z trnavského divadla, ktorí namiesto predstavenia vyšli hromadne na javisko a diskutovali s návštevníkmi o aktuálnej situácii. Tento posledný príspevok mal veľký ohlas s hromadnou diskusiou, do ktorej sa zapojila takmer tretina prítomných poslucháčov. Bohuslav Chmelík z Trnavskej univerzity objasnil fakty okolo vzniku občianskeho hnutia „Trnavské kultúrne fórum 89“, poslanec Július Brocka pripomenul, že v dotknutom období prebiehala aj „Trnavská novéna“ (cirkevný sviatok) a Vojtech Ottmar zo Zväzu protikomunistického odboja v Trnave pridal vlastné spomienky na okolnosti smrti biskupa Lazíka a trnavský november v roku 1989. Na záver prvého dňa konferencie vystúpila Františka Čechová z Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, ktorá sa ospravedlnila, že nestihla včas reagovať so svojím príspevkom na konferenciu a informovala prítomných o osadení pamätnej tabule saleziánovi Titusovi Zemanovi.

Druhý deň boli na programe dva bloky, medzi ktorými bol určený priestor na diskusiu a krátku prestávku. Úvodné slovo dostala publicistka Eva Kopúnková, ktorá sa venuje, okrem iného, aj regionálnej histórii. Vo svojom príspevku zmapovala úlohu trnavskej posádky v Slovenskom národnom povstaní a jej literárne spracovanie v rámci regiónu. Upozornila tiež na nutnosť oboznamovať s historickými udalosťami už deti predškolského veku, aby hrdinské činy a obeť na životoch za vlasť neupadli do zabudnutia. Ako druhý mal vystúpiť Viliam Jablonický z Bratislavy s referátom *Kronikári a autori pamäti o rodinných a spoločenských udalostiach na Trnavsku v 20. storočí*, organizátorom sa však ospravedlnil, nakoľko bol v tom čase v zahraničí. Konferencia pokračovala referátom bývalého politického väzňa Vojtecha Ottmara, ktorý prítomným podal vlastnú výpoveď o praktikách pri vypočúvaní a silné svedectvo o spoluväzňoch a ich osudoch. Trnavčan Ladislav Mikuš z Konfederácie politických väzňov Slovenska sa pripojil ságou rodiny Mikušovcov. Priblížil život jednej trnavskej rodiny v rokoch 1949 – 1989 a politické prenasledovanie niektorých

jej členov. Na koniec tohto bloku vystúpil Bohumil Chmelík z Trnavskej univerzity s referátom o trnavskom období v živote MUDr. Jozefa Dosedlu, významného gynekológa, ktorý svoje skúsenosti aj aktívne publikoval a bol ako prvý slovenský lekár pridelený na stáž do Prahy.

Po krátkej diskusii, ktorá bola venovaná najmä príspevku Evy Kopúnkovej a v ktorej sa Jozef Novák a Jozef Petráš zaoberali otázkou velenia v trnavskej posádke sa začal druhý blok prednášok. Ako prvá vystúpila Dagmar Podmaková z Ústavu divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied (ďalej SAV) v Bratislave so stručným náhľadom na dve etapy divadla v Trnave – od dedinského divadla po ostrov slobody Divadla pre deti a mládež, v ktorom poukázala najmä na začiatky významného trnavského divadelného dramatika Blaha Uhlára. Ďalší účastník, uvedený v programe, Miroslav Sabol z Historického ústavu SAV sa, žiaľ, nedostavil, a preto jeho príspevok s názvom *Priemyselný rozvoj Trnavy po roku 1945* neodznal. So zaujímavými údajmi o bankovníctve Trnavy v medzivojnovom období však prišiel jeho kolega Ľudovít Hallon. Poukázal na to, že už v roku 1844 pôsobila v Trnave Trnavská sporivá banka a tiež na fakt, že gro bánk v dotknutom období tvorili tie s maďarsko -nemeckou správou a len 33 z existujúcich 220 bánk na Slovensku bolo slovenských. Ako ďalší účastník konferencie vystúpil riaditeľ Vojenského archívu – centrálnej registratúry v Trnave Jozef Petráš. Jeho referát s názvom *45 rokov vojenského archívu v Trnave. 45 rokov vojenského archívnictva na Slovensku* bol podložený aj vizuálnou prezentáciou a vzbudil živý ohlas najmä v radoch prítomných bývalých politických väzňov a členov Zväzu protikomunistického odboja. Od januára 1968, keď sa spomínaná organizácia presťahovala z Čiech na Slovensko, začala používať názov Archív vojenskej evidencie osôb, v súčasnosti nesie názov Vojenský archív – centrálna registratúra Ministerstva obrany Slovenskej republiky, a v jeho pôsobnosti je uložených, okrem iného, 13 miliónov dokladov vojenských osôb.

S posledným, odľahčeným príspevkom prišiel Tomáš Černák z Historického ústavu SAV, ktorý prezentoval fenomén futbalu v Trnave na príklade pamätných zápasov Spartaka Trnava. Prítomných, najmä mužských poslucháčov, potešil výpočtom úspechov tohto legendárneho futbalového klubu, pričom nezabudol zdôrazniť premiérový titul Trnavy v roku 1968 a dôležitú úlohu futbalistu, dnes už legendy, Jozefa Adamca.

Záverečná diskusia sa niesla v duchu vymieňania si informácií o získavaní údajov z vojenských archívov. Milena Balcová z Vojenského historického ústavu pripomenula, že súčasťou tejto organizácie je aj Vojenský historický archív (ďalej VHA), ktorý, okrem iného, spravuje kmeňové doklady vojakov a poddôstojníkov ročníkov narodenia 1911 – 1920 a jeho pracovníci aktívne spracúvajú mnohé archívne fondy a zbierky. Na margo toho vystúpil aj bývalý riaditeľ VHA Pavel Vimmer s informáciou o zakladaní spomínaného archívu v roku 1995.

Konferenciu oficiálne uzavrel Ondrej Podolec, riaditeľ Sekcie vedeckého výskumu ústavu Ústavu pamäti národa, ktorý všetkým prítomným poďakoval za účasť a vyslovil presvedčenie, že sa týmto počínom podarilo zmapovať dva totalitné režimy v konkrétnom regióne a tiež podnietiť záujem miestnych historikov a pracovníkov inštitúcií.

M. Balcová

REKONŠTRUKCIA VOJNOVÉHO CINTORÍNA Z PRVEJ SVETOVEJ VOJNY SNINA – GIGLOVO

V meste Snina sa pôvodne nachádzalo niekoľko vojnových cintorínov z prvej svetovej vojny. V roku 1929 československé orgány vykonali exhumácie, následkom čoho sa počet vojnových cintorínov v meste zredukoval na tri. Do dnešných dní sa zachovali dva. Vojnový cintorín v lokalite Giglovo a epidemický vojnový cintorín. V tomto roku sa začala postupná obnova týchto pietnych miest. Práce realizujú dobrovoľníci z Klubu vojenskej histórie Beskydy za pomoci dobrovoľníkov zo Zväzu vojakov – Klub Humenné. Rekonštrukcia vojnového cintorína v lokalite Giglovo bola ukončená v septembri 2012.

Pôvodný počet vojakov pochovaných na cintoríne v Snine I – Giglovo nie je známy. Zo zachovanej dokumentácie z rokov 1923 a 1928 vieme, že pôvodne sa na Giglove nachádzali štyri menšie izolované cintoríny, ktoré pozostávali z jedného jednotlivého hrobu, 7 spoločných hrobov a 10 šácht. V roku 1929 boli tri cintoríny exhumované a ostatky 71 vojakov z nich boli uložené do hrobu č. 10 na tomto cintoríne. V tom istom roku boli do hrobu č. 10 prenesené a uložené aj ostatky vojakov z dvoch ďalších sninských vojnových cintorínov Snina IV – Štefkovo (52 vojakov) a Snina V – Trescana (7 vojakov). Zriadením hromadného hrobu sa zmenilo architektonické riešenie cintorína aj jeho veľkosť. Z pôvodných 70 m² bol cintorín rozšírený na dnešných 150 m², pričom hroby č. 1 – 9 sú pôvodnými hrobmi z obdobia rokov 1914 – 1915.

Práce na vojnovom cintoríne Snina – Giglovo sa začali v júni 2012. Plocha cintorína sa síce pravidelne upravovala kosením, vojnové hroby však boli len veľmi slabo viditeľné. Na základe dobových podkladov z archívov bolo potrebné v prvom rade pristúpiť k obnove hrobov. Tie sa obnovovali na základe historických náčrtov získaných z Vojenského historického archívu v Bratislave. Nasledovalo osadenie krížov na jednotlivé a spoločné vojnové hroby. Vzhľadom na polohu cintorína v lesnatom teréne nad lokalitou Sninské rybníky, boli použité masívne drevené kríže z červeného smreka, ktoré boli ošetrené ochranným náterom. Tento druh kríža nenásilne zapadá do celej scenérie, v ktorej sa vojnový cintorín nachádza. Jeho pomerne hrubé a masívne opracovanie má naturálny charakter, a tak nekontrastuje s okolitou prírodou, ale je akoby jej súčasťou. Na kríže boli osadené cedulky s informáciami o vojakoch pochovaných vo vojnových hroboch. Žiaľ, archívne dokumenty sú veľmi skúpe na mená pochovaných vojakov. Spoločne s kolegami – historikmi z okolitých krajín V4 pracujeme na vypátraní identity vojakov pochovaných na vojnových cintorínoch nielen v Snine, ale v celom regióne severovýchodného Slovenska. Je veľká šanca, že v budúcnosti sa dopátrame k ďalším menám – aj padlých z vojnového cintorína Snina – Giglovo. V takom prípade sa cedulky vymenia za aktuálne s uvedením identity vojaka.

Súčasťou rekonštrukcie bolo aj odstránenie zvyškov betónového oplatenia. Toto oplatenie bolo na vojnovom cintoríne vybudované v 70. rokoch minulého storočia. V súčasnej dobe však už bolo polorozpadnuté. Bolo prijaté rozhodnutie odstrániť jeho narušené zvyšky a nahradiť ho dreveným oplatením, ktoré zároveň viac zapadá do okolitej prírodnej scenérie. Oplatenie je osadené na kovových konzolách. Na jeho výrobu bol opäť použitý červený smrek ošetrený náterom. Súčasťou oplatenia je aj drevená vstupná bránka. Pri vojnovom cintoríne bol osadený aj info panel v slovenskom a anglickom jazyku, z ktorého sa návštevník môže dozvedieť informácie o histórii vojnového cintorína, ako aj o udalostiach prvej svetovej vojny v meste Snina. Do dnešných dní sa zachovali aj zvyšky dobového centrálného kríža z vojnového cintorína. Tie sú upevnené neďaleko info panela a taktiež sú označené

informačnou ceduľkou. Len niekoľko krokov od vojnového cintorína sa nachádzajú zvyšky zákopov z prvej svetovej vojny. Malý informačný panel informuje aj o spôsobe budovania zákopových línií a ich využití.



Zrekonštruovaný vojnový cintorín Snina – Giglovo (foto: autor príspevku)

Rekonštrukčné práce sa realizujú aj na epidemickom vojnovom cintoríne. Epidemický cintorín je pozostatkom epidémie cholery. Podľahli jej stovky vojakov rakúsko-uhorskej armády. Vojnový cintorín začal vznikať v roku 1914, keď sa k Snine približoval front. V radoch rakúsko-uhorskej armády prepukla epidémia cholery. Na parnej píle v Snine bola zriadená nemocnica pre vojakov. Podľa pamätníkov odtiaľ vojakov k masovým hrobom na tento cintorín privážali vagónmi po úzkokolejke. Na cintoríne je deväť masových šácht, v ktorých sú pochované stovky vojakov. Neskôr pribudli dva hroby s telami padlých vojakov, ktoré boli exhumované z iných miest bojov.

Aj na epidemickom vojnovom cintoríne budú postupne osadené kríže. Plánovaná je výmena oplotenia, ako aj vybudovanie vstupnej brány. Tak ako pri lokalite Giglovo ani tu nebude chýbať viacjazyčný informačný panel. Obnova tohto vojnového cintorína potrvá do roku 2013.

M. Drobňák

BRATISLAVA SI PRIPOMENULA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIONÁROV

V sobotu 18. augusta 2012 si Bratislava pripomenula obsadenie a pripojenie Petržalky k Bratislave dňa 15. augusta 1919, čím sa vtedy vlastne skončil aj celý vojnový konflikt – „nevyhlasená vojna“ medzi Československom a Maďarskom. Táto v rámci Slovenska a Bratislavy ojedinelá akcia bola spojená s otvorením výstavy dobových fotografií dokumentujúcich túto významnú udalosť, ako aj dejiny československých légii.

Na podujatí, ktoré zorganizoval Petržalský okrásľovacie spolok (MUDr. Plešková), mestská časť Bratislava I. – Staré mesto (vedúci oddelenia kultúry Ing. Ernest Húska), Vojenský historický ústav v Bratislave a Československá obec legionárska, sa zúčastnil aj predseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo a ďalší hostia. Vojenskú situáciu a udalosť v roku 1919 z pohľadu vojenského historika priblížil prítomným riaditeľ VHÚ v Bratislave pplk. Miloslav Čaplovič. Za ČsOL k príprave podujatia prispeli z Oblastnej jednoty Olomouc plk. Milan Žuffa-Kunčo aj so svojím modelom legiovlaku, Lukáš Kodet v historickej uniforme ruského legionára a ďalej z Jednoty ČsOL Senec Miroslav Bilský vo svojej už viackrát obdivovanej uniforme dôstojníka 23. pluku francúzskych légii. Za Jednotu Český Brod na výstave prehovoril Feďo Vrábek.

M. Žuffa Kunčo priblížil prítomným projekt ČsOL „Legie 100“ a v rámci neho aj pripravovaný legiovlak, ako aj súčasné aktivity ČsOL; F. Vrábek stručne načrtnol históriu čs. zahraničného vojska v období rokov 1914 – 1920 a význam légii pre vznik Československa.

Výstavu v Mýtnom domčeku na bratislavskej strane Starého mosta bolo možné si prezrieť do konca septembra 2012.

F. Vrábek

PO STOPÁCH SOČSKÉHO FRONTU

V apríli 2012 Klub vojenskej histórie (ďalej KVH) Beskydy v spolupráci s partnermi z Poľska, Českej republiky a Maďarska uskutočnil expedíciu zameranú na preskúmanie Sočského frontu v Slovinsku a Taliansku. Celé podujatie bolo organizované pod hlavičkou Visegrádskej pracovnej skupiny pre vojnové cintoríny. Visegrádska pracovná skupina pre vojnové cintoríny vznikla v roku 2010 z iniciatívy KVH Beskydy. Jej cieľom je koordinovať činnosť mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú obnove vojnových cintorínov a pamiatok z prvej svetovej vojny. Keďže v Slovinsku a Taliansku sú pozostatky frontových udalostí a cieľene a v masívnom množstve sa využívajú na rozvoj turizmu a cestovného ruchu, padlo rozhodnutie navštíviť tieto dve krajiny za účelom získania inšpirácie, ale najmä skúseností. Expedícia sa uskutočnila v termíne od 27. apríla do 1. mája 2012.

Prvou zastávkou bol zámok nad jazerom Bled. V zámku sa nachádza veľmi pekná historická expozícia. Z nádvorí zámku je krásny výhľad na jazero Bled a jeho okolie. Zo zámku smerovala cesta na vojnový cintorín v Bohinjskej Bystrici. Na obnove tohto vojnového cintorína sa podieľali naši maďarskí kolegovia z organizácie Krajczáros Alapítvány. Vojnový cintorín je upravený a pravidelne udržiavaný.

Druhý deň expedície sme začali neďaleko od Bohinjskej Bystrice na vojnovom cintoríne Ukanc. Aj na tomto vojnovom cintoríne pracovali naši maďarskí kolegovia. Našli sme tam aj mnoho hrobov vojakov z územia Slovenska, napríklad z niekdajšieho užhorodského 66. pešieho pluku, ktorého odvodová oblasť pokrývala veľkú časť Zemplínskej župy. Nasle-

doval krátky pietny akt a čas na prehliadku prírodných zaujímavosti okolia Bohijského jazera. Krátko po obede celá skupina absolvovala návštevu súkromného múzea prvej svetovej vojny v Bohijskej Bystrici. Skvelá ukážka toho, ako sa dá aj na malom priestore vybudovať pútavá expozícia. V niekoľkých miestnostiach má návštevník možnosť vidieť zbrane, pôvodné artefakty – to všetko doplnené o obrazový a mapový materiál. Po prehliadke múzea nasledoval presun smerom na mesto Tolmin k ďalšiemu bodu programu – Mostu na Soči. Na strategicky dôležitej železnici tam rakúsko-uhorská armáda vybudovala obrannú pevnosť. Jej úlohou bolo chrániť blízky most. Dnes už je pevnosť len objektom fotografických objektívov. Prezreli sme si aj blízky pamätník rakúsko-uhorského XV. zboru pokračovali sme ďalej do Tolminu a odtiaľ do Kobaridu. Posledná zastávka druhého dňa expedície bola kostnica talianskych vojakov nad mestom Kobarid. Kostnicu nechal v roku 1938 vybudovať Benito Mussolini. Ako základ kostnice poslúžil kostol z roku 1669, okolo ktorého boli vybudované masívne terasy s pôdorysom osemuholníka. Nad mestečkom Kobarid tak vzniklo monumentálne pietne miesto, kde sú uložené ostatky 7 014 talianskych vojakov, ktorí padli v okolí Kobaridu, Bovca a Tolminu v čase prvej svetovej vojny. Aj na tomto mieste sme sa mali možnosť pokochať sa nádherným výhľadom na údolie rieky Soče. Po obhliadke kostnice sme sa presunuli do centra mestečka Kobarid, kde sme boli nasledujúce tri dni ubytovaní.

Priamo v centre mestečka Kobarid sa nachádza ďalšie múzeum venované Sočskému frontu. Návšteva tohto múzea bola prvým bodom programu tretieho dňa expedície. Múzeum vzniklo v roku 1990 a už v roku 1993 sa stalo európskym múzeom roka. Samotná expozícia sa nevenuje len udalostiam prvej svetovej vojny, ale stručne tiež histórii celého regiónu od dôb antiky až po súčasnosť. Z „kamenného“ múzea sme pokračovali do múzea v prírode. Konkrétne na horský hrebeň Kolovrat. Tento hrebeň vymedzuje východnú stranu údolia rieky Soče medzi mestami Kobarid a Tolmin. V októbri 1917 predstavoval jedno z najdôležitejších oporných bodov talianskej obrany. Zachované zákopové línie a pozície delostrelectva sa postupne rekonštruovali. Je sympatické, že v prácach sa stále pokračuje. Napriek tomu, že dnes je to už veľmi pekný a rozsiahly muzeálny komplex v prírode, ktorý hojne navštevujú turisti. Pri obhliadke zrekonštruovaných zákopov sme tak znova skonštatovali, že naši slovinskí kolegovia sa zďaleka neuspokojili s odvedenou prácou, ale stále pracujú na vylepšení a rozvoji týchto vojensko-historických pamiatok. Nuž, môžeme si brať príklad. Z Kolovratu sme zostúpili do Tolminu. Absolvovali sme obhliadku rakúsko-uhorského vojnového cintorína. Na tomto cintoríne je vybudovaný aj malý pamätník vojakom z územia Slovenska, ktorí zahynuli na Sočskom fronte. Pamätník bol odhalený len v nedávnych rokoch. Z vojnového cintorína sme sa presunuli ku kostnici nemeckých vojakov, ktorá, podobne ako kostnica talianskych vojakov, bola vybudovaná koncom 30. rokov 20. storočia.

Ďalším príkladom toho, ako vybudovať vojensko-historické múzeum v prírode, je Ravelnik. Západným úbočím Ravelnika v rokoch 1915 – 1917 prebiehala prvá obranná línia rakúsko-uhorskej armády. Časť pôvodných zákopov bola zrekonštruovaná. Návštevníci tak na malom priestore majú možnosť vidieť ako vyzerala organizácia rakúsko-uhorskej armády. Zrekonštruované sú zákopové línie, palebné postavenia, pozorovateľne, ubikácie pre dôstojníkov, ako aj postavenie poľnej kuchyne. Znova sme museli skonštatovať, že takto sa má robiť rozvoj turizmu po vojensko-historických pamiatkach. Ďalšou zastávkou bola pevnosť Kluže. Pevnosť sa nachádza blízko cesty z Logu pod Mangartom do Bovca. História pevnosti siaha až do 15. storočia a jej účelom bola obrana vstupu do boveckej kotliny.

Svoju finálnu podobu pevnosť získala v roku 1883. V čase prvej svetovej vojny slúžila ako veliteľský, skladový a ubytovací objekt. Neďaleko tejto pevnosti sa nachádza ešte mladšia pevnosť vybudovaná v rokoch 1898 – 1906, ktorá nesie meno Hermann – túto sme však pre krátkosť času nenavštívili. V závere dňa sme absolvovali prehliadku vojnových cintorínov v Logu pod Mangartom a v Bovci. Monumentálnym dojmom pôsobil najmä rakúsko-uhorský vojnový cintorín v Logu pod Mangartom. Ústredným objektom vojnového cintorína je socha dvoch vojakov rakúsko-uhorskej armády, Bosšana a príslušníka horských jednotiek. Pri pohľade na túto dvojicu, ktorá je akoby v obklúčení vysokých vrcholov Julských Álp, behá mráz po chrbte. Deň sme zakončili spoločným posedením s kolegami zo Slovinska z organizácie Pot Miru, ktorí nám celý deň robili sprievod po múzeách v prírode aj vojnových cintorínoch. Práve organizácia Pot Miru budovala a v súčasnej dobe sa stará o komplex vojenskohistorických pamiatok v okolí Kobaridu.



Účastníci expedície (foto: autor príspevku)

Posledný deň expedície sme sa presunuli na územie Talianska. Prvou zastávkou bolo monumentálne talianske mauzóleum v Redipuglii. Odtiaľ sa celá skupina presunula na rakúsko-uhorský vojnový cintorín Fogliano. Znova sme narazili na veľké množstvo mien vojakov, ktorí pochádzali z dnešného územia Slovenska. Aj v Taliansku sme navštívili malé súkromné múzeum venované prvej svetovej vojne. Zas a znova sme mali možnosť sa presvedčiť, že vybudovanie malého a zaujímavého múzea nie je ani tak otázkou financií, ako odhodlania. Nasledovala návšteva pamätníka pri Doberdó a presun na Monte San Michele, kde počas prvých štyroch sočských bitiek prebiehali urputné boje. Aj tu je vybudované múzeum v prírode, ktoré dopĺňa expozícia rakúsko-uhorskej aj talianskej výzbroje. Po obhliadke a pietnom akte pri kaplnke vybudovanej na pamiatku vojakom z územia súčasného Maďarska, ktorí v tomto priestore padli, sme sa presunuli do mestečka Gorizzia. Nasledovala cesta späť do Kobaridu, počas ktorej sme sa zastavili vo vinnej pivnici, už na území Slovinska. Posedenie pri príjemnom slovinskom víne dalo bodku za vydarenou expedíciou po Sočskom fronte. Ráno už nasledovala len dlhá cesta domov.

M. Drobňák

ČESKOSLOVENSKÍ LEGIONÁRI MAJÚ V RUSKU ĎALŠÍ POMNÍK

Československá obec legionárska v spolupráci s Ministerstvom obrany ČR a príslušnými centrálnymi, oblastnými a miestnymi orgánmi Ruskej federácie úspešne pokračuje v obnove hrobov a zriaďovaní nových legionárskych pomníkov v Rusku. V dňoch 8. – 10. októbra 2012 sa delegácia zložená zo zástupcov MO ČR na čele s námestníkom ministra obrany ČR Michaelom Hrbatom a zo zástupcov ČsOL, vedených prvým podpredsedom ČsOL Jindřichom Sittom, zúčastnila púte na Ural, v rámci ktorej bol 10. októbra 2012 odhalený pomník v meste Kungur (Permský kraj) pripomínajúci viac ako 120 našich legionárov, ktorí v rokoch 1918 – 1919 bojovali v tejto oblasti a položili tu aj svoje životy za slobodu Čechov a Slovákov a za ich spoločný demokratický štát – Československú republiku. Na slávnostiach v Perme a Kungure sa zúčastnili aj zástupcovia za Slovenskú republiku: vojenský pridelenec Veľvyslanectva SR v Moskve plk. Ivo Fedorko a sekretár vojenského pridelenca nprap. Jozef Moravčík.

Na území Ruska padlo viac ako 4 000 našich legionárov (ďalší odpočívajú v hrobách na Ukrajine a v Bielorusku) a ich hroby sa tiahnu od Zborova v Haliči (dnes Ukrajina) až po Vladivostok na približne 300 miestach. V minulosti boli nové legionárske pomníky odhalené napríklad už vo Vladivostoku, Jekaterinburgu, Nižnom Tagile, Buzuluku, Čeljabinsku, Pugačove a ďalšie sa pripravujú.

Kungurský pomník má obrysy teplušky, aké naši legionári používali počas svojej sibírskej anabázy. Je zhotovený z trvácnej červenej žuly a na jeho vnútornej bočnej stene je okrem malého československého znaku aj menoslov padlých legionárov v jednotlivých mestách a dedinách na okolí (Šumkovo, Čusovaja, Molebskij závod, Kynskij závod, Uň, Kungur, Šamary, Byrma, Sabik, Šalja, Sarga a Kordon). Autorom ideového návrhu na pomník je akademický maliar Pavel Holý z Vojenského historického ústavu v Prahe a o jeho postavenie (základný kameň bol položený len pred niekoľkými mesiacmi!) sa zaslúžili oddelenie pre vojnové hroby MO ČR, ČsOL a za ruskú stranu starosta mesta Kungur Roman Aleksandrovič Kokšarov, predstaviteľia Permského kraja a po odbornej stránke (príprava podkladov) Pavel Filipek z MO ČR, tajomník ČsOL Milan Mojžiš, pracovník Permského krajského múzea Dimitrij Lobanov, historik Tomáš Jakl a ďalší. Náklady na pomník dosiahli sumu 750 000 Kč.

V Perme sa súčasne začal aj Festival čs. legionárskych filmov, v rámci ktorého sa ruskému publiku predmetnou okrem dokumentárnych aj celovečerné filmy z obdobia medzivojnovej ČSR: Zborov, Rozjazd a Plukovník Švec. Zároveň bola v neďalekej Lysve (mesto je známe výrobou vojenských prilieb a Múzeom prilieb) otvorená putovná výstava o čs. légii, ktorá sa postupne presúva z Permu, cez Kungur, Lysvu, Jekaterinburg, Omsk atď. ďalej na východ po ďalších mestách Sibíri. Jej „anabáza“ vyvrcholí, samozrejme, vo Vladivostoku. Ukazuje sa, že pripomínanie dejín čs. légii v Rusku prebudilo u Rusov skutočný záujem pre túto u niekoľkých minulých generácií takmer úplne neznámu, respektíve predtým maximálne neobjektívne interpretovanú stránku histórie a súčasne aj o dejiny občianskej vojny, videné tentoraz z objektivnejšieho hľadiska, než to bolo v časoch sovietskej vlády.

Okrem legionárov sa v Perme a Kungure pripomenuli aj udalosti z druhej svetovej vojny. V oboch mestách sa uskutočnili pietne akty pri pomníkoch príslušníkov Červenej armády, ktorí padli v bojoch na území Československa a vojnu skončili práve pri oslobodzovaní Prahy v máji 1945. Preto ako ruskí, tak aj naši veteráni, ktorí sa cesty na Ural zúčastnili,

prevzali aj vojenské vyznamenania za hrdinstvo, ktoré preukázali pri oslobodzovaní Československa.

Prvý podpredseda ČSOL J. Sitta vo svojom príhovore poukázal na minulé doby, keď sa pomníky legionárov ako v Rusku, tak aj u nás, jednak ničili a jednak sa legionári a dejiny légii nesmeli ani pripomínať. Dnes konečne žijeme v dobe, keď o legionároch nielen hovoríme, ale snažíme sa im aj splatiť dlh, ktorého sa voči nim dopustili iní. Kungurský legionársky pomník je zaujímavý aj tým, že neďaleko neho sú hroby červenoarmejcov a aj pomník boľševickým vojakom, s ktorými legionári vtedy zvädzali boje na život a na smrť. Kungurské pomníky na starom Voznesenskom cintoríne sú tak nielen pripomienkou dejín ruskej občianskej vojny v tomto kraji, ale aj symbolom zmierenia a miestom, kde minulí protivníci našli svoje miesto na večný odpočinok v duchu zásady: „*Padlý protivník nie je nepriateľ.*“



Na záver treba pripomenúť, že zásluhou členov jednot ČSOL, ktorí sa na akte odhalenia pomníka v Kungure, ako aj na ďalších slávnostiach v Perme a Kungure, zúčastnili v historických uniformách ruských légii, ďalej zásluhou Klubu vojenskej histórie z Jekaterinburgu na čele s významným špecialistom a znalcom dejín občianskej vojny pánom Kručininom, ktorý legionárskej jednotke na slávnosti v Kungure aj velil, a v neposlednom rade aj zásluhou ruskej strany (na akte sa zúčastnili desiatky kadetov od najmladších až po najvyššie ročníky, študenti miestnej školy pre budúcich policajtov, príslušníci ruskej armády a polície – odzneli aj čestné salvy), ale aj ruských a českých veteránov – účastníkov druhej svetovej vojny – mala táto slávnosť veľmi dôstojný rámec a naozaj výnimočne slávnostný priebeh. Prispeli k tomu aj živo zaspievané hymny Českej republiky, Slovenskej republiky a Ruskej federácie a aj nádherné počasie, ktoré podľa miestnych obyvateľov v tejto oblasti býva v tomto ročnom období naozaj iba výnimočne. Za ČSOL, jednotu Český Brod, sa zo Slovenska na slávnostiach na Urale zúčastnil aj pisateľ tejto správy.

OBSAH ROČNÍKA VOJENSKEJ HISTÓRIE 2012

ŠTÚDIE

BAKA, I.: Československá vojenská pomoc Líbyi v 70. rokoch 20. storočia	1/2012/55
BAKA, I.: Československá vojenská pomoc Líbyi v druhej polovici osemdesiatych rokov 20. storočia	4/2012/23
BAKA, I.: Československá vojenská pomoc Líbyi v prvej polovici osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia	3/2012/55
BAKA, I.: Postoje príslušníkov ČSLA v počiatkoch normalizácie čs. spoločnosti	2/2012/98
BALCOVÁ, M.: Šiesty robotný prápor Pracovného zboru Národnej obrany a jeho činnosť v rokoch 1941 – 1944	2/2012/79
ČERVEŇOVÁ, K.: Hradný kapitán, kasteláni, drábi a ich podiel na obrane Oravského hradu v 17. – 18. storočí	1/2012/28
CHORVÁT, P.: Vojenské múzeum v Bratislave 1939 – 1945 (plány verzus realita)	3/2012/6
KONEČNÝ, M.: Byzancia a 1. križiacka výprava	1/2012/3
SABOL, M.: Nemecké reparačné a reštitučné náhrady voči Československu po druhej svetovej vojne	3/2012/17
SEDLÁČEK, P.: Mestská domobrana a mestská stráž v Bratislave v polovici 15. storočia.	4/2012/6
SORBY, K. R.: Egypt a Izrael: vojna na vyčerpanie, 1968 – 1970	3/2012/36
ŠIMUNIČ, P.: Počiatky slovenskej vojenskej spravodajskej služby 1939 – 1941	2/2012/39
ŠTAIGL, J.: Jednotný systém brannej výchovy obyvateľstva a jeho realizácia na Slovensku v rokoch 1969 – 1991	2/2012/125
ŠTAIGL, J. – VANĚK, P.: Ochrana štátnej hranice Slovenska v rokoch 1968 – 1992	3/2012/82
ŠTEFANSKÝ, M.: Kubánska kríza v roku 1962	4/2012/48
VRÁBEL, F.: Prípravy na evakuáciu územia južného Slovenska v októbri 1938	1/2012/37

DOKUMENTY A MATERIÁLY

BALCOVÁ, M.: Spomienky Jozefa Dřímala	4/2012/62
BUČKA, P.: Vývoj armádnej telovýchovy a športu v období rokov 1956 – 1968	3/2012/172
GRAUS, I.: <i>Nomina sunt substantia rerum</i> alebo niekoľko poznámok k terminológii súčasných slovenských vojenských vyznamenaní	1/2012/117
HRUBOŇ, A.: Nové zistenia o represáliách POHG a Einsatzkommanda 14 v Nemeckej v správach agenta ŠTB	4/2012/82

CHORVÁT, P.: Účasť súkromných stavebných firiem na fortifikačnom procese na Slovensku v 30. rokoch 20. storočia	1/2012/97
LAMOŠ, R.: Proces s Ottom Skorzenym. Porušenie medzinárodného vojnového práva?	3/2012/159
PURDEK, I.: Československá vojenská symbolika v rokoch 1918 – 1939	3/2012/121
PURDEK, I.: Vojenská symbolika československých légii 1914 – 1920	2/2012/157
ŠABO, D.: Tábor internovaných v Zlatých Moravciach v roku 1921	2/2012/181
ŠUMICHRASŤ, P.: Prvý bitevný útok slovenského letectva na východnom fronte (Vinnica – Niemirov, 20. júl 1941)	4/2012/69
ŠUMICHRASŤ, P.: Výstavba 1. čs. zmiešanej leteckej divízie v ZSSR z pohľadu Júliusa Trnku (30. august 1944 – 12. marec 1945)	2/2012/187
ZATKOVÁ, J.: Útek ruského generála Kornilova z rakúsko-uhorského zajatia podľa svedectva priameho účastníka	1/2012/77
ZUZIÁK, J.: Poľská samostatná Karpatská strelecká brigáda pri obrane Tobruku	1/2012/109

PERSONÁLIE

CHORVÁT, P.: Dôstojník rakúsko-uhorskej armády Franz Hill (1859 – 1914)	4/2012/97
---	-----------

REFLEXIE

VRÁBEL, F.: Prvá svetová vojna ako miesto obnovujúcej sa historickej pamäti?	4/2012/108
--	------------

MÚZEJNÍCTVO

LAMPART, F.: Vrcholnoredovský meč zo Spišského hradu v zbierkach SNM-Spišského múzea v Levoči (reg. Č. 2009/200/12)	1/2012/125
---	------------

RECENZIE

ENGLUND, P.: Schönheit und schrecken. Eine geschichte des ersten Weltkriegs, erzählt in neunzehn Schicksalen. (R. Holec)	4/2012/124
FEST, J.: Hitler: Kompletní životopis. (A. Hruboň)	3/2012/195
HEIMANN, M.: Czechoslovakia. The state that failed. (F. Vrabel)	3/2012/187
HRUBOŇ, A.: Hlinkova garda na území pohronskej župy. Organizácia a aktivity 1938 – 1945 (J. Krištofik)	4/2012/82
KARIKA, J.: Nepriateľ štátu (voľné pokračovanie bestsellerov v tieni mafiea čas dravcov). (S. Chytka)	2/2012/233
KOKLESOVÁ, B.: V tieni tretej ríše, oficiálne fotografie slovenského štátu. (J. Štofanič)	1/2012/138
MANÁK, M.: Európska poradná komisia a diplomacia USA v rokoch 1943 – 1945. (J. Bauerová)	2/2012/230
PALME, B.(Hrsg.): Die legionäre des Kaisers. Soldatenleben im römischen Ägypten. (T. Klokner)	2/2012/221
RAJLICH, J. – MAJTENYI, D.: Jan Ferak a ti druzí. Českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936 – 1939. (P. Šumichrast)	3/2012/193

SEGEŠ, V. – ŠEĎOVÁ, B.: Pramene k vojenským dejinám Slovenska. I, 1. Odnajstarších čias do konca 10. storočia. (P. Valachovič)	1/2012/133
SCHOFIELD, C.: Ruská elita. Brigády Specnaz a výsadkové jednotky. (M. Konečný)	3/2012/199
SOUKUP, J.: Britové v Porýní. Britská okupace kolínske zóny v letech 1918 – 1926. (J. Drábik)	1/2012/135
VIKTORŤÍK, M.: Táborová pevnost Olomouc. (J. Schultz)	2/2012/225
WALTERS, G.: Hon na válečné zločince. (M. Konečný)	4/2012/128

BIBLIOGRAFIA

Vojenská história Slovenska. <i>Výberová bibliografia XVII.- 2009.</i> (B. Šeďová)	1/2012/158
Slovensko v rokoch druhej svetovej vojny. <i>Výberová bibliografia publikovaných prác v rokoch 2005 – 2009.</i> (B. Šeďová)	4/2012/137

ANOTÁCIE, GLOSÝ

BAKA, I – CSÉFALVAY, F. – KRALČÁK, P. a kol.: Ferdinand Čatloš – vojak a politik (1895 –1972). (P. Chorvát)	1/2012/147
BÍLEK, J.: Vojaci druhej kategórie aneb neříkejte jim černí baroni. (E. Jančo)	1/2012/151
BOHUŠ, O.: Spomienky Hronsečanov na protifašistický odboj, SNP a oslobodenie. (M. Šípka)	1/2012/150
BOYER, J. B.: Résistants, partisans Français en Slovaquie 1944 – 1945. (F. Vrábel)	3/2012/205
BUREŠ, O. – NEDVĚDICKÁ, V.: Soukromé vojenské společnosti. (B. Šeďová)	2/2012/241
BURSÍK, T.: Osud odbojové organizace černý lev 777. Příspěvek k historii ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu v Československu. (B. Šeďová)	4/2012/196
ČIERNA-LANTAYOVÁ, D.: Tradícia a dejiny. Vybrané dejiny zo slovensko-maďarských a slovensko-ruských vzťahov (1934 – 1949). (E. Jančo)	1/2012/146
DOUGHERTY, M. J.: Válečníci starověku. 3000 př. n. l. – 500 n. l. (T. Klokner)	4/2012/187
HORVÁTH, J.: Posledná vojna rakúsko-uhorskej monarchie: rakúsko-uhorská armáda v rokoch 1914 – 1918. (J. Kallo)	4/2012/188
JAKL, T.: Prahou pod pancířem povstalců. (P. Chorvát)	4/2012/??
JAROŠ, Z.: Vojáci, války a Jihlava v letech 1741 – 1939. (P. Chorvát)	3/2012/203
KOVÁCS, F.: Študenti v búrke. (F. Vrábel)	2/2012/236
KUTHAN, P. J.: V těžkých dobách. Boje na Slovensku 1918 – 1919. (F. Vrábel)	3/2012/20
LAVERY, B.: Churchill – válečný cestovateľ. (J. Drábik)	2/2012/238
MAHR, J.: Vzpomínky na neznámé letce : havárie spojeneckých letadel na Moravě a ve Slezsku v období 2. světové války. (J. Kallo)	4/2012/192
MATERIAŁY z konferencji naukowej Znaki pamięci. (M. Drobňák)	4/2012/189

MATERIAŁY z międzynarodowej konferencji Znaki pamięci II - śladami I. wojny światowej. (M. Drobnák)	4/2012/190
MEDVECKÝ, M.: Za červené Slovensko. Štátna bezpečnosť a politické spravodajstvo na Slovensku v rokoch 1945 – 1948. (Ľ. Jančo)	4/2012/194
MITÁČ, J.(zost.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938–1945. Zborník z vedeckej konferencie Šurany 22. – 23. marca 2011. (F. Vrábek)	2/2012/239
NÍŽŇANSKÝ, E. Nacizmus, holokaust, slovenský štát. (Ľ. Jančo)	2/2012/243
ODSTRČIL, M.: Bitva cizinecké legie. (M. Konečný)	3/2012/209
OVERY, R.: Britain at war 1939 – 1945. (J. Drábik)	1/2012/148
PEJČOCH, I.: Fašizmus v českých zemích 1922 – 1945. Fašistické a nacionálnosocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě. (Ľ. Jančo)	4/2012/191
PROKŠ, P.: Konec říše Hohenzolernů. Politika císařského Německa vůči cářskému Rusku (1914 až 1917/1918). (J. Zařková)	1/2012/141
PŘIDAL, J. a kol.: Sokolský odboj na Moravě 1939 – 1945. (F. Vrábek)	3/2012/207
RAŠKA, F. D.: Opuštění bojovníci, historie rady svobodného Československa 1949 – 1961. (Ľ. Jančo)	3/2012/207
TOMÁŠEK, D.: Vláda emigrantů, duben – listopad 1945. (Ľ. Jančo)	4/2012/??
VANĚK, O. – MORAVČÍKOVÁ, L.: Prežili sme holokaust. (B. Šed'ová)	2/2012/241
WILIAMSON, D.G.: Zrazené Polsko. Nacistická a sovětská invaze v roce 1939. (Ľ. Jančo)	2/2012/244
ZEITHAMMER, K.: Čiernohronská lesní dráha;	
BÍLEK, A.: Čiernohronská železnica 30 rokov zápasu o zachovanie. (P. Chorvát)	1/2012/143
ZEMKO, M.: Občan, spoločnosť, národ v pohybe slovenských dejín. (Ľ. Jančo)	1/2012/144

KRONIKA

11. konferencia Euroatlantickej Pracovnej skupiny pre štúdium konfliktov v Belehrade 23. – 27. mája 2011 (P. Chorvát)	3/2012/216
12. konferencia Euroatlantickej Pracovnej skupiny pre štúdium konfliktov vo Viedni 21. – 25. mája 2012 (P. Chorvát)	3/2012/217
38. kongres medzinárodnej komisie pre vojenské dejiny. (P. Chorvát)	4/2012/198
Bratislava si pripomenula československých legionárov. (F. Vrábek)	4/2012/204
Československí legionári majú v Rusku ďalší pomník	4/2012/207
Konferencia o problematike tzv. železnej opony a československých stálych opevneniach. (P. Chorvát)	2/2012/246
Medzinárodné vedecké sympóziu <i>Přínos armády pro vznik a rozvoj České republiky</i> (F. Vrábek)	1/2012/156
Nekrológ za Mariánom Hronským (1940 – 2012). (M. Čaplovič)	3/2012/214
Po stopách Sočského frontu. (M. Drobnák)	4/2012/204
Rekonštrukcia vojnového cintorína z prvej svetovej vojny Snina – Giglovo. (M. Drobnák)	4/2012/202
Vedecká konferencia <i>Trnava v rokoch 1939 – 1989</i> . (M. Balcová)	4/2012/199
Vedecká konferencia o občianskej vojne v Rusku (F. Vrábek)	1/2012/154

UPOZORNENIE REDAKCIE

V záujme plynulého priebehu redakčných prác Vás prosíme o dodržiavanie určitých zásad pri písaní rukopisov.

Spôsob odovzdávania rukopisov

*Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajú, resp. posielajú zásadne v textových editoroch Word, v iných len na základe dohovoru. **Poznámky je potrebné vkladať pomocou programu WORD na vkládanie poznámok/odkazov pod čiarou – nie písať ich mechanicky vzhľadom na textom štúdie.** K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu trvalého bydliska i pracoviska, číslo účtu, telefonický a emailový kontakt.*

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690 (01 0197) – Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra, apríl 1998, je potrebné pri citáciách rešpektovať jej zásady (sú zjednotené s používaním citácií v iných časopisoch, ktoré sa pridrievajú aj medzinárodného citovania). Za správnosť citovania (obsahovú i formálnu) zodpovedá autor príspevku, redakcia nebude do citácií zasahovať. Na uľahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

¹ VÁROŠ, Milan. *Posledný let generála Štefánika*. Bratislava : International, 1994, s. 56.

² PEJSKAR, Jožka (ed.). *Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981*.

B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ ŠPIRKO, Dušan – LUPTÁK, Miroslav. Obrana bratislavského predmestia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In *Vojenská história*, 2002, roč. 6, č. 1, s. 9-10.

(u cudzojazyčných zdrojov uvádzať v príslušnom jazyku, napr. anglický zdroj: *In Army History*, 2003, vol. 59, no. 1, p. 13-15.)

⁴ DEIGHTON, Leon. *Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque*. Prel. Kárník, Zdeněk. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵ PEJSKAR, ref. 2, s. 97.

- v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref. 2, s. 93.
- autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, Dušan et al.
- v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha : Naše vojsko; Bratislava : Magnet Press, 1999,
- údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu
- pri odkaze na archívny prameň je potrebné uvádzať skratky: f. (nie fond)
šk. (ako škatuľa, nie krabica)
č. j. (s medzerou)
VHA Bratislava, f.; pozri tiež PEJS, O.: ...
Tamže, s. 8. (nie tamtiež)
- najfrekvencovanejšie skratky archívov: SNA Bratislava, VÚA-VHA Praha, VHA Bratislava, NA Praha, AM SNP B. Bystrica,
Číslo poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ^{4'}

Používanie skratiek a označovanie

Skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v edíciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj čísla.

Pri anotáciách a recenziách je potrebné uvádzať ISBN.

Adresa redakcie: Vojenský historický ústav, Krajná 27, 21 04 Bratislava

tel: 02/48 207713

E-mail: redakciavh@gmail.com

Redakčná rada si vyhradzuje právo na základe vyžiadaných odborných posudkov rozhodnúť o uverejnení, prípadne vrátení príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.

AUTORI ČÍSLA

Mgr. Peter SEDLÁČEK, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Gondova 2, 814 99, Bratislava

PhDr. Igor BAKA, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

PhDr. Michal ŠTEFANSKÝ, CSc., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Milena BALCOVÁ, Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Pplk. v zál. PhDr. Peter ŠUMICHRASŤ, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Anton HRUBOŇ, Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela, Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

Mgr. Peter CHORVÁT, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

PhDr. Ferdinand VRÁBEL, Mesačná 8, 821 04 Bratislava

**Oznámenie občianskeho združenia
PRO MILITARIA HISTORICA**

Na začiatku roka 2010 sme na týchto stránkach časopisu *Vojenská história* informovali o vzniku občianskeho združenia PRO MILITARIA HISTORICA. Po niečo vyše poldruha roku môžeme oznámiť, že naše úsilie o vznik a etablovanie sa občianskeho združenia našlo ohlas vo verejnosti aj medzi priaznivcami vojenskej histórie, ktorí svoju náklonnosť prejavili venovaním 2 % z podielu daní fyzických a právnických osôb.

Vznik a získanie oprávnenosti uchádzať sa o 2 % fyzických a právnických osôb sme považovali za odrazový mostík na uchádzanie sa o alternatívne zdroje financovania vedeckej práce, o získanie rôznych grantov alebo o získanie príspevkov z dotačných programov. Vďaka dotácii Ministerstva obrany SR a Ministerstva kultúry SR spolu s našimi skromnými finančnými zdrojmi sa nám v roku 2011 podarilo finančne pokryť výskumno-edičný projekt *Ferdinand Čatloš – vojak a politik* a v spolupráci s VHÚ vydať kolektívnu vedeckú monografiu s rovnomenným názvom. Aj v tomto kalendárnom roku sa naše občianske združenie usilovalo o zlepšovanie podmienok vedeckej práce vojenských historikov, predovšetkým pokiaľ ide o technické zabezpečenie vedeckého výskumu a popularizácie dosiahnutých výsledkov medzi širšou verejnosťou, a podľa finančných možností aj finančným prispievaním na archívne výskumy v zahraničí. V tomto smere možno vyzdvihnúť fakt, že v roku 2012 sme finančne podporili vydanie rozsiahlej vedeckej publikácie A. MASKALÍKA: *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992*. Banská Bystrica 2012.

Ďakujeme všetkým priaznivcom vojenských dejín Slovenska za doterajšiu dôveru a po predpokladanom zaregistrovaní sa v Centrálnom registri právnických osôb v decembri 2012 a získaní oprávnenia uchádzať sa o zákonom stanovený podiel z daní fyzických a právnických osôb očakávame, že nám čo najviac priaznivcov prejaví dôveru aj v nasledujúcom roku a venuje nám svoj podiel daní za rok 2012. Príležitostné finančné dary možno venovať aj na nižšie uvedené číslo účtu. Predstavenstvo občianskeho združenia vopred ďakuje za prejavenú priazeň.

Údaje:

Názov: PRO MILITARIA HISTORICA

Právna forma: občianske združenie

IČO: 421 74 139

Sídlo: Krajná 27, 821 04 Bratislava

Názov banky: Československá obchodná banka, a.s. (ČSOB)

Číslo účtu: 4008155486/7500

Záujemcovia o spoluprácu s o.z. PRO MILITARIA HISTORICA, resp. priaznivci vojenských dejín Slovenska, môžu žiadať bližšie informácie na týchto telefónnych číslach:

0904/283 870

0905/851 978

K dispozícii je aj e-mailová adresa: militaria.historica@centrum.sk.

PhDr. František CSÉFALVAY, CSc.
PRO MILITARIA HISTORICA
predseda

Vojenská história 4/2012

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo

Vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave
V spolupráci s Ministerstvom obrany SR

Editor a šéfredaktor: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Výkonná redaktorka: Mgr. Mária Stanová

Kontaktná adresa: redakciavh@gmail.com

Grafická úprava: ÚPS

Redakčná rada: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD. (predseda), PhDr. Vojtech Dangl, CSc. (podpredseda), PhDr. Igor Baka, PhD., PhDr. Valerián Bystrický, DrSc., PhDr. František Cséfalvai, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc., Mgr. Peter Kralčák, PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., plk.gšt. v.v. Dr. Jaroslav Nižňanský, PhD., PhDr. Jan Štaigl, CSc., pplk. v zál. PhDr. Peter Šumichrast, PhD., doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.

Medzinárodný redakčný kruh: Dr. István Janek, PhD. (Budapest), PhDr. Michal Lukeš, PhD. (Praha), Mgr. Mateusz Gniazdowski, PhD. (Warszawa), Dr. László Szarka, CSc. (Budapest), PhDr. Jiří Rajlich (Praha), Dr. Martin Zückert (München)

Vychádza štyrikrát ročne.

Rozširuje Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Fax: + 421/2/48207719

Schválené do tlače dňa: 29. októbra 2012

EV 734/08

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: ÚPS - 5. KRZ Nemšová, Kutuzovova 8, Bratislava

Na obálke: fotografia približuje ľahké opevnenie nového typu (vzor 37) pevnostného úseku K-VI v Turni nad Bodvou zo septembra 1938.